

ŠIAULIŲ UNIVERSITETAS
EDUKOLOGIJOS FAKULTETAS
EDUKOLOGIJOS KATEDRA

Rima Ručinskienė

Edukologijos (specializacija – švietimo vadyba) magistrantūros studentė

**IKIMOKYKLINIO UGDYMO PEDAGOGŲ IR TĖVŲ
BENDRADARBIAVIMO SISTEMOS MODELIAVIMAS**

Magistro darbas

Mokslinė vadovė:

prof. habil.dr. Audronė Juodaitytė

Šiauliai, 2010

Darbas originalus ..... Rima Ručinskienė

(studento parašas)

SANTRAUKA

Švietimo sistemos pokyčių kontekste ikimokyklinio ugdymo institucija įgyja naują prasmę: kinta funkcijų paskirtis, požiūris į šeimos bei pedagogų bendradarbiavimo svarbą vaikų ugdymo kokybei. Ikimokyklinio ugdymo institucijos vadyba bei jos tobulinimo strateginės kryptys vis dažniau sąveikauja su šeimos ir pedagogų bendradarbiavimo sistemos modeliais.

Tėvų ir pedagogų bendradarbiavimas kaip dviejų ugdymo proceso dalyvių sąveikos modeliai yra analizuojami įvairių lietuvių bei užsienio šalių mokslininkų: S.Šalkauskio (1992), L.Jovaišos (2003), V.Černiaus (1992), S.Dzenuškaitės (1991), V.Krumm'o (1993), B.Bitino (1995), V.Savickytės (1998), S.Dapkienės (2002), F.Ivanauskienės (2002), R.Dobranskienės (2004), D.Hopkins, M.Ainsow, M.West (1998), L.Stool, D.Fink (1998), E.Jensen (2001) ir kt. Daugelyje mokslinės literatūros šaltinių šeimos bei pedagogų bendradarbiavimas suprantamas kaip sąlyga vaiko ugdymo(si) kokybei, pozityvesniems ugdymo rezultatams.

Tyrimo objektas – šeimos bei ikimokyklinio ugdymo institucijos bendradarbiavimo valdymo modelis, orientuotas į humanistinio asmenybės ugdymo tikslus. Tyrimo dalykas – šeimos bei ikimokyklinio ugdymo institucijos bendradarbiavimo modeliavimas. Tyrimo tikslas – ištirti šeimos bei ikimokyklinio ugdymo institucijos bendradarbiavimo valdymo modelį, taikant humanistinio ugdymo sistemas. Darbo tikslas yra įgyvendinamas realizuojant šiuos uždavinius: teoriškai pagrindžiama tėvų bei pedagogų bendradarbiavimo sistema bei procesas; atliekama šeimos bei pedagogų bendradarbiavimo svarba ikimokykliniame asmenybės ugdyme; veiksmingą šeimos bei pedagogų bendradarbiavimą, paremtą humanistiniu požiūriu į vaiko asmenybę, analizė. Tyrime naudoti šie metodai: mokslinės literatūros šaltinių analizė, dokumentų analizė, anketinė apklausa, aprašomoji statistinė duomenų analizė.

Ikimokyklinio ugdymo pedagogų bei tėvų anketinės apklausos metu išryškėjo pedagogų bei tėvų požiūris į vaiką kaip asmenybę, įpraminantis jų tarpusavio bendradarbiavimo kontekstą. Tyrimas patvirtino hipotezę: humanistinio ugdymo sistemą galima modeliuoti ugdymo procese bendradarbiaujant tėvams ir pedagogams. Nagrinėjamas šeimos bei pedagogų bendradarbiavimo problemos. Rekomendacijose pateikiami pasiūlymai problemų sprendimui.

SUMMARY

MODELING THE FRAMEWORK OF PRESCHOOL EDUCATORS AND PARENTS' COLLABORATION

Within the context of changes in education system a preschool institution acquires a new meaning: the purpose of functions is changed as well as the attitude towards the importance of family and educators' cooperation for the quality of children's education. The management of preschool institution and strategic course of its development more and more often tend to interact with models of family and educators' collaboration system.

The model of collaboration of parents and educators as interaction between two participants of educational process has been analysed by different Lithuanian and foreign scientists, such as S. Šalkauskis (1992), L. Jovaiša (2003), V. Černius (1992), S. Dzenuškaitė (1991), V. Krumm (1993), B. Bitinas (1995), V. Savickytė (1998), S. Dapkienė (2002), R. Dobranskienė (2004), D. Hopkins, M. Ainsow, M. West (1998), L. Stool, D. Fink (1998), E. Jensen (2001) and others. In most sources of scientific literature the collaboration of family and educators is treated as a condition for the quality of child's (self) development and more positive training results.

The object of the research is the model of management of family and preschool institution's collaboration, which is oriented towards the aims of humanistic development of a personality. The subject of the research is modelling the collaboration between family and preschool educational institution. The aim of the research is to explore the managerial model of collaboration between family and preschool institution approaching the systems of humanistic development. The aim of the work is implemented realizing the following objectives: parents and educators' collaboration system and process have been theoretically founded; the significance of family and educators' collaboration within the preschool development of a personality has been proved; factors influencing effective collaboration based on humanistic attitude towards a child's personality have been analysed. The research has been carried out using these methods: the analysis of scientific literature, the analysis of documents, the questionnaire survey and the descriptive analysis of statistics.

Questioning preschool educators and parents enabled to highlight the attitude towards a child as a personality making sense to their interecine context. The research justified the hypothesis – the system of humanistic education can be modelled in the process of education when collaboration between parents and educators is present. The work talks about problems of family and educators' collaboration. Suggestions for solving the problems are given in recommendations.

TURINYS

ĮVADAS.....	5
1. TĖVŲ IR PEDAGOGŲ BENDRADARBIAVIMO SISTEMOS MODELIAVIMO TEORINIS PAGRINDIMAS	8
1.1. Šeimos ir pedagogų bendradarbiavimo esmė ir genezė	8
1.2. Šeimos bei tėvų bendradarbiavimo reikšmės pagrindimas ikimokykliniame vaiko ugdyme	15
1.3. Pedagogų ir tėvų bendradarbiavimas kaip sąveikos procesas vaiko humanistinio ugdymo kontekste.....	19
1.4. Kryptingo tėvų ir pedagogų bendradarbiavimo veiksniai.....	22
1.5. Ugdymo proceso subjektų – šeimos bei pedagogų – sąveikos problematika.....	23
1.6. Pedagogo, kaip ugdymo proceso subjekto, vadybinės kompetencijos modeliuojant tėvų ir pedagogų bendradarbiavimą.....	27
1.7. Šeimos ir ikimokyklinio ugdymo pedagogų bendradarbiavimo būdai ir formos, paremtos humanistinio ugdymo uždaviniais.....	33
2. TĖVŲ IR PEDAGOGŲ BENDRADARBIAVIMO SISTEMOS MODELIAVIMO TYRIMAS TAIKANT IKIMOKYKLINIO AMŽIAUS VAIKŲ HUMANISTINĮ UGDYMĄ	40
2.1. Tyrimo metodika ir organizavimas	40
2.2. Tyrimo rezultatai ir jų analizė.....	42
2.2.1. Pedagogų požiūris į vaiką ugdymo procese, kaip bendradarbiavimo su tėvais modeliavimo pagrindas	43
2.2.2. Tėvų nuostatos apie šeimos bei ikimokyklinio ugdymo institucijos bendradarbiavimo reikšmę ugdymo procesui, kaip modeliavimo prielaidos.....	49
IŠVADOS.....	56
LITERATŪRA.....	60
PRIEDAI	64

ĮVADAS

Darbo aktualumas. Ugdymo procesas – labai svarbus ir atsakingas darbas, reikalaujantis aktyvaus mokyklos ir šeimos bendradarbiavimo. Ugdymas negali būti baigtinas procesas, nes jis prasideda šeimoje, tęsiasi ikimokyklinio ugdymo įstaigoje, mokykloje. Ugdymo procese tėvai ir institucija yra lygiateisiai partneriai. Šiuo atžvilgiu ugdymo institucija yra apibūdinama kaip pagrindinė socialinė veikėja, kuri turėtų aktyviau įtraukti tėvus bendradarbiavimui su pedagogais. Tik bendradarbiaudama su šeima, ugdymo institucija geba geriau pažinti vaiką, jo charakterį, polinkius. Šioms dviem institucijoms bendradarbiaujant bei ugdant iniciatyvią, savarankišką, brandžią, atsakingą ir kūrybingą asmenybę, labai svarbu ieškoti ir atrasti įvairesnių bendradarbiavimo formų, kurios skatintų ugdyti vaiką kaip bendražmogiškųjų vertybių puoselėtoją, šeimos bei tautos tradicijų tęsėją, kaip pilietį, galintį dirbti ir gyventi visavertį gyvenimą nuolat kintančioje, dinamiškoje visuomenėje.

Humanistinis ugdymas, kaip vienas ikimokyklinio ugdymo krypčių, kurios realizavimas neįmanomas be pedagoginės sąveikos, humaniškų tarpusavio santykių. Tad šeimos bei ugdymo institucijos bendravimas bei bendradarbiavimas yra bei privalo būti viena iš pagrindinių sąlygų, įgalinančių siekti ir humanistinio ugdymo tikslų.

Remiantis R. Grigaitiene (2004, p. 10), humanistinės mokyklos svarbiausias tikslas – ne tik teikti žinias, bet ir ugdyti žmogų, asmenybę. Vadinasi, ugdymas turi padėti išreikšti save ir tapti geresniam. Manoma, kad viską galima pasiekti patenkinus esminius vaiko poreikius: jis turi būti gerbiamas, mylimas, psichologiškai turi jaustis saugus, vertinamas kitų, adekvačiai vertinti save. Kai įgyvendinami šie poreikiai, skleidžiasi ir auga sveikas, harmoningas žmogus, kuris gyvenime vadovaujasi bendrosiomis vertybėmis. Visa tai galima pasiekti, kryptingiau planuojant bei organizuojant šeimos įtraukimą į ugdymo procesą tiek pedagogo, tiek ugdymo institucijos vadovo lygmeniu.

Atsižvelgiant į tai, kad ikimokyklinio ugdymo institucija yra pirmoji formali vaiko ugdymo(si) erdvė, itin reikšminga jau ikimokyklinio amžiaus vaikų ugdymo procese, siekiant pozityvesnių vaiko asmenybės ugdymo rezultatų, įtraukti ir šeimą į ugdymo procesą. Šeimos įtraukimui į ugdymo procesą sudarytos sąlygos bei tėvų motyvacija bendradarbiauti su pedagogais, sudaro prielaidą, kad vaiko ugdymas bus planuojamas ir organizuojamas tinkama linkme.

Temos iširtumas. Šeimos ir mokyklos bendradarbiavimo aktualumą, svarbą bei reikšmę vaiko asmenybės ugdymui(si) nagrinėjo įvairūs lietuvių bei užsienio šalių pedagogai ir psichologai: S.Šalkauskis (1992), L.Jovaiša (2003), V.Černius (1992), S.Dzenuškaitė (1991), V.Krumm (1993),

B.Bitinas (1995), V.Savickytė (1998), S.Dapkienė (2002), F.Ivanauskienė (2002), R.Dobranskienė (2004), D.Hopkins, M.Ainsow, M.West (1998), L.Stool, D.Fink (1998), E.Jensen (2001) ir kt. Vaiko poreikius, interesus, psichologinę būklę nagrinėjo ir tam didelę reikšmę skyrė E.P.Zambacevičienė (2006), K.Miškinis (2003), V.Aramavičiūtė (2005), L.Rupšienė (2001), J.Vaitkevičius (1995), A.Juodaitytė (2003), Y. Lamontagne (1999), K.B.Walsh (2001) ir kt.

Humanistinis ugdymas įvairiais aspektais buvo taipogi analizuojamas R. Grigaitienės (2004), M.Montessori (1992, 2000), R.Kočiūno (1992), V.Lepeškienės (1996, 2001), J.Maritain (1995), J.Morkūnienės (1995), C.Rodžerso (1989), V.Žemaičio (1977), R.Šteinerio (2005), Š.Amonašvilio (2009), D.O.Žilienės (2002) ir kt. darbuose.

Tuo remiantis galima teigti, kad pedagogų bendradarbiavimas plačiai analizuojamas šiuolaikinėje mokslinėje literatūroje ir yra aktualus šiandienos ikimokyklinio ugdymo įstaigos ugdymo proceso planavimo, organizavimo bei vadybos kontekste. Tačiau vis didėjant šeimos poreikiams ikimokyklinio ugdymo įstaigos atžvilgiu tampa aktualu tai, kad šeima bei ikimokyklinio ugdymo įstaiga privalo tapti lygiateisiais ugdymo proceso partneriais, besiorientuojančiais į vaiko asmenybės sklaidą, jo unikalumo skatinimą bei puoselėjimą.

Atsižvelgiant į tai, iškyla mokslinė bei praktinė analizuojamos magistro darbo temos **problema** – kaip galima parengti šeimos bei ikimokyklinio ugdymo institucijos bendradarbiavimo modelį, kuris sąveikautų su humanistinio vaiko ugdymo pasaulėžiūra.

Tyrimo hipotezė: humanistinio ugdymo sistemą galima modeliuoti ugdymo procese bendradarbiaujant tėvams ir pedagogams.

Tyrimo tikslas – ištirti šeimos bei ikimokyklinio ugdymo institucijos bendradarbiavimo valdymo modelį, taikant ikimokyklinio amžiaus vaikų humanistinio ugdymo sistemą.

Tyrimo objektas – šeimos bei ikimokyklinio ugdymo institucijos bendradarbiavimo valdymo modelis, paremtas humanistinės asmenybės ugdymo tikslais.

Tyrimo dalykas – šeimos bei ikimokyklinio ugdymo institucijos bendradarbiavimo modeliavimas.

Tyrimo uždaviniai:

1. Teoriškai pagrįsti tėvų bei pedagogų bendradarbiavimo sistemas bei procesą;
2. Išsiaiškinti šeimos bei pedagogų bendradarbiavimo svarbą ikimokykliniame asmenybės ugdyme;
3. Išanalizuoti veiksnius, įtakančius veiksmingą šeimos bei pedagogų bendradarbiavimą, paremtą humanistiniu požiūriu į vaiko asmenybę;

Tyrimo metodika: teorinės literatūros analizė padėjo išsiaiškinti tyrimo kintamuosius bei suformuoti tyrimo instrumentariją. Empiriniam tyrimo objekto įvertinimui buvo pasirinktas šeimos

bei ikimokyklinio ugdymo institucijos bendradarbiavimo valdymo modelio tyrimas, naudotas tyrimo instrumentas – anketa.

Tyrimo metodai: mokslinės literatūros šaltinių analizė, dokumentų analizė, anketinė apklausa, aprašomoji statistinė duomenų analizė. Tyrimų duomenys apdoroti, naudojant Microsoft Office Excel ir SPSS 17.0 programas, pateikiami lentelėse bei paveiksluose.

Empiriniai duomenys apdoroti naudojant SPSS (Statistical Packet for Social Sciences 11.0) ir Microsoft Excel kompiuterines programas. Demografinių duomenų apibendrinimui naudotas aprašomosios statistikos metodas, tėvų ir pedagogų bendradarbiavimo veiksnių struktūrai nustatyti naudotas daugiamatis, faktorinės analizės, metodas. Tyrime naudotas pagrindinių komponentų metodas ir VARIMAX rotacija.

Tyrimo imtis ir organizavimas: atlikta anketinė ikimokyklinio ugdymo pedagogų (imtis – 104) ir ikimokyklinio amžiaus vaikų tėvų (79) apklausa Šiaulių miesto lopšeliuose – darželiuose. Bendra tyrimo imtis – 183. Į tyrimo imtį neįskaičiuojamos sugadintos anketos.

Darbo etapai:

I etapas: mokslinės vadybinės, pedagoginės, sociologinės bei psichologinės literatūros, tikslinių švietimo teisinių dokumentų analizė.

II etapas: tyrimo instrumentarijaus sudarymas, tyrimo metodikos pasirinkimas, empirinių duomenų rinkimas.

III etapas: kiekybinio tyrimo duomenų statistinė analizė bei gautų rezultatų interpretacija, patikrinta magistro darbo hipotezė, parengtos išvados bei rekomendacijos.

Darbo reikšmingumas:

Darbo teorinį reikšmingumą sudaro tai, kad pateikiama bendradarbiavimo samprata ugdymo proceso kontekste, bendradarbiavimo, kaip sąveikos, svarba ikimokykliniame ugdyme. Išanalizuoti bendradarbiavimo sėkmę lemiantys veiksniai, numatyti bendradarbiavimo modeliavimo veiksniai ir vertybės, išanalizuota pedagogo vadybinės kompetencijos reikšmė kuriant efektyvų šeimos bei pedagogų bendradarbiavimo modelį.

Darbo praktinį reikšmingumą sudaro tai, kad parengtas konkretus empirinio tyrimo instrumentas, kurio pagrindu buvo iširtos pedagogų ir tėvų nuostatos bendradarbiavimo reikšmės ugdymo procese atžvilgiu.

Darbo struktūra: santrauka, įvadas, 2 skyriai, 9 poskyriai, 2 skyreliai, išvados, rekomendacijos, literatūra, priedai. Darbe pateikti 10 paveikslų bei 7 lentelės.

1. TĖVŲ IR PEDAGOGŲ BENDRADARBIAVIMO SISTEMOS MODELIAVIMO TEORINIS PAGRINDIMAS

1.1. ŠEIMOS IR PEDAGOGŲ BENDRADARBIAVIMO ESMĖ IR GENEZĖ UGDYMO PROCESĖ

Daugelis ugdymo procesą reglamentuojančių dokumentų nurodo, kad šiuolaikinė Lietuvos ugdymo įstaiga yra savarankiška, demokratiškai tvarkoma, humanizmo principais ir bendrosiomis žmonių vertybėmis savo gyvenimą grindžianti, iškeltų ugdymo tikslų siekianti ugdytinių, jų tėvų ir pedagogų bendruomenė. Tai vieta, kur vaikas patiria, kad jis yra neatskiriama, sudėtinė visuomenės dalis. Čia vyksta intensyvus ugdytinių tarpusavio, ugdytinių ir pedagogų, pedagogų tarpusavio ir su kitų institucijų darbuotojais bei tėvais bendravimas ir bendradarbiavimas.

Bendradarbiavimo genezė siekia senus antikos laikus ir yra socialinių humanitarinių mokslų kategorija. Bendradarbiavimo kategoriją apibūdina filosofiniai apmąstymai apie žmogaus sąveiką su kitu žmogumi, sąveiką, susijusią su tam tikra veikla (Kontautienė, 2006).

Bendradarbiavimo pedagogikos ištakų galime rasti M.Buberio (1958), M.Heidegerio (1954), H.A.Ozmon, S.M.Craver (1996), M.Greene (1973), D.Vandenburg (1979) darbuose (Kontautienė, 2006).

Anot Kontautienės (2006), „bendradarbiavimas yra nauja psichologinė integracinė kategorija, atsiradusi analizuojant bendravimo ir veiklos kategorijų savarankiškumą bei tarpusavio priklausomybę.“ (Kontautienė, 2006, p. 27). Bendradarbiavimas yra mokytojų ir tėvų tarpusavio sąveika, kurios komponentai yra bendravimas ir veikla. „Bendravimą pripažinus tarpusavio sąveika, idealia sąveikos forma laikytina bendradarbiavimo sąveika, kurios komponentai yra bendravimas ir veikla.“ (Kontautienė, 2006, p. 27).

Sąveika ugdymo procese apibūdinama dviem aspektais: horizontaliuoju lygiu (į plotį) – pagal sąveikos „lauką“ ir vertikaliuoju lygiu (į gylį) – pagal sąveikos pobūdį (Kontautienė, 2006).

Sąveikos „laukas“ apima mokymo instituciją, ugdytinio šeimą ir visą socialinę aplinką. Taigi į ugdomosios sąveikos sistemą įeina mokytojai, mokiniai, jų tėvai bei kiti mokyklos bendruomenės nariai bei neformalioje ugdytinio aplinkoje esantys ugdymo dalyviai (Lewin; Ainscow, Hopkins). Pedagoginės sąveikos sistemą lemia mokytojų, mokinių ir tėvų veiklos sąsajos, edukacinės veiklos, socialinė aplinka, kurioje ta sistema veikia (Vabalas-Gudaitis; Dalin, Rust; Bandūra).

Šeimos ir mokyklos bendradarbiavimo aktualumą nagrinėjo įvairūs lietuvių bei užsienio šalių pedagogai ir psichologai: S.Šalkauskis (1992), L.Jovaiša (2003), V.Černius (1992),

S.Dzenuškaitė (1991), V.Krumm (1993), B.Bitinas (1995), V.Savickytė (1998), S.Dapkienė (2002), F.Ivanauskienė (2002), R.Dobranskienė (2004), D.Hopkins, M.Ainsow, M.West (1998), L.Stool, D.Fink (1998), E.Jensen (2001) ir kt. Vaiko poreikius, interesus, psichologinę būklę nagrinėjo ir tam didelę reikšmę skyrė E.P.Zambacevičienė (2006), K.Miškinis (2003), V.Aramavičiūtė (2005), L.Rupšienė (2001), J.Vaitkevičius (1995), A.Juodaitytė (2003), Y. Lamontagne (1999), K.B.Walsh (2001) ir kt.

Mokslinėje literatūroje gana dažnai akcentuojami skirtingi bendradarbiavimo aspektai:

- Pedagoginis – technologijų aspektas;
- Pedagoginis – psichologinis aspektas; (Psichologinėje literatūroje bendradarbiavimo sąvoka pakeista tarp subjektyvės sąveikos terminu, išryškinant ugdymo lygiateisę partnerystę (E.Beru, 1992)
- Socialinis – pedagoginis aspektas. Švietimo reformos strategai V.Lamanauskas (1997), Ž.Jackūnas (1993) ir kt. bendradarbiavimą apibūdina kaip pertvarkos būdą, padedantį demokratizuoti ugdymo procesą.

Tuo tarpu daugelis konstruktyvistinės pakraipos teorijų bendravimą laiko svarbiu mokymosi aspektu, bet ypač jį išryškina mokslininkai, nagrinėjantys mokymąsi bendradarbiaujant. Socialinė sąveika, bendravimas gali paskatinti konstruoti ir transformuoti žinias, kai ugdytiniai, ugdytojai kartu kuria sąvokas bei įgūdžius.

J.Morkūnienė (1995) bendradarbiavimą apibūdinama kaip visuomenėje pripažįstamą vertybę, formuojamą „naujos“ – demokratinės visuomenės kultūros visose socialinio gyvenimo srityse.

Bendradarbiavimas kaip sąveika, reglamentuojama daugelyje švietimo teisinių aktų. Švietimo Įstatymo 47 str. punkte 2.3 (2003) teigiama, kad tėvai (globėjai, rūpintojai) privalo bendradarbiauti su mokyklos vadovu, kitu švietimo teikėju, mokytojais, kitais specialistais, teikiančiais specialiąją, psichologinę, socialinę pedagoginę, specialiąją pedagoginę pagalbą, sveikatos priežiūrą, sprendžiant vaiko ugdymosi klausimus. Bendradarbiavimas grindžiamas ne vienpusiška informacija, bet dalijimusi patirtimi.

Daugelyje mokslinės literatūros šaltinių yra akcentuojama tai, kad bendradarbiavimas atsiranda tik tada, kai individus ar grupes sieja idėjos, sukuriama santykiai, paremti lygiomis teisėmis, pasitikėjimu ir bendrų tikslų siekimu. Bendradarbiavimu laikytinas bendras bent dviejų asmenų veiklos vykdymas. Galima teigti, kad bendravimas svarbus bendradarbiavimui žmonėms kartu dirbant vieną darbą. Dar kiti autoriai bendradarbiavimą laiko vertybe, kuri turi būti mūsų visuomenėje pripažįstama, nes bendradarbiavimas formuoja „naują“ – demokratinę – visuomenės kultūrą visose socialinio gyvenimo srityse. Bendravimas yra bendradarbiavimo pagrindas, tačiau vien tik bendravimas neužtikrina bendradarbiavimo.

Kaip jau buvo minėta, išskiriami du bendradarbiavimo komponentai – bendravimas ir veikla. Bendravimo poreikis ir pats bendravimo procesas atsiranda iš bendros veiklos. Žmonės dažnai bendrauja, kad patenkintų bendravimo poreikį. Humanistinė psichologija bendravimo poreikį priskiria prie pagrindinių asmenybės poreikių. Ugdymo procese mokytojų ir mokinių tėvų bendravimas dažnai yra ne tik priemonė bendrai veiklai aptarti, bet ir bendradarbiavimo tikslas. Mokytojai ir tėvai bendradarbiaudami atlieka tam tikras bendravimo funkcijas, susijusias su bendra veikla – ugdymu. Mokytojų ir tėvų bendravimas arba sąveika yra susijusi su tam tikrais veiklos rūšių aspektais: darbo, pažinimo ir bendravimo. Tai padeda mokytojams ir tėvams pažinti vienas kitą, planuoti, organizuoti, realizuoti ir kontroliuoti bendrą veiklą. Bendravimas abiem žmonėms, šiuo atveju, daugiau yra priemonė bendradarbiavimo tikslui pasiekti.

Teresevičienė, Gedvilienė (1999) pažymi, kad mokymosi bendradarbiaujant idėja tokia pat sena, kaip ir pati žmonija. Kiekvienas žmogus ugdėsi tokius įgūdžius ir bandė juos pritaikyti jau pradinių žmonių egzistencijos laikotarpiu.

„Dažniausiai bendravimas aiškinamas kaip daugiaplanis procesas kontaktams tarp žmonių nustatyti ir vystyti, kurį motyvuoja poreikis kartu kažką daryti ar veikti“ (Hyden). Tobulinant mokyklos ir mokinių tėvų bendradarbiavimą, bendravimas yra būtina sąlyga konkreitiems tikslams pasiekti, taip pat ir svarbus motyvas, skatinantis bendrą veiklą (Hyden iš Kontautienė, 2006). Norint tobulinti mokyklos ir tėvų bendradarbiavimą, pirmiausia, reikia gerai išanalizuoti ir suvokti vieno iš bendradarbiavimo komponentų – bendravimo procesą. Daugelis psichologų bendravimą analizuoja kaip asmenybių sąveikos procesą.

J. Lakis ir kt. (1996, p. 52) teigia, jog „mokykloje daugiau reikšmės įgauna moksleivių tėvų santykiai su mokykla, tėvų dalyvavimas mokyklos gyvenime, bendradarbiavimas sprendžiant jos materialines ir ugdymo problemas<...>Ugdymo procesas privalo būti grindžiamas humaniška bei pozityvia mokytojų, moksleivių ir jų tėvų tarpusavio sąveika, siekiant sklandyti įtampą bei spręsti iškilančias problemas“. Tokiu būdu išskiriama bendradarbiavimo svarba ugdymo procese.

Tuo tarpu edukologai bendradarbiavimą analizuoja kaip priverstinį tėvų įtraukimą į ugdymo procesą. Šeima ir ugdymo įstaiga yra dvi svarbiausios auklėjimo institucijos. Tėvai – pirmasis sunkumų įveikimo, bendradarbiavimo, viskuo dalijimosi pavyzdys vaikui. Jam atėjus į ugdymo instituciją, į tėvų socializacijos procesą įsitraukia ir pedagogai. Ugdymo įstaigą ir šeimą jungia tas pats ugdymo objektas – vaikas. (S. Dapkienė, 2002)

Bendradarbiavimas yra apibūdinamas kaip tikslingo vaiko ugdymo prielaida. Pasak S. Šalkauskio (1994), mokytojas, siekdamas visapusiškai ugdyti asmenybę, turi nuolat glaudžiai bendrauti ir bendradarbiauti su mokiniu, jo šeimos nariais, būti patikimas ir įgaliotasis asmuo, kuris privalo ugdomąjį savo veikimą suderinti su šeimyniniu auklėjimu.

Aktualus ir bendradarbiavimo kaip abipusės pagalbos aspektas. Dialogas tarp mokyklos ir visuomenės savaime neatsiranda – pedagogas turi stengtis keisti visuomenės požiūrį į ugdymo įstaigą, kurti atvirą visuomenei mokyklą. Todėl pedagogų susitikimų su ugdytinių tėvais svarbiausiuoju tikslu tapo noras padėti jiems įsigilinti ir geriau suprasti vaiko raidą, jo ypatumus ir problemišumą, šiuolaikinę interpretacinę pedagogiką, sukurti tarpusavio supratimo dialogą tarp vaikų ir tėvų, tarp tėvų ir mokytojų (V. Plentaitė ir E. Marcelionienė, 1996).

Tai patvirtina tai, kad mokykla veiksmingiausia tuomet, kai bendruomenės ir mokyklos patirtis sutampa“ (Černius, 1992, p. 84). Labai svarbu teisingai suprasti tėvų lūkesčius mokyklos atžvilgiu ir nesumenkinti jų autoriteto, bet pažadinti tėvų norą atviriau bendrauti ir bendradarbiauti su pedagogais drauge sprendžiant vaikų dorovinio auklėjimo klausimus (Aramavičiūtė, 2005, p. 159). Nes, E.Jensen (2001, p. 263) nuomone,

- „tėvų įtaka vaiko gyvenime yra didžiausia;
- tėvai gali skirti vaikui daug daugiau dėmesio, negu pajėgia mokytojas;
- tėvai gali namuose paremti jūsų klasėje įdėtas pastangas;
- mokiniai, kurių tėvai dalyvauja mokyklos veikloje, mokosi geriau nei tie, kurių tėvai neprisideda“.

Įvertinant bendradarbiavimo daugiaspektiškumą, svarbu išskirti S. Dapkienės (2002) pateikiamus pedagogo bendradarbiavimo su ugdytinių tėvais uždavinius:

- pažinti ir nuolat tirti ugdytinio šeimą
- sistemingai nagrinėti šeimos ir mikroaplinkos poveikį vaiko asmenybei, o jei šeimos įtaka neigiama, jei šeima amorali, asociali, – mažinti jos poveikį vaikui;
- auklėjant ir mokant vaikus, organizuoti bendrus mokyklos ir šeimos renginius, išvykas, konferencijas, projektus ir kt.;
- kurti grupės bendruomenę ir skatinti tėvus aktyviai dalyvauti ugdymo institucijos, klasės ar grupės gyvenime;
- suteikti šeimai būtiniausių pedagogikos žinių.

Taipogi S. Dapkienė (2002) akcentuoja pedagogų ir ugdytinių tėvų bendradarbiavimo aktualumą dėl to, kad pedagogas bendraudamas su tėvais geriau susipažįsta su savo auklėtiniais, suvokia jų ugdymosi sėkmių ir nesėkmių priežastis, kuo vadovaudamiesi jie renkasi veiklą ir partnerius. Kita vertus, gali plėtoti tėvų pedagoginę kompetenciją, gerinti tėvų ir vaikų bendravimą, sėkmingiau spręsti mokymosi higienos problemas, įtraukti tėvus į ugdymo institucijos veiklą, įvairiomis formomis užtikrinti jų dalyvavimą ugdymo procese.

Bendradarbiavimas yra taip pat ir vienas svarbiausių pedagogo veiklos planavimosi gairių. Vadovaudamasi A. Hargreaves ir D. Hopkins (2008) sėkmingos mokyklos planavimo žingsniais, S.

Dapkienė (2002) išskyrė, kad pedagogas, analizuodamas praėjusių metų savo veiklą, rezultatus, pirmiausia apsvaisto, kokie pokyčiai įvyko, su kokiomis problemomis buvo susidūręs, pabando atsakyti į klausimą, kaip pasisekė jas spręsti, kokie yra jo bendradarbiavimo su tėvais ypatumai, kokių trūkumų buvo iškilę ir kokios bendradarbiavimo formos, skatinimo būdai buvo efektyvesni. Be to, kokios vaiko auklėjimo šeimoje sąlygos, kokie pedagogo ir tėvų santykiai, į kokias individualias tėvų savybes ypač atkreiptinas dėmesys, kokios ugdymo institucijos, klasės ar grupės tradicijos, koks vaidmuo tenka bendriems tėvų ir vaikų renginiams, pedagoginiam švietimui.

Bendradarbiavimas yra analizuojamas kaip pedagogo kryptingos veiklos rodiklis. Pedagogų ir ugdytinių tėvų bendradarbiavimo sistemos esmė yra tam tikras ugdymo proceso dalis, todėl, kaip ji veiks, pirmiausia priklauso nuo pedagogo edukacinio-inovacinio pasirengimo, gebėjimo įgytas žinias pritaikyti konkrečios mokyklos aplinkoje, įvertinti bei plėtoti kitų ugdymo dalyvių socialinę kompetenciją (Fullan, 1998; Hargreaves, 1999).

Gebėjimas bendradarbiauti yra svarbi ugdymo institucijos sėkmingos kaitos prielaida. Tai patvirtina Teresevičienė, Gedvilienė, Zuzevičiūtė (2006). Autorės akcentuoja tai, kad žmonėms tenka ne tik išgyventi kaitą, bet ir patiems ją kurti. Bendradarbiavimas apima ne tik prisitaikymą, bet ir produktyvumą.

Bendradarbiavimas su tėvais yra švietimo kokybės sudėtinė dalis, todėl inicijuoti ir sėkmingai organizuoti sąveiką – svarbiausias uždavinys. Tam, kad tarpusavio ryšiai būtų sėkmingesni, reikia taikyti įvairesnes bendradarbiavimo formas, nepamiršti netradicinių būdų. Mokyklos bendruomenei reikėtų aktyviau siekti pristatyti visuomenei savo veiklą, įvairesnes pedagogines paslaugas, stengtis atitikti visuomenės poreikius, apjungti pastangas keičiant požiūrį į mokyklas, stiprinti partnerystės ryšius su socialine aplinka (Balčiūnaitė, 2004).

Mokyklos ir šeimos bendradarbiavimo kokybės valdymo svarbą įrodo pats ugdymo procesas. Abi institucijas – mokyklą ir šeimą - jungia tas pats ugdomas objektas – vaikas. Todėl būtinas vienodais reikalavimais pagrįstas pedagoginis poveikis, vienoda dorovinė pozicija, nes tiems poveikiams nesutampant, veikiant skirtingoms vertybinės orientacijos sistemoms, sunkėja pedagoginis procesas, t.y. labai sumažėja pedagoginio poveikio efektyvumas. (Balčiūnaitė, 2004).

Bendradarbiavimo sėkmę ar nesėkmę taip pat gali lemti pedagogo požiūris, nuomonė apie ugdytinių tėvus. D.Hopkins, M.Ainscow, M.West (1998, p. 192) išsako mintį, jog „mokytojai tėvus gali suvokti kaip:

- *Kliūtį.* Pavyzdžiui, mokytojas gali manyti, kad tėvai, kurių vedybinis gyvenimas nėra normalus arba jie abejingi vaikų auklėjimui, galbūt trukdo vaiko pažangai ir blogina jo padėtį;

- *Išteklis / priemonė.* Mokytojas gali manyti, kad tėvai yra potencialūs pagalbininkai; pavyzdžiui, padeda namuose mokytis skaityti; mokytojas gali pajusti, kad nebūtina elgtis su tėvais kaip profesionalui su klientu, galima dirbti kaip lygūs;
- *Vartotoją.* Kai kurie tėvai įsivaizduoja, jog mokykla teikia paslaugas, o jie turi teisę reikšti nepasitenkinimą, jei ši neduoda to, ką sako turinti duoti. Jei tėvai laikosi tokio požiūrio, iškart atsiduria vartotojo vaidmenyje.

Bendradarbiavimo daugiaspektiškumas yra aktualus daugelyje mokslinės literatūros šaltinių, tačiau bendradarbiavimui kaip vienai švietimo kokybės sąlygų nėra skiriama pakankamai dėmesio. Suvokiant mokyklos ir šeimos bendradarbiavimą kaip procesą, o mokyklą, kaip atvirą sistemą tėvams, yra šešios esminės vertybės, kurių dėka galima sukurti sėkmingą mokyklos kokybės kultūrą ir ja remtis mokyklos ir šeimos bendradarbiavimo kokybės procese.

- ✓ Mokyklos ir šeimos bendradarbiavimo kokybės kultūros vertybės būtų šios:
- ✓ Mes visi kartu: mokytojai, mokiniai, tėvai.
- ✓ Nėra pavaldinių ar aukštesnių.
- ✓ Atviras, sąžiningas bendravimas yra būtinas.
- ✓ Visi turi priėjimą prie jiems reikiamos informacijos.
- ✓ Susitelkimas ugdymo(si) procese.
- ✓ Nėra laimėjimų ar pralaimėjimų, yra tik pamokantys patyrimai.

Idealus demokratinis vartotojų tipas ugdomas per mokyklos ir šeimos bendradarbiavimo kokybės valdymo sistemą, kur tėvams suteikiami švietimo dalyvių įgaliojimai. Demokratinio tipo švietimo paslaugų vartotojui yra svarbūs lygiavertės partnerystės santykiai su švietimo paslaugų teikėjais, o teisė dalyvauti ir dalyvavimas ugdymo procese yra suvokiamas kaip paslauga, todėl tokio tipo vartotojai siekia kuo įvairesnio dalyvavimo įvairiose mokyklos sferose. Demokratinio tipo vartotojui svarbu materialiujų ir idealiųjų resursų paskirstymas, mokyklos vertybės, organizacijos kultūra.

Negalima bendradarbiavimo analizuoti kaip vienpusio proceso, įtakojančio tik vieną ugdymo proceso dalyvių, kadangi bendradarbiavimas yra sąveika, kurios pagrindu nariai jaučia priklausomybę vienas nuo kito, yra įtakojami.

Satir (1972) teigia, kad „bendravimo, kaip asmenybių sąveikos proceso, metu asmenybės atspindi viena kitą, veikia viena kitą ir jaučia tarpusavio priklausomybę.“ Pritaikant šį teiginį mokytojų ir tėvų bendradarbiavimui, galime formuluoti prielaidą, kad mokytojai ir tėvai bendraudami atspindi ir veikia vienas kitą, be to, jie yra susieti ugdymo procesu, todėl jaučia tarpusavio priklausomybę.

Leontjev (1974) teigia, kad „asmenybės, sąveikaudamos tarpusavyje, turi galimybę veikti kaip subjektai“ (Kontautienė, 2006, p. 25), t.y. mokytojai ir tėvai bendrauja kaip atskiri individai („subjektai“).

Fullan (1998) teigia, kad siekdamas bendradarbiauti kiekvienas partneris turi būti pasirengęs keisti savąją kultūrą, ypač tuos santykius, kurie sieja su kitomis institucijomis. Bendras darbas gali sukurti sąlygas darnai, koordinavimui ir atkaklumui – to reikia ir atskiram pedagogui, ir ugdymo insitucijos plėtrai. Abu partneriai privalo stengtis bendradarbiauti – kurti naujas struktūras, gerbti vienas kito kultūrą ir naudotis bendra patirtimi problemoms spręsti, remdamiesi abiejų kultūrų didžiausiais laimėjimais.

Sėkmingas bendradarbiavimas gali vykti tik dialoge, kai tėvai ir vaikai yra kaip nedalomas vienetas, šeima, o ugdymas mokykloje yra neatsiejama nuo ugdymo šeimoje (Walsh; Hansen, Kaufmann, Saifer).

Partnerystės svarbą šeimos ir mokyklos bendradarbiavime akcentuoja daugelis pedagogų ir psichologų, tarp kurių V.Krumm (1993, p.14), išanalizavęs daugelio mokslininkų tyrimų rezultatus, padarė išvadą, kad „mokytojai būtinai turi keisti savo nuomonę apie tėvus ir jų auklėjamąjį potencialą, privalo nustoti galvoti, kad tėvai nesuinteresuoti savo vaikų pasiekimais, kad tėvai mokymo ir auklėjimo problemas gali spręsti tik mėgėjišku lygiu. Mokytojai turi išmokti pripažinti tėvus kaip lygiaverčius mokymo ir auklėjimo proceso partnerius“. L. Stoll ir D.Fink (1998) įsitikinę, kad siekdami remti vaikų mokymąsi ir tobulėjimą, tėvai ir mokytojai turi eiti išvien.

„Sėkmingas mokytojų ir tėvų bendradarbiavimas daro teigiamą įtaką vaikų ugdymo rezultatams, todėl tėvai ir mokytojai turi veikti išvien“ (Stoll, Fink iš Kontautienė, 2006, p. 103).

Hopkins, Ainscow (1998) teigimu, mokytojų ir mokinių sąveiką nuolat turi stiprinti tėvai (Kontautienė, 2006). Teigiama, kad jeigu tėvai atlieka tik formalias, su ugdymu mokykloje mažai tesusijusias funkcijas, tai jie netampa mokytojo ir mokinių sąveiką stiprinančia grupe, tikraisiais ugdymo proceso dalyviais. Tokiu atveju ugdymo procesas tampa „uždaras“ ir pedagoginio bendradarbiavimo sistema nefunkcionuoja. Atvirojo ugdymo strategija mokykloje mokinių tėvams suteikia labai daug funkcijų. Tai ir mokymo proceso tobulinimas, popamokinės veiklos planavimas ir organizavimas, auklėjimo problemų sprendimas.

Mokslinės literatūros analizė leidžia teigti, kad bendradarbiavimas yra apibūdinamas kaip ugdymo subjektų sąveika, tikslinė ugdymo institucijos veiklos kryptis, bendravimas, pagalbos teikimas, rezultatyvaus ugdymo(si) sąlyga, sudėtinė švietimo kokybės dalis, tad atsižvelgiant į šį bendradarbiavimo daugiaaspektiškumą itin reikšminga šį procesą analizuoti ikimokyklinio vaiko ugdymo procese, kuomet šeimos ir pedagogų bendradarbiavimą reikia skatinti bei modeliuoti ikimokykliniame ugdyme, tam sudarant tėvų motyvacijos, poreikio bendradarbiauti prielaidą. Tuo

remiantis kitame darbo skyriuje šeimos bei pedagogo bendradarbiavimo svarbą ikimokykliniame vaiko ugdyme.

1.2. ŠEIMOS BEI TĖVŲ BENDRADARBIAVIMO REIKŠMĖS PAGRĪSTUMAS IKIMOKYKLINIAME VAIKO UGDYME

A. Gučas (1994) teigia, kad vaiko ugdymas prasideda šeimoje, tęsiamas ir papildomas ikimokyklinėje įstaigoje, vėliau mokykloje. Šeima ir ikimokyklinės įstaigos yra įvardijamos kaip vaikų švietimo ir socializacijos pagrindas. Pedagogai ir tėvai turi tapti ugdymo proceso partneriais, sujungtais ugdomuoju objektu – vaiku. Vaikų darželio pedagogai turi domėtis šeimos gyvenimu. Kuo intensyvesnis bus bendradarbiavimas ir stipresni ryšiai su šeima, tuo lengviau ir sėkmingiau vaikų darželis galės įkūnyti savo uždavinius. Tad bendradarbiavimą verta analizuoti kaip svarbą ikimokyklinio ugdymo veiksnį, įtakojantį daugelį proceso aspektų.

Lietuvos mokslininkai (Gražienė, Rimkienė, 1993; Kalvaitis, 1995; Grabauskienė, 1998; Juodaitytė, 1999; Monkevičienė, 1999; Kontautienė, 2000, Litvinienė, 2000, Ušeckienė, 2000; Andriekienė, Ruzgienė, 2001; Dapkienė, 2002 ir kt.) pripažįsta didžiulį tėvų vaidmenį kuriant efektyvią ugdymo institucijų vadybos sistemą. Tėvai skatinami ištraukti į vaikų darželio bendruomenės veiklą, nes būdami aktyvūs jos nariai jie ne tik prisideda prie vaikų darželio vadybos, bet ir patys įgyja planavimo, koordinavimo, organizavimo bei vertinimo kompetencijų.

Tiek Lietuvoje, tiek visame pasaulyje yra daugybė mokslininkų veikalų, atskleidžiančių šeimos vaidmenį ugdymo bei vaiko gerovei. Analizuojamos šeimos funkcijos, tėvų ir vaikų tarpusavio santykiai, šeimos ir ugdymo institucijų sąveika siekiant vaiko ugdymo programų efektyvumo.

Pastaruoju metu šeima ir ikimokyklinė įstaiga bendradarbiauja vadovaujantis šiais motyvais:

1. Ikimokyklinės įstaigos ir šeimos turi bendrą interesą ir įsipareigojimą paremti vaikų švietimą ir auklėjimą (Epstein J.L. 1991);
2. Vaikų vystymasis ir švietimas turėtų būti neatskiriama bendro šeimos, darželio ir bendruomenės gyvenimo dalis (Bronfenbrenner E., 1979, Zigler E.F., 1989).

Šie motyvai tapo labai svarbūs, dėl to stengiamasi įtraukti šeimą į ugdymo procesą.

Tuo remiantis dabartiniai šeimos įtraukimo į vaikų ugdymą modeliai formuojami remiantis visapusiškesniu požiūriu, kada šeima ir darželis yra institucijos, prisiimančios atsakomybę už vaikus. Teigiama, kad kuo stipresni darželio ir šeimos ryšiai, tuo daugiau perduodama

informacijos, įgūdžių ir vertybių. I.J.Gordonas (1977) pateikia tris šeimos įtraukimo į ugdymo procesą modelius:

1. Šeimos poveikio modelis.
2. Ikimokyklinės įstaigos poveikio modelis.
3. Bendruomenės poveikio modelis.

K.Swick (1984) šeimos įtraukimą į vaikų ugdymą supranta kaip bendradarbiavimą tarp tėvų, auklėtojų bendruomenėje. Šis procesas svarbus kaip vystymosi procesas, kuris yra kuriamas pamažu, gerai planuojant ir stengiantsi visiems šio proceso nariams.

Bendradarbiavimas, nepaisant šio proceso daugiareikšmiškumo, yra tam tikras įsipareigojimas abiem ugdymo subjektams, kuomet vaikas yra šių įsipareigojimų ašis. J.L. Epstein (1987) pateikia 5 abipusius įsipareigojimų būdus, galinčius padėti suartinti šeimas ir ikimokyklines įstaigas:

1. Vaikų auklėjimas ir vaikų saugumas bei sveikata;
2. Šeimos ir darželio bendravimas;
3. Tėvų dalyvavimas;
4. Parama ir vaikų ugdymo supratimas;
5. Vadovavimas ir pastangos pagerinti vaikų vystymąsi ir auklėjimą;

Vaikų darželių, kaip formalios ikimokyklinio ugdymo institucijos, padedančios šeimai ugdyti vaiką demokratinei visuomenei, vaidmuo Europoje šiais laikais auga ir kinta. Šeima ir vaikų darželis reaguodami į pasikeitimus visuomenėje veikia kaip dvi, vienas kitą papildančios, socioedukacinės sistemos: žmogaus socializacija, o kartu integracija, ir individualizacija vaikystėje vyksta sparčiausiai, todėl šiuo laikotarpiu itin svarbus pedagogų ir tėvų bendradarbiavimas. Pedagogų ir tėvų bendradarbiavimas besikeičiančioje visuomenėje yra įtakojamas įvairių veiksnių.

Kaip teigia A.Juodaitytė (1998) vaikų darželis kaip formalus ikimokyklinio ugdymo institucija, patenka į sudėtingų socialinių – edukacinių pokyčių lauką ir turi rinktis tarp laisvojo, liberalaus suaugusiųjų ir vaikų švietimo modelių bei šeimos kaip lygiavertės pedagogų vaikų darželyje. A.Juodaitytės (1998) nuomone, mažų vaikų ugdymo srityje ryškėja edukacinių pažiūrų ir modelių įvairovė, pastebimos tradicinių ir modernių sampratų sankirtos, plėtojama valdymo decentralizacija, pereinama nuo ugdymo funkcijų pasidalijimo tarp institucijos ir šeimos į jų bendradarbiavimą tarpusavyje.

Visuomenėje vis labiau įsigali supratimas, kad jau pradiniam žmogaus veiklos, mokymosi etape socialiniai įgūdžiai, lygios startinės galimybės tampa labai svarbūs. Viena šeima dėl užimtumo, dėl lėšų, kompetencijos stygiaus jau negali garantuoti sėkmingos vaiko socializacijos

bei sambrandos mokyklai. Būtent dėl šių dviejų priežasčių – socializacijos ir pasirengimo mokyklai – darželis ir šeima pradeda bendradarbiauti kaip dvi socialinės – edukacinės sistemos.

Tai nereiškia, kad vaikų darželis prisiima visą atsakomybę už sėkmingą vaiko ugdymą. Darželio grupė – didesnės bendruomenės mikrokosmosas, teigia Hansen ir kt. (1997), todėl darželiuose vaikai turi patirti demokratiją ir pradėti lavinti įgūdžius bei formuoti požiūrius sėkmingai gyventi ir demokratinėje aktyvių piliečių visuomenėje. Pagrindinis šeimos ir darželio, kaip socioedukacinių institucijų bendradarbiavimo tikslas – vaikų socializacija, sėkmingas vaikų pasirengimas naujai vaikų veiklai – mokymuisi mokykloje bei demokratinių įgūdžių formavimas. Pripažindamas pasikeitusį šių dviejų institucijų vaidmenį reformas patiriančioje švietimo sistemoje, darželis jau ne tik padeda šeimai ugdyti vaiką, tačiau ir tampa lygiaverčiu partneriu.

Vadinasi, tėvų ir pedagogų bendradarbiavimą derėtų nagrinėti platesniame demokratėjančios visuomenės kontekste.

Ikimokyklinio ugdymo įstaigos gali skirtis savo struktūra, savo darbo metodais. Tuo tarpu tėvai parenka savo vaikams darželį pagal savo susikurtą modelį, kuriame svarbią vietą užima šeimos puoselėjamos vertybės, šeimos kultūra. Humaniškas bei demokratiškai kuriamas ikimokyklinio ugdymo įstaigos mikroklimatas sudaro prielaidas demokratiškiems ugdymo, bendravimo bei bendradarbiavimo būdams, kurie skatina tėvus įsitraukti į ugdymo procesą.

Humanistinis ugdymas, besiorientuojantis į laisvo, kūrybingo vaiko ugdymą bei puoselėjimą, skatina svarstyti pedagogo vaidmenį ugdymo procese, ieškoti naujų bendradarbiavimo su šeima būdų bei formų.

N.Saugėnienė, A.Liaudanskienė (2003) akcentuoja tai, kad Egmonto Peterseno projektas yra itin veiksmingas siekiant ikimokyklinio ugdymo institucijoje demokratizuoti tėvų ir pedagogų bendradarbiavimą.

Bendradarbiavimas, visų pirma, reikalauja ugdymo procesų interesų bendrumo, suderinamumo, tad T. Laughlin (1997) akcentuoja multikultūriškos idėjos sampratą. Tuo remiantis galima teigti, kad vis daugiau dėmesio yra skiriama skirtingų vertybių pripažinimui, toleravimui, kas yra itin aktualu šeimos bei pedagogų sąveikoje. Gebėjimas toleruoti skirtingas tradicijas, religijas, nuostatas, vertybes, tautybes pasireiškia gebėti varijuoti multikultūrinėje aplinkoje.

Autorė pažymi, kad kultūriniai – vertybiniai veiksniai itin sąlygoja pedagogų ir tėvų bendradarbiavimą. Teigiama, kad vaiko edukacinę patirtį labiausiai determinuoja vaiko tėvai ir šeima, o ne kokios nors kitos išorinės institucijos. Tad tai tampa svarbia bendradarbiavimo priežastimi.

V.Krumm (1999) pažymi, kad per vaikus, tėvų ir pedagogų bendravimą darželį pasiekia skirtingų šeimų skirtingos vertybės, nuostatos, tradicijos, šeimų kultūra. Todėl galima teigti, kad

dėl daugelio priežasčių formuojasi multikultūrinė aplinka. Tuo tarpu humanistinė pedagogika laikosi nuostatos, kad atskiras individas gali skleistis tik bendruomenėje, bendraudamas su įvairių gabumų žmonėmis, siekia visuminiu ugdymu ir įvairiais ryšiais su žmonėmis sudaryti sąlygas vaiko individualybei skleistis.

T. Laughlin (1997) akcentuoja, kad multikultūriniai veiksniai skatina pedagogus ir tėvus ieškoti ir laikytis bendrų vertybių, idealų, taisyklių tokių kaip laisvės, lygybės, tolerancijos, vertybių, kurios yra vertingos pliuralizmui, multikultūriškumui. Tai savo ruožtu skatina pedagogus, bendradarbiaujant su tėvais, laikytis tam tikrų nuostatų ir darbo principų.

Bendradarbiavimas su tėvais yra apibrėžiamas net kaip viena iš daugelio ikimokyklinio ugdymo institucijos funkcijų. Litvinienė (2000) teigia, kad šiandieninės ikimokyklinės įstaigos turi dvejopą paskirtį – talkinti šeimai ugdant ikimokyklinio amžiaus vaiką ir bendradarbiauti su šeima ugdant vaiką darželyje.

Analizuojant bendradarbiavimo kaip ugdymo kokybės aspektą, svarbu atkreipti dėmesį į K. Hansen, K. Kaufmann (1997) nuomonę. Autoriai akcentuoja tai, kad kuriant demokratinę bei humanistinę vaikų ugdymo modelį ikimokyklinėse įstaigose itin svarbia problema tampa ikimokyklinės įstaigos bendruomenės valdymas. Ikimokyklinės institucijos bendruomenę sudaro vadovas, pedagogai, tėvai, vaikai bei pagalbinis personalas. Jos valdymo strategiją lemia bendruomenės narių interesai, poreikiai, tikslai bei pedagoginio darbo specifika.

Bendradarbiavimas kaip apibūtinamas išpareigojimas yra aktualus ir ikimokykliniame ugdyme. Tai patvirtina ir Litvinienė (2000), kuri nurodo, kad vaikų darželio bendruomenė yra mikromodelis visuomenės, kurioje siekiama vaikų gyvenimo kokybės, kiekvienam bendruomenės nariui prisiimant tam tikrą atsakomybę ir pareigas. Tuo remiantis galima teigti, kad vaikas kryptingai ugdomas tada, kai darniai sutaria šeima ir vaikų darželis, kai vaikų ugdymas šeimoje bei darželyje vienas kitą papildo.

Ikimokyklinė įstaiga – bendruomenė, kur vaikas užmezga intensyvius socialinius santykius su skirtingais suaugusiaisiais ir bendraamžiais, tai daro įtaką tolimesnei vaiko integracijai į visuomenę. Tad ši bendruomenė turi sudaryti maksimalias sąlygas, skatinančias kognityvinę, socialinę bei dvasinę vaiko raidą. Siekiant sėkmingos vaikų socializacijos ir kokybiško ugdymo, būtina sustiprinti sąveiką: vaikas ↔ šeima ↔ ugdymo institucija. Šiai sąveikai sustiprinti didelių potencialių galimybių turi savivaldos institucijos, per kurias dažniausiai ne tik pedagogai, bet ir tėvai įsitraukia į bendruomenės valdymą.

A. Juodaitytė (1999) akcentuoja, kad pagrindinė ikimokyklinio ugdymo institucijų politikos kryptis Europoje galėtų būti apibūdinama taip: „ Per naująją politiką į naujus institucijų ryšius

sistemoje šeima – vaikas – bendruomenė, naujų ikimokyklinio ugdymo programų rengimas remiantis šalies ir pasaulio laimėjimais“.

I. Dobranskienės (2002) teigimu, tėvai tampa ikimokyklinės įstaigos bendruomenės dalyviais ir organizatoriais tada, kai gerai tam pasirengiama: ištiriama organizacijos aplinka, gyventojų požiūris į ikimokyklinę įstaigą, poreikiai, kuriuso galėtų darželis patenkinti, tariamasi su tėvais dėl ikimokyklinės įstaigos tikslų, uždavinių, veiklos krypčių, tradicijų. Taigi tik sisteminga ikimokyklinės bendruomenės vadyba gali garantuoti tėvų dalyvavimo vaikų ugdymo procese efektyvumą.

Bendradarbiavimas privalo būti vienas pagrindinių ir ikimokyklinio ugdymo institucijos vadybos veiklos krypčių. Everardas ir Morissas (1997) teigia, kad vadovai turi palaikyti glaudžius santykius su ugdytinių tėvais, nes tik bendradarbiaujant tėvams ir pedagogams galima sėkmingiau kontroliuoti ugdymo procesą.

Bendradarbiavimas kaip procesas, sąveika bei įsipareigojimų pasidalijimas yra itin reikšmingas pirmajame formaliojo vaiko ugdymo etape – ikimokykliniame ugdyme. Tai patvirtina išsami mokslinės literatūros analizė. Ikimokyklinio ugdymo institucijos, kaip pirmosios formalios vaiko ugdymo įstaigos, veikla tiek pedagoginiu, tiek vadybiniu lygmeniu turi būti nukreipta į tėvų įtraukimą į ugdymo procesą. Tad kitame darbo skyriuje pateikiamas pedagogų ir tėvų bendradarbiavimo kaip sąveikos aspektas vaiko humanistinio ugdymo kontekste.

1.3. PEDAGOGŲ IR TĖVŲ BENDRADARBIAVIMAS KAIP SĄVEIKOS PROCESAS VAIKO HUMANISTINIO UGDYMO KONTEKSTE

Remdamiesi Kontautienės (2006) nusakytomis J.Vabalo-Gudaičio (1983), P.A.Coughlin, K.A.Hansen, D.Heller, R.K.Kaufmann, J.R.Stolberg (1997), R.I.Arends (1998), N.L.Gage ir D.C.Berliner (1994) bei kitų humanistinės psichologijos mokslininkų idėjomis, tarpusavyje sąveika mokymo procese galime laikyti mokytojų ir tėvų santykius. Tai reiškia, kad mokytojas ir mokinio tėvai – lygiateisiai partneriai, tarp kurių vyrauja bendros veiklos įpareigota tarpusavyje pagarba ir atsakomybė, bendro tikslo siekimas, psichologinis kontaktas (kaip sąveiką pastiprinantis veiksnys), pedagoginio bendravimo dalykiškumas.

Tuo tarpu naujo požiūrio į vaikystę kaip prigimtinių (natūralų) savaime vertingą žmogaus socialinio gyvenimo periodą, o ne tik pasirengimą būsimajam gyvenimui idėjas moksliniuose darbuose plačiai analizavo A.Juodaitytė (2002), teorines idėjas siedama su institucijų veikla, ugdymo(si) proceso modeliais. Vaiko mokymosi teorijų ir ugdymo(si) krypčių teorinius pagrindus bei dermę analizavo O.Monkevičienė, S.Montvilaitė, M.Jonilienė (2008) ir kiti mokslininkai.

A. Juodaitytė (2000) nurodo, kad šiuolaikinėje vakarietiškoje visuomenėje dominuoja trys vertybės – pajėgumas, konkurencingumas bei gebėjimas komunikuoti. Autorės nuomone, vyraujant tokiam požiūriui, kad vaikai esti atskirta socialinė grupė, yra nuvertinamos vaikų galios, kurios dažnai asimiliuojamos su suaugusiųjų gebėjimais, galiomis. Gebėjimu komunikuoti pagrindu pagrįstas šeimos ir ikimokyklinio ugdymo pedagogų bendravimas, sąveika.

Sąveika gali būti analizuojama kaip pozicijų bei funkcijų priešprieša. Tai patvirtina ir Gardner (1982), Lysina (1986). Autoriai nurodo, kad „bendravimo subjektų socialinės – vaidmeninės pozicijos ir funkcijos gali būti skirtingos, o subjektyvumas nereiškia supaprastintos absoliučios partnerių lygybės.“ (Kontautienė, 2006, p. 25). Vėlgi, bendraujant mokytojų ir tėvų socialiniai vaidmenys ir funkcijos yra skirtingi, todėl absoliuti, supaprastinta mokytojų ir tėvų, kaip partnerių, lygybė bendravimo procese yra negalima.

Priešingai teigia Vygotskij (1983). Jo nuomone, „būtina sąveikos kaip bendravimo sąlyga yra atsisakymas objekto poveikio kategorijos“ (Kontautienė, 2006, p. 25). Tai mokytojų ir tėvų bendravime reikštų, kad mokytojai ir tėvai yra subjektyvios, viena kitą veikiančios asmenybės, čia negali būti vienos grupės, kaip objekto. Objekto kategorijos reikia atsisakyti.

Ž. Jacikevičius (1994), Watson (1973), Michner (1994), Vygotskij (1996) pateikia visiškai kontrastiškus sąveikos sąlygas. Teigiama, kad „bendravimas, kaip sąveika, lemia žmogaus psichinį vystymąsi, jo socializaciją ir asmenybės formavimąsi“ (Kontautienė, 2006, p. 25). Šis teiginys, kalbant apie mokytojų ir tėvų, kaip suaugusių žmonių grupių, bendradarbiavimą, geriausiai apibūdina tai, kad bendravimo procesas, turbūt, labiausiai veikia mokytojų ir tėvų socializaciją.

Mokslinėje literatūroje akcentuojamas šeimos dalyvavimas vaiko asmenybės ugdymo procese humanistinio ugdymo sistemoje, leidžia daryti prielaidą apie motyvacijos bendrauti svarbą sąveikaujant.

Net B.Coughlin (1997) nurodo, kad dažnai tėvų noras bei polinkis bendradarbiauti su pedagogais yra sąlygojamas išankstinio tėvų nusistatymo šiuo klausimu. Tai leidžia daryti prielaidą, kad bendradarbiavimas tampa šiuolaikinės ugdymo įstaigos strateginių veiklos programos krypties autoritetu, kuriam itin svarbus tėvų požiūris į bendradarbiavimą.

B.Coughlin (1997) akcentuoja šeimos ir pedagogų bendradarbiavimo aspektus:

- Bendradarbiavimas kaip skirtingų požiūrių sąveika;
- Bendradarbiavimas kaip abipusė atsakomybė;

Daugelio autorių teigimu, bendradarbiavimas – kaip šeimos ir ugdymo institucijos sąveika, visų pirma, turi būti orientuota į vaiko ugdymo dalių plėtojimą – į vaiko supratimą, vaiko pripažinimą bei į vaiko priėmimą.

Sąveikaujant ugdymo subjektams, išskyla sąveikos svarbos bei reikšmės tendencija. Tai patvirtina A. Juodaitytė (2001), Commer, Haynes (1991). Autoriai savo darbuose nagrinėja konstruktyvaus tėvų švietimo problemas. Plėtojant konstruktyvų tėvų švietimą, pirmiausia yra siekiama įveikti stereotipinį tėvų požiūrį, kad vaikų ugdymas – tai tik pedagogų profesionalų sritis, o tėvai savo, kaip ugdytojų, funkcijas atlieka neprofesionaliai, nepakankamai atsakingai. Be to, tėvų švietimas, veikiamas globalaus pobūdžio pokyčių, įgauna naują prasmę visaverčio tėvų dalyvavimo vaikų švietime. Tėvai yra įgalinami dalyvauti vaikų ugdymo procese. Formuojamas naujas požiūris, kad tėvai ir pedagogai yra lygiaverčiai partneriai, kurie bendromis pastangomis gali tobulinti vaikų ugdymo procesą.

Anot A. Juodaitytės (2001), konstruktyvus tėvų švietimas Lietuvos ikimokyklinėse įstaigose yra naujas reiškinys. Mokslininkė, nagrinėdama konstruktyvų tėvų švietimą Lietuvoje, remiasi užsienio mokslininkų, konstruktyvaus tėvų švietimo šalininkų, Caldwell (1990), Commer, Haynes (1991), Akaran, Fields (1997), Anweiler (1992) teiginiais.

Tyrinėtojų Commer (1991), Murphy (1997) nuomone, konstruktyvus tėvų švietimas yra pagrindinė sąlyga tapti tėvams ir pedagogams lygiaverčiais partneriais vaikų ugdymo klausimais ir silpnina socialinio konflikto galimybes. Tėvai ir pedagogai nuolat turi dalintis išipareigojimais. Panašiai teigia ir Epstein (1991), būtent „nepakankamas dėmesys tėvų konstruktyviam švietimui sąlygoja tėvų ir pedagogų konfliktines situacijas“, nes dažnai tėvų požiūris į vaikų ugdymą neatitinka mokytojų požiūrio. Tėvai dažniausiai vadovaujasi stereotipiniu požiūriu į vaikų ugdymą, o mokytojai – moderniu, ir tai yra viena iš priežasčių, trukdančių mokytojų ir tėvų sąveikai. Tą patį pažymi ir mokslininkai Goffin ir Lombardi (Juodaitytė, 2001) teigdami, kad socialinio konflikto pagrindas yra pozicijos, kurių dalyviai laikosi vienas kito atžvilgiu. Reikia skirti ypatingą dėmesį tėvų pažiūroms ir jų formavimui.

S.Valatkienė (2003) pabrėžia, kad visuminė ugdymo samprata remiasi nuostata, jog pasaulis yra integruota visuma, kurioje viskas susiję. Visuminėje ugdymo sampratoje pagrindinis vaidmuo tenka tiek asmenybės, tiek atskirų ugdymo uždavinių, koncepcijų ir kt. ryšiams.

O.Dewey (2001) akcentuoja, kad humanistinis auklėjimas bus sėkmingas tik tuomet, kai ugdymo įstaigos darbo metodai skatins kooperatinį darbą, bendradarbiavimą partnerystės pagrindu, kartui ir individo tobulėjimą, o moraliniai principai taps elgesio įpročiais, o ne išmoktomis taisyklėmis. Todėl bendradarbiavimas yra vienas humanistinio ugdymo sąlygų.

Tai įtakoja ir svarbiausi ugdymo turinio kaitos priežasčių šaltiniai – visuomenės poreikių kaita ir ugdymo turinio teorijų kaita. Ugdymo turinį apsprendžia tai, apie ką mes kalbame su vaikais, ką ugdome, kaip ugdome, kaip vertiname ir kokiomis socialinėmis aplinkybėmis ugdome

(Hopkins, 2005). Naujoji ugdymo turinio samprata dažnai sąlygoja ir pedagogų bei šeimos bendradarbiavimo sampratą bei reikšmę ugdymo proceso subjektams.

Pasitikėjimas, kaip teigia V. Lepeškienė ir kt. (2001), vienas iš humanistinio ugdymo principų. Jis užtikrina saugumą, leidžia laisvai bendrauti, nejaučiant įtampos, baimės būti įskaudintam, nuviltam, apgautam, išduotam. Nors autorė teigia, kad jis labai svarbus mokykloje, klasėje, tačiau būtų galima daryti prielaidą, jog jis svarbus tiek ir darželyje. Ji pabrėžia, kad sukurti saugia atmosferą, pagrįstą tarpusavio pasitikėjimu – gana sudėtingas dalykas. Vienas iš svarbiausių veiksnių- lemiančių pasitikėjimo atmosferą – tai paties pedagogo asmenybė, jo elgesys. Nuo jo gebėjimo būti teisingam, laikytis duoto žodžio, nedviprasmiškai reikšti savo mintis ir jausmus, žinoti kada vaiką pagirti, kada nubausti, kada paskatinti, ar padrašinti, tuomet ugdytinis jausis saugus, pasitikės savimi ir savo jėgomis.

Humanistinės ugdymo krypties įsitvirtinimas ugdymo procese negalimas be pedagoginės sąveikos, be humaniškų tarpusavio santykių. Įvairiais aspektais ir įvairių autorių tyrinėtą asmenybės tapsmo kelią sulieja bendras supratimas, kad humaniškojo ugdymo esmę sudaro:

- dėmesys vientisos asmenybės vystymuisi;
- ypatingas domėjimasis tarpasmenine sąveika;
- supratimas, kad asmenybė yra nuolatiniame tapsmo procese ir kt.

Sąveika, išiparegojimų pasidalijimas yra svarbūs veiksniai bendradarbiaujant ugdymo proceso subjektams, tad tai esti tikslinga siekiant bendradarbiavimą analizuojant kaip vieną humanistinio ugdymo požymių.

Pasitikėjimas taip pat yra ir vienas svarbiausių ugdymo proceso bendradarbiavimų sąlygų, tad šis veiksnys įgalina siekti tėvų ir pedagogų bendradarbiavimo, realizuojant vaiko humanistinio ugdymo tikslus.

Remiantis mokslinės literatūros analize, pastebėtina tendencija, kad esti daugelis veiksnių, kurie įtakoja bei sąlygoja tėvų ir pedagogų bendradarbiavimą. Tad norint išsiaiškinti bei pateikti tikslingą tėvų ir pedagogų bendradarbiavimą, reikšminga pateikti veiksnius, įtakojančius šį procesą.

1.4. KRYPTINGO TĖVŲ IR PEDAGOGŲ BENDRADARBIAVIMO VEIKSNIAI

N.Saugėnienė, A.Liaudanskienė (2003) nurodo, kad iš pedagogų demokratėjanti visuomenė reikalauja pasirengimo vadovautis bendraisiais demokratijos principais, kompetencijos šiuos principus perteikti ugdytiniais, demokratiniais principais organizuoti ugdomąją veiklą, gebėjimo demokratiškai bendradarbiauti multikultūrinėje aplinkoje, turėti teigiamas nuostatas į ugdymo įstaigoje egzistuojančią multikultūrinę aplinką.

I.Jonutytė (2005) pažymi, kad vienas esminių sėkmingo šeimos ir vaikų ugdymo institucijos bendradarbiavimo rodiklių – abipusis keitimasis informacija. Vadybos specialistai akcentuoja, kad sistemingas informacijos rinkimas yra svarbi proceso planavimo dalis.

Autorė pažymi, kad vienas iš tėvų dalyvavimo ikimokyklinės įstaigos bendruomenės valdymo procese optimizavimo būdų – nuolatinis tėvų skatinimas, pozityvus jų veiklos įvertinimas. Todėl labai svarbus tampa grįžtamasis tėvų ryšys ne tik su vaikų darželio pedagogais, bet ir su vadovais.

A. Juodaitytė (2001) pastebi, kad tyrinėtojas Murphy (1997), nagrinėdamas tėvų požiūrį į ikimokyklinį vaikų ugdymą, išskiria tokias tėvų pažiūras, su kuriomis yra susiduriama ir mokykloje. Tėvų pažiūros yra pasyviai konservatyvios, pasyviai agresyvios, aktyviai agresyvios ir liberalios. Žinoma, jog vienos jų atskleidžia tėvų abejingumą, pasyvumą vaikų ugdymo problemoms, kitos – tėvų teigiamą, konstruktyvų, geranorišką ir kūrybišką požiūrį į vaikų ugdymo tobulinimą. Tai leidžia daryti išvadą, kad tėvų pažiūrų formavimas yra svarbus veiksnys tėvų ir pedagogų bendradarbiavimo procese.

Remiantis Louice C. Johnson (2001), I.Leliūgiene (2003), D.Selmistraitiene (2003) tėvų ir mokyklos bendradarbiavimas bus sėkmingas, jei:

- ✓ Pedagogas įgys pasitikėjimą tėvais;
- ✓ Tėvai įgys pasitikėjimą ugdymo institucija, jos siekiu padėti ir tarpininkauti;
- ✓ Tėvus ir pedagogus sies demokratiški santykiai;
- ✓ Bus vienodų tikslų siekimas;
- ✓ Ir tėvai, ir ugdymo įstaiga dalyvaus vaiko ugdyme bei problemų sprendime;
- ✓ Bus geras tarpusavio psichologinis klimatas.

Apibendrinant išanalizuotus mokslinės literatūros šaltinius, galima teigti, kad bendradarbiavimą, kaip procesą, įtakoja šie veiksniai: demokratiški santykiai tarp pedagogų ir šeimos, abiejų ugdymo proceso dalyvių gebėjimas keistis informacija, nuolatinis skatinimas, motyvavimas užimti, palaikyti bendradarbiavimą tarp ugdymo proceso dalyvių, išankstinės šeimos bei pedagogų nuostatos, pasitikėjimas, vieninga veikla siekiami tikslai ir kt. Tačiau atsižvelgiant į tai, kaip ir kiekviename procese, taip ir bendradarbiaujant, sąveikaujant dviems skirtingiems požiūriams, pastebėtina šio proceso problematika, kuri bus aptarta sekančiame darbo skyriuje.

1.5. UGDYMO PROCESO SUBJEKTŲ – ŠEIMOS IR PEDAGOGŲ – SAŲVEIKOS PROBLEMATIKA

Demokratinėje visuomenėje pripažįstama lygių edukacinių galimybių idėja skatina ieškoti tinkamiausių būdų praktiškai sudaryti visiems visuomenės grupių nariams sudaryti lygias edukacines galimybes. Šių tinkamiausių būdų paieška verčia ugdymo institucijoje ieškoti tokių bendravimo, sąveikos formų, kurios atlieptų demokratinės visuomenės vertybes, jos narių poreikius bei demokratinio bendravimo normas.

N.Saugėnienė, A.Liaudanskienė (2003) akcentuoja, kad pedagogų ir tėvų bendradarbiavimas demokratėjančios šalies kontekste iškelia pedagogo kompetencijos ir vaikų tėvų demokratinų nuostatų problemą.

A. Juodaitytė (1999) pažymi, kad svarbiausias pastaruoju metu ikimokyklinio ugdymo įstaigų reikalas yra laiku reaguoti į tėvų poreikius, lūkesčius vaiko atžvilgiu, jų pedagoginę kultūrą ir vaikų ugdymo tradicijų įvairovę, vaiko ugdymo modelių, kuriuos jiems gali pasiūlyti ikimokyklinio ugdymo institucija, priimtinumą tėvams. Tuo remiantis, iškyla dvi kolizijos: ar orientuotis į pačias moderniausias vaikų ugdymo sistemas ir naująjį mąstymą, pedocentris nuostatas, ar visiškai pasikliauti tėvų norais ir siūlyti jiems priimtinausią vaikų ugdymo sistemą.

A.Juodaitytė (1999) analizuodama ikimokyklinio ugdymo sistemą, išskiria šias spręstinas problemas, leidžiančias teigti, kad ikimokyklinio ugdymo sistemoje kokybės veiksnys yra itin svarbis ir privalo būti siektinas įvairiais lygmenimis:

- Pedagoginės kvalifikacijos yra orientuotos į visą ikimokyklinio amžiaus tarpsnį, kvalifikacijų sąrašas per trumpas;
- Kūdikystė liko be socializacijos ir ugdymo įstaigos;
- Rengimas mokyklai nėra išskirtas kaip atskira grandis, todėl jo funkcijos ir institucijos, tai atliekančios, yra neaiškios;
- Ryšiai su tėvų švietimu nuolatinio švietimo ir mokymosi kontekste lieka neaiškūs, nėra institucijų, užimančių sistemingu tėvų mokymu ir mokymusi, trūksta kvalifikuotų šios srities specialistų;
- Nepakankamai aiškios nuostatos dėl ikimokyklinio ugdymo įstaigos bendradarbiavimo su šeima ir filosofijos, kuria jis turėtų būti grindžiamas bendradarbiavimas „greta“, pasidalijant funkcijas tarp šeimos ir ikimokyklinio ugdymo įstaigos, ar „kartu“ tėvams nuolat dalyvaujant vaikų ugdymo procese institucijoje;
- Nepakankamai aiškūs ikimokyklinio ugdymo institucijų ugdymo sistemų metodologiniai pagrindai;

- Per menka orientacija į naująją universaliąją švietimo filosofiją;
- Nepakankamai skiriama dėmesio naujai visuomenės ideologijai šeimos, vaiko, moters atžvilgiu, pasikeitusiam tėvystės bei motinystės statusui;
- Nepakankamai skiriama dėmesio sociologinių duomenų, fiksuojančių šeimos ir vaiko situaciją, kaupimui, nepakankamai plėtojamoms vaiko pažinimo programoms, per mažai šių sričių institucijų, galinčių padėti ikimokyklinio ugdymo įstaigai;
- Ikimokyklinio ugdymo institucija nepakankamai rūpinasi savo įvaizdžiu visuomenėje, per mažai informuoja bei reklamuoja įvairias socialines grupes apie savo veiklą.

Auklėtojai, mokytojai ir tėvai – dvi šalys, atsakingos už jaunosios kartos auklėjimą. Tačiau viena jų – auklėtojai turi reikalingą specialųjį išsilavinimą, o kita – tėvai – tokio išsilavinimo neturi, todėl pridaro nemažai vaikų auklėjimo klaidų. Tačiau kaltinti vien tėvus už visus vaikų neišsiauklėjimo trūkumus būtų ne tik nepedagogiška, bet ir neetiška. Šiandien susidariusi tokia atmosfera, kai abi pusės (tėvai ir mokytojai), atrodo, nelabai nori suprasti, koks iš tikro turi būti mokyklos ir šeimos bendradarbiavimas, kas, kiek ir kam turi padėti.

Remiantis įvairių mokslininkų, pedagogų tyrimais, galima įvardinti tokias abiejų institucijų partnerystės problemas.

1. Reti ir netikslingi tėvų ir auklėtojų susitikimai. Autorės daugkartiniai tyrimai parodė, kad klasių/grupių auklėtojai tiek individualiomis, tiek ir grupinio darbo formomis dažniausiai aptaria mokymosi ir drausmės klausimus, piniginius dalykus ir pan., o pedagoginiam švietimui bendra tėvų auditorija retai panaudojama. Kyla klausimas, kiek tai duoda tėvams naudos, kai tokių susirinkimų begalė.

2. Prastas tėvų požiūris į mokyklą/darželį ir mokytojus/auklėtojus. Galima drąsiai teigti, kad tėvai į auklėtojus žiūri vaiko akimis. Vaikai, ypač judresni, delinkventiško elgesio, savo nusiskundimus (psichologinis teroras: šaukimas, kandžios pastabos ir pan.) parneša į namus. Kadangi jausmų niekas nusišlepti negali, tėvai stebėdami savo vaikus, išsiaiškina ir pedagogų elgesio trūkumus. Be to, šiuos trūkumus gali pabrėžti neapgalvoti tėvų susirinkimai, kai per juos auklėjimo problemos lieka neišspręstos, neaptartos.

3. Tėvų nenoras ar nesugebėjimas auklėti savo vaikų. Dažnai tėvų auklėjimas apsiribija vaiko sveikatos ir mitybos klausimais. Kur kas mažiau rūpinimasi psichiniu bei dvasiniu vaiko vystymusi. Ir tik tada, kai vaikas pradeda netinkamai elgtis, tėvai pradeda ieškoti priežasčių.

4. Nepakankama tėvų pedagoginė kultūra. Nuo pedagoginio „broko“ visiškai apsisaugoti negali ir darni šeima. Vien tik sutarimo, švelnumo ir meilės vaikams – noro matyti laimingus dar nepakanka geram pedagoginiam rezultatui pasiekti. Neturėdami pedagoginės patirties, reikiamų

žinių, tėvai kartais nesugeba efektyviai perteikti tuos puikius charakterio, pasaulėžiūros bruožus, kurie jiems, kaip asmenybėms būdingi. Nepakankama pedagoginė kultūra neleidžia tėvams optimaliai išnaudoti šeimos auklėjamąjį potencialą.

5. Nesuderinti reikalavimai, kuriuos mokytojai ir tėvai kelia vieni kitiems. Yra mokytojų/auklėtojų, manančių, kad tėvai siunčia į mokyklą netikusius vaikus. Yra tėvų, kuriuos dažnai baugina mokykla ar darželis, ypač tuos, kuriuos mokytojai ar auklėtojai gąsdino, barė, kaltino. Be to, kiekvienos šeimos tikslai ir vertybės skiriasi. Jie gali skirtis ir nuo mokytojo bei mokyklos ar darželio tikslų ir vertybių.

6. Tėvų ir mokytojų/auklėtojų bendradarbiavimą sunkina grynai psichologinės priežastys – mokytojai/auklėtojai neįvertina tėvų pagalbos tiek mokymo tiek auklėjimo srityje. Jie laiko save pedagogikos ekspertais, o tėvus – geriausiu atveju tik megėjais, kuriems esą pedagoginės problemos neįdomios.

7. Neįvairios auklėtojo ir šeimos bendradarbiavimo, pedagoginio tėvų švietimo formos. Norint ugdyti tėvų bendravimo kultūrą, tobulinti šeimos narių tarpusavio santykius, norą daugiau sužinoti ir įvertinti savo kaip auklėtojo veiklą ir ateities perspektyvas, sudaryti sąlygas kolektyviai spręsti vaikų auklėjimo problemas reikalingos įvairios pedagoginio švietimo formos: klausimų – atsakimų vakarai, disputai, dalykiniai žaidimai, reglamentuotos diskusijos, atvirų durų dienos, konsultacijos, konferencijos ir kt.

8. Tėvai nėra tikri darželio ar mokyklos šeimininkai, auklėtojų pagalbininkai. Reikėtų, kad auklėtojai patiktų ir tėvų aktyvo reikalingumu ir naudingumu, kad jame matytų tikrą savo pagalbininką, auklėjamojo darbo tikslų ir bendrųjų mokyklos reikalų įgyvendintoją, tėvų ir mokyklos tarpininką.

I.Kregždienė (2007) pažymi, kad bendradarbiavimą, kaip procesą, trikdo, komplikuoja šie veiksniai:

- pedagoginės kultūros stoka,
- pedagoginės pozicijos nelankstumas,
- kai kurių pedagogų autoritarizmas,
- šeimos galimybių neįvertinimas,
- organizacinių gabumų trūkumas,
- reti pedagogų ir tėvų susitikimai,
- nesuderinti reikalavimai, kuriuos pedagogai ir tėvai kelia vieni kitiems,
- nekuriama grupės tėvų bendruomenė.

Autoriai (V.Krumm (1993), L. Udrėnaitė (2002) ir kt.) pateikia tokio pobūdžio pasiūlymus, kurie gali padėti efektyviau organizuoti bendradarbiavimą, sukurti vieningą bendradarbiavimo sistemą:

- Įvertinti jau egzistuojančius ryšius tarp ugdymo institucijos ir tėvų.
- Registruoti ir įvertinti visus neformalius susitikimus bei pokalbius su tėvais tam, kad būtų nustatyta, ar ugdymo įstaiga yra lengvai prieinama visiems tėvams.
- Įtraukti tėvus į drausmės problemų sprendimą.
- Skatinti ugdymo institucijos ir šeimos bendradarbiavimą įvairiomis kryptimis.
- Ugdyti ir lavinti pedagogų bendradarbiavimo su tėvais bei problemų sprendimo įgūdžius.
- Žinoti savo, kaip pedagogo, profesinės kompetencijos ribas.

Atlikta mokslinės literatūros analizė šeimos ir pedagogų bendradarbiavimo problematikos aspektu leidžia daryti išvadą, kad bendradarbiavimas yra pakankamai problemiška ugdymo proceso sudedamoji dalis, kurios efektyvumui įtakos turi daugelis veiksnių. Kintant pedagogo vaidmeniui šiuolaikinėje visuomenėje, išryškėja tendencija, kad šiuolaikiniam pedagogui nepakanka būti tik naujos informacijos perteikėju, vis svarbesni tampa pedagogo vadybiniai sugebėjimai, įgūdžiai. Tuo remiantis kitame darbo skyriuje analizuojama pedagogo, kaip vadybininko svarba, kuriant efektyvų šeimos bei pedagogų bendradarbiavimo modelį.

1.6. PEDAGOGO, KAIP UGDYMO PROCESO SUBJEKTO VADYBINĖS KOMPETENCIJOS MODELIOJANT TĖVŲ IR PEDAGOGŲ BENDRADARBIAVIMĄ

Mokytojo, kaip vadybininko veikla buvo tirta įvairiais aspektais: mokytojo vadybinę veiklą ugdymo proceso kaitoje nagrinėjo R.Bruzgelevičienė (2001), B. Everardas, G.Morisas(1997), M.Fulmanas (1998).

Tuo tarpu Lietuvos Respublikos Konstitucija (1992) nurodo, kad ugdymo procesas ir klasės auklėtojo (pedagogo) pareigybė įpareigoja auklėtoją rūpintis visu ugdymo procesu. O tai yra labai sudėtingas darbas, reikalaujantis ne tik kūrybingumo, bet ir daug laiko bei energijos. Tačiau kintant pedagogo sampratai, kinta ir jo funkcijų įvairovė bei esmė. Tai patvirtina ir švietimą reglamentuojantys teisiniai aktai.

Štai Valstybinėse švietimo strategijos 2003-2012 metų nuostatose, kad būtų užtikrinta švietimo plėtotės kokybė „sukuriama integrali mokytojų rengimo bei kvalifikacijos tobulinimo sistema, orientuota į kintantį mokytojo vaidmenį žinių visuomenėje ir šiuolaikiniam mokytojui

būtinai naujas kompetencijas bei vertybines nuostatas. Kuriant žinių visuomenę, keičiamas pats mokytojo vaidmuo: mokytoją – žinių turėtoją ir perteikėją keičia mokytojas – mokymosi organizatorius, mokymosi galimybių kūrėjas, mokymosi patarėjas, partneris, tarpininkas tarp mokinio ir įvairių šiuolaikinių informacijos šaltinių. Kartu mokytojas dabarties visuomenėje turi išlikti ir ugdytojas, gyvenimo tiesų liudytojas, perduodantis tradiciją bei mokantis ją kūrybingai plėtoti“ (Valstybinės švietimo strategijos 2003-2012 metų nuostatos, 2003, p.11).

F. Ivanauskienės (2000) teigimu, pedagogo veiklos sėkmė priklauso nuo to, kokia bus socialinė ir kultūrinė ugdymo institucijos aplinka, kokią įtaką grupės bendruomenės gyvenimui darys tėvai, kiti ugdymo įstaigos bendruomenės nariai. Pasak autorės, pedagogo veiklos kryptys aprėpia tris įtakos sferas – klasės ar grupės bendruomenę, ugdymo įstaigos bendruomenę ir socialinę aplinką. Svarbiausia nustatyti veiklos prioritetus, jų pedagoginę vertę siekiant numatytų tikslų. Kadangi pedagogo ir ugdytinių tėvų sąveikos pagrindas yra bendradarbiavimas ir partnerystė, veiklos krypties reikalingumą pripažinti, veiklą pasirinkti turėtų ne tik pedagogas, tačiau ir ugdytinių tėvai.

Todėl, O. G. Butkienės ir A. Kepalaitės (1996) nuomone, labai svarbu, kad kiekvienas pedagogas sąmoningai suvoktų ugdymo tikslus ir uždavinius, pasirinktų būdus, kaip jų siekti.

N. Borusevičienė (2006) pabrėžia, kad XXI amžiaus pedagogai privalo turėti įvairių žinių ir mokėti jomis naudotis, mąstyti, gebėti profesionaliai spręsti problemas. Ji išskiria keturias veiksmingai dirbančio pedagogo savybes:

- 1) turi sukaupęs pakankamai žinių ir, jomis remdamasis, dirbdamas derina mokslą ir meną;
- 2) pats mokosi, vadovaujasi geriausiais mokymo būdais (modeliais, strategijomis, procedūromis) ir gali visa tai pritaikyti mokydamas vaikus bei suaugusiuosius;
- 3) geba laikytis refleksyvaus, kolegiško ir orientuoto į visus savo veiklos aspektus problemų sprendimo;
- 4) supranta, kad mokyti mokomasi visą gyvenimą, ir yra nusiteikęs bei turi įgūdžių dirbti taip, kad gerėtų jo paties mokymas ir tobulėtų mokykla.

Apibendrinant N. Borusevičienės (2006) išskirtas veiksmingai veikiančio pedagogo savybes, svarbu išskirti tai, kad šios pedagogo savybės yra itin reikšmingos kuriant tėvų ir pedagogų bendradarbiavimo modelį, strateguojant šį procesą.

Kiti autoriai akcentuoja pedagogo asmenybes savybes bei žinias, kurių pagrindu kuria darnų tėvų ir pedagogų bendradarbiavimo procesą. Tai patvirtina R. Kontautienė (2006). Autorė išskyrė šias pedagogo asmenines savybes, labiausiai sąlygojančias jo pedagoginio bendradarbiavimo procesų vyksmą ir sėkmingą plėtotę mokyklos aplinkoje: pagarbumą, jautrumą, atidumą kitam žmogui, kito žmogaus tausojimą, nepakantumą įvairioms nežmoniškumo apraiškoms, meilę

vaikams. Pasak autorės, pedagogui, kaip tarpsubjektinės pedagoginės sąveikos kūrėjui, būtini šie pedagoginiai gebėjimai: pedagoginė intuicija (akylai, atidžiai (įsi) žiūrėti, nuojauta, instinktyvus supratimas) ir pedagoginis taktas, pedagogo sugebėjimas įsijausti į ugdytinio išgyvenimus, gebėjimas savyje suderinti du dalykus – pajėgumą dalykui, kurį jis dėsto (dalykinį pasirengimą), ir pedagoginį pajėgumą

Pedagogo pašaukimas yra jo pedagoginės sėkmės sąlyga. Be pedagogo asmeninių savybių ir gebėjimų, nemažas vaidmuo tenka humanistinio ugdymo idėjos suvokimui ir pripažinimui, demokratinės mokyklos sampratai, žinių apie pedagoginį bendradarbiavimą sistemai ir įgyvendinimui praktinėje veikloje, teoriniam-profesiniam pasirengimui, taip pat pedagoginiams mokėjimams ir pedagoginio veikimo galimybėms.

Visos paminėtos pedagogo asmenybės savybės yra tarp savęs ne tik labai susiję, bet ir susipynę. R. Kontautienės (2006) nuomone, pedagoginio bendradarbiavimo sistemos plėtra ypač priklauso ir nuo visapusiško pedagogo pasirengimo bendradarbiauti. Pedagogas – pedagoginio bendradarbiavimo sistemos mokykloje iniciatorius ir organizatorius. Tačiau bendradarbiavimo vyksmui svarbūs ir visi kiti ugdymo institucijos bendruomenės nariai – pedagogai (mokytojai ir administracija) bei ugdytinių tėvai, kurie vienaip ar kitaip atliepia bei palaiko bendradarbiauti nusiteikusių pedagogo iniciatyvas. Bendradarbiavimo idėjos sklaida, tobulėjimas atsiranda tada, kai visi ugdymo institucijos bendruomenės nariai susivienija, įtvirtina tarpusavio santykius, nuolat juos plečia, stiprina, pokyčius kreipia tinkama linkme. Pedagoginio bendradarbiavimo sklaidą mokykloje stimuliuoja arba stabdo pati mokyklos aplinka: vyraujančios nuostatos, įpročiai, psichologinė atmosfera.

Koordinavimas yra analizuojamas kaip viena svarbiausių pedagogo funkcijų. Tad pedagogo gebėjimas koordinuoti yra nurodoma kaip reikšminga tėvų ir pedagogų bendradarbiavimo sąlyga. Koordinuoti kiekvieno ugdytinio ir visos ugdytinių bendruomenės ugdymo procesą – pedagogo paskirtis ir pareiga. Koordinavimas (derinimas), Bendrųjų programų teigimu, apima visas pedagogo veiklos kryptis:

- Darbą su kiekvienu ugdytiniu ir su grupe;
- Bendradarbiavimą su grupėje dirbančiais pedagogais;
- Bendradarbiavimą su ugdymo institucijos vadovais bei kitais darbuotojais;
- Bendradarbiavimą su ugdymo institucijos savivaldos organais;
- Bendradarbiavimą su tėvais ir visuomene;

Fulan (1998) nurodo, kad naujoviškam mokytojų darbui reikia, kad mokytojai aiškiau įsipareigotų bendram moraliniam tikslui – pakeisti į gera vaikų gyvenimą, kad turėtų ne tik

savarankišką tikslą ir viziją, bet ir mokėtų aktyviai bendradarbiauti, vengti tariamos partnerystės pavojų, produktyviai dirbti su kitais mokytojais.

Bet kuri veikla iš pradžių susiplanuojama, tada pradeda vykdyti. Planas reikalingas dėl to, kad ugdymo institucijos bei klasės ar grupės veikla būtų tobulinama sėkmingai. Tobulinimas paliečia šiuo atžvilgiu apima ir tėvų bei pedagogų bendradarbiavimo procesą. Tai patvirtina ir D. Hopkins, M. Ainscow, M. West (1998). Teigiama, kad tobulinimo planavimas prasmingas tada, kai atsiranda bendradarbiavimas, kuriuo siekiama gerinti mokymo ir mokymosi mokykloje kokybę, o mokytojas būna pasirengęs planuoti kaitą ir jai vadovauti, skiria tobulinimo planavimui ganėtinai laiko ir deramą dėmesį, remiasi kitų patirtimi, sugebėjimais ir pasiūlymais ir yra pasirengęs mokytis iš klaidų.

Tačiau, anot F. Ivanauskienės, bendradarbiavimo veiklos specifika skatina analizuoti ir vertinti kiekvieną savo veiklos etapą nuolat. Tai įtemptas kūrybinis darbas, reikalaujantis iš pedagogo kūrybingumo, atidumo tėvų iniciatyvumui ir poreikiams.

Pedagogas, planuodamas savo veiklą, pasak F. Ivanauskienės (2000) turėtų laikytis:

- asmeninės atsakomybės už ugdymo rezultatus principo, neleidžiančio diferencijuoti ugdymo, lavinimo ir auklėjimo funkcijų reikalaujant, kad jas įgyvendintų tik tėvai ir patys ugdytiniai;
- pagarbos ugdymo dalyviams ir tolerantiškumo jiems principo – atsižvelgti į auklėtinių, tėvų ir kitų ugdymo dalyvių asmeninę nuomonę, skatinti jų iniciatyvą, užtikrinti teisę ir galimybę daryti įtaką ugdytinių ugdymo ir saviugdų pokyčiams, ypač skatinti bendravimą ir bendradarbiavimą su kiekvienu pedagoginio proceso dalyviu (tėvais, kolegomis ir kt.). Šiuo atžvilgiu labai svarbus pedagogo ir ugdytinių tėvų, kurie lemia vaiko fizinį, emocinį saugumą, sėkmingą raidą, bendradarbiavimas.

F. Ivanauskienė (2000) pateikia tokią nuoseklią bendradarbiavimo planavimo veiksmų struktūrą. Pedagogas, autorės nuomone, privalo:

- išsiaiškinti ugdytinių ir jų tėvų poreikius, interesus, siekius;
- apibūdinti grupės ar klasės ir ugdymo institucijos situaciją (resursus);
- kaupti žinias apie savo klasės ar grupės bendruomenės auklėtinių ypatumus ir jų raidą;
- išsiaiškinti šeimos, kaip ugdymo proceso partnerės, auklėjimo stilių, vertybes, aplinką, bendradarbiavimo su ugdymo įstaiga galimybes;
- išstudijuoti ugdymo įstaigos veiklos, ugdymo turinį reglamentuojančius švietimo sistemos dokumentus;
- išsiaiškinti pedagogų su ugdytinių tėvais bendradarbiavimo problemas;

- nustatyti jas sąlygojančias priežastis, kaip keičiasi pedagogų ir ugdytinių tėvų bendradarbiavimas bei pokyčius sąlygojantys veiklos organizavimo tikslai, t. y. mokytojo veiklos tikslai.

Tuo tarpu kitų autorių nuomone, gebėjimas bendradarbiauti yra siejamas su pedagogo profesionalumu, meistriškumu.

R. Dobranskienės (2002) teigimu, profesionali pedagogo veikla daro didelę įtaką ugdymo įstaigos gyvenimui, jo organizavimui, ugdytinio asmenybės brandai, padeda siekti darnos, ugdyti pilietiškumą. Itin svarbu rūpintis ugdymo įstaigai būdingomis vertybėmis ir normomis, kaip antai: pagarbumo, tolerancijos, pagarbos demokratijos vertybėms, patriotizmo puoselėjimo, rūpinimosi kitais, sąžiningumo, iniciatyvumo, sveikos gyvensenos ir kt. Norinčios tobulėti ugdymo institucijos turi organizuoti tobulinimo procesą kaip nenutrūkstamą veiksmą. Siekiant šio tikslo, ypač svarbus vaidmuo tenka pedagogo kompetencijai. Nuo pedagogo išprusimo priklauso, kaip bus sprendžiamos ugdymo institucijos problemos.

Priešingai nei kiti autoriai, P.Rado (2003) akcentuoja, kad, remiantis bendraisiais Europos standartais (1998), pedagogams keliami šie profesiniai reikalavimai:

- dalyko išmanymas;
- pedagogikos išmanymas;
- technologijų supratimas;
- organizacinė kompetencija ir bendradarbiavimas;
- lankstumas;
- mobilumas;
- atvirumas.

Tai leidžia teigti, kad gebėjimas bendradarbiauti yra svarbi pedagogo vadybinės kompetencijos dalis. Gebėjimas inicijuoti, skatinti bendradarbiavimą yra svarbus pedagogo bruožas, leidžiantis numatyti tikslingo tėvų ir pedagogų bendradarbiavimo naudą bei reikšmę.

Tuo tarpu bendradarbiavimas gali būti inicijuojamas bei atliekamas perdėtai. Tad Fulan (1998) išskiria ir tai, kad perdėto bendradarbiavimo neigiami bruožai: grupinis mąstymas – tai nekritiškas pritarimas arba nepritarimo slopinimas, atspindintis bendrus grupės sprendimus.

Daugelio autorių nuomone, bendradarbiavimo procesas yra sunkiausiai suvokiamas iš visų pokyčių. Jis nėra savaime tobulas; jis nereiškia sutarimo; jis nereiškia, kad esminiai nesutarimai yra negalimi, jis nereiškia, kad individas privalo paklusti daugumos valiai.

Bendraudant žmonės priversti būti aktyviais. Jų aktyvumas gali būti tam tikro lygio (Brunner). Gerai, jei pedagogams ir tėvams bendradarbiaujant, pasireiškia visi aktyvumo lygiai:

intelektualinis aktyvumas, motorinis – veiklinantis aktyvumas ir tokio lygio aktyvumas, kuris pasireiškia įvairiomis elgsenos ir veiklos formomis (Brunner). Kadangi aktyvumas charakterizuoja abi sąveikos puses, jos abi turi subjektyvumo savybę. Intelektualinis mokytojų ir tėvų aktyvumas pasireiškia gautos informacijos priėmimu, jos įvertinimu, strateginių veiklų pasirinkimu ar numatymu. Motorinis – veiklinantis aktyvumas mokytojų ir tėvų bendravime atsiranda sudarius poveikį kokiam nors procesui ar reiškiniui, o aktyvumą, pasireiškia įvairiomis elgsenos ir veiklos formomis.

Analizuojant mokyklos ir šeimos bendradarbiavimą, reikšmingi Raduginos (1999) išskirti trys bendravimo aspektai: komunikacinis, interakcinis ir perceptinis (Kontautienė, 2006).

Komunikacinis aspektas arba komunikacija apimtų mokytojų ir tėvų pasikeitimą informacija, interakcinis aspektas apimtų bendravimą, kurio metu mokytojai ir tėvai pasikeistų ne tik žiniomis, idėjomis, bet ir veiksmais. Perceptinis bendravimo aspektas leidžia bendravimo partneriams, šiuo atveju, mokytojams ir tėvams vienas kitą pažinti, priimti ir suprasti. Dažniausiai mokytojų ir tėvų bendradarbiavime pasireiškia komunikacinis bendravimo aspektas, t.y. mokytojai ir tėvai tik pasikeičia informacija. Jeigu informacija priimama, analizuojama, tėvai ir mokytojai geriau vieni kitus pažįsta, supranta, tada pasireiškia ir perceptinis bendravimo aspektas. Interakcinis bendravimo aspektas būtų naudingiausias mokytojų ir tėvų bendradarbiavime, nes skatintų pasikeisti ne tik informacija, bet ir įvairiomis veiklomis, ugdymo metodais, kas padarytų ugdymo procesą efektyvesniu.

Reikšminga ir Jacikevičiaus (1994), Raduginos (1999) išskirta dviejų priešingų tipų sąveika: kooperacijos ir konkurencijos (Kontautienė, 2006). Mokytojų ir tėvų bendradarbiavime siektina sąveika yra kooperacija, kadangi kooperacinei sąveikai būdingas abipusis pastiprinimas, tarpusavio pagalba, siekiant bendrų tikslų, bei jos dalyvių jėgų koordinacija. Kooperacinės sąveikos „glaudumo“ rodiklis yra visų jos dalyvių įtraukimas į šį procesą (Jacikevičienė; Radugina iš Kontautienė, 2006).

Nenumatytai, stichiškai, situatyviai kilus mokytojų ir tėvų idėjų, interesų, pozicijų, nuomonių ar požiūrių konfliktui, gali atsirasti ir konkurencinė sąveika tarp mokytojų ir tėvų. Konkurencijos pagrindą čia sudarytų skirtingi sąveikos dalyvių, mokytojų ir tėvų, tikslai arba tam tikromis aplinkybėmis skirtingi tikslų siekimo būdai, interesų, norų, lūkesčių nesutapimas (Gardner; Rean, Kolominskij iš Kontautienė, 2006).

Pedagogo kompetencija turi būti analizuojama ne tik kaip gebėjimo planuoti bendradarbiavimą kontekste, tačiau labai svarbus pedagogo gebėjimas įtraukti tėvus į šį procesą, paskatinti šių dviejų ugdymo proceso dalyvių sąveiką. Tuo tarpu pedagogo kompetencija sąveikauja su ugdymo įstaigos interesais. Tai patvirtina ir R.Želvys (2003). Ugdymo įstaigai turi rūpėti, kaip

įtraukti tėvus į bendruomenės gyvenimą. R. Želvys (2003) remiasi Epstein (1995) siūlomais veiklos būdais. Autorius pateikia būdus, kuriais švietimo organizacija galėtų įtraukti tėvus į institucijos veiklą:

- 1) tėviškai, t.y. kiekvienuose namuose padėdama sukurti palankią mokymuisi aplinką,
- 2) bendraudama, t. y. aiškiai ir tiesiai informuodama tėvus apie savo veiklą,
- 3) vadovaudamasi savanoriškumo principu, t. y. naudodamasi savanoriška tėvų bei bendruomenės pagalba ir ją skatindama,
- 4) patarimais, t. y. patardama tėvams, kaip dalyvauti vaikų ugdymo ir kitoje su mokykla susijusioje veikloje,
- 5) priimdama sprendimus, t. y. į sprendimų priėmimo procesą įtraukdama tėvus ir skatindama juos dalyvauti, kai aptariami svarbūs įstaigos reikalai,
- 6) bendradarbiaudama su bendruomene, t. y. pasitelkdama jos išteklius ir naudodamasi paslaugomis, kad padėtų šeimoms ir vaikams.

Apibendrinant mokslinę literatūrą pedagogo vadybinės kompetencijos svarbos aspektu, galima konstatuoti, kad pedagogo gebėjimas planuoti, organizuoti bendradarbiavimą kaip vadybinį objektą, procesą yra itin reikšmingas. Tuo remiantis galima teigti, kad pedagogo vadybinė kompetencija tampa svarbiu veiksniumi, įtakojančiu šeimos bei pedagogų bendradarbiavimą. Tačiau siauresne prasme svarbu akcentuoti tai, kad pedagogo vadybinė kompetencija lemia ir pasirinktus šeimos bei pedagogų bendradarbiavimo būdus, kuriuos aptarsime sekančiame darbo skyriuje.

1.7. ŠEIMOS IR IKIMOKYKLINIO UGDYMO PEDAGOGŲ BENDRADARBIAVIMO BŪDAI IR FORMOS, PAREMTOS HUMANISTINIO UGDYMO UŽDAVINIAIS

Ch. Walther – Thomas, V.L. Molaughlin, L.Korinek, B.T.Williams (2000) remdamiesi atliktais tyrimais, išskyrė būtinus integruoto ugdymo bruožus: bendradarbiavimą, bendrą vadovavimą, bendrą viziją, nuoseklų planavimą, pakankamus išteklius, pagalbos tęstinumą, nuolatinį vertinimą bei tobulinimą.

V.Vaicekauskienė (2003) bendradarbiavimą apibrėžia kaip socialinę sąveiką, kuria siekiama organizuoti bendrą veiklą, derinti bendrus veiksmus, vienyti pastangas, kurti bendradarbiavimo veiksmų sistemą, plėtoti pagalbos santykius, bendrauti, darant įtaką ir keičiant vienas kitą.

Tuo tarpu M.Fullan (1998) nurodo, kad bendradarbiavimas – tai bendros veiklos procesas, kai du ar daugiau individų, turinčių vieną kitą papildančių įgūdžių, veikia kartu, kurdami bendrą supratimą, kurio nė vienas iš jų neturėjo anksčiau ir nebūtų galėję savarankiškai pasiekti.

Butkienė, Kepalaitė (1996) akcentuoja, kad siekiant bendradarbiauti, būtina aptarti veiklos tikslą, išsiaiškinti, ką tas tikslas reiškia kiekvienam iš dalyvių; kartais vietoje bendradarbiavimo vyksta tik lygiagretus darbas arba dirbama tik toje pačioje vietoje, bet ne kartu.

Remiantis pateiktų autorių mintimis, bendradarbiavimas analizuojamas kaip procesas, kuriam įtakos turi bendram tikslui nukreipti individų veiksmai, tačiau tam, kad šie veiksmai būtų atliekami teisingai, svarbu kryptingai pasirinkti bendradarbiavimo būdus bei formas, įgalinančias siekti bendradarbiavimo esmės.

Projektinį metodą, kaip vieną iš bendradarbiavimo būdų, siūlo Montvilaitė (2000). Autorė, analizuodama „konstrukcinės sąveikos“ svarbą darželyje, teigia, kad projektinis metodas turi daugiau nei kiti metodai konstrukcinės sąveikos požymių, nes tarp narių susidaro viena dinaminė sistema, nors kiekvienas dalyvis atlieka skirtingą darbą, bet visi sprendžia vieną problemą, kurios rezultatas turi praktinę reikšmę ir dažnai sukelia dar naujų problemų, todėl užsimezga kiti glaudūs santykiai. Tai būdingi konstrukcinės sąveikos, dėl kurios stiprėja jos narių ir dinaminių ryšių plėtojimas, požymiai.

Pats svarbiausias veiksnys, turintis įtakos ikimokyklinio ugdymo įstaigai Lietuvoje, yra spartus mūsų visuomenės demokratėjimas. Šis demokratėjimo procesas ikimokyklinės įstaigos veiklą keičia iš esmės. Šalia šio proceso šiuolaikinė ikimokyklinio ugdymo įstaiga, jei tik pati to siekia, gali atsiverti ir kitiems išoriniams jos veiklą įtakojantiems veiksniams. Vienas iš tokių veiksnių gali būti įvairūs projektai – tiek lokalaus, tiek nacionalinio, tiek tarptautinio lygmens. Projektai ikimokyklinio ugdymo įstaigai visų pirma leidžia pasiekti naujos kokybės edukacinių tikslų. Šiuolaikinis vaikų darželis, kaip ir daugelis kitų ugdymo institucijų, įsitraukia į europinius švietimo projektus, tiesiogiai ir netiesiogiai bendrauja su projektų partneriais, perima ir taiko Europos šalių pedagoginę patirtį. Būtent per europinius projektus į Lietuvos švietimą ateinančios naujos idėjos verčia mūsų švietėjus revizuoti kai kurias vertybines bei pedagogines nuostatas ir savo veikloje ieškoti demokratinei visuomenei priimtinių veiklos būdų, naujų bendradarbiavimo su tėvais galimybių, o tuo pačiu ikimokyklinio ugdymo įstaigoje naujai įvertinti skirtingus tarpkultūrinės sąveikos veiksnius, jų įtaką pedagogų ir tėvų bendradarbiavimui.

Viena svarbiausių ugdytojų užduočių – bendrauti su šeima. Atsižvelgiant į tai, kad šeimos yra suinteresuotos savo vaikais, rūpinasi jų pažanga, bendravimas bei bendradarbiavimas yra skirstomas į formalųjį ir neformalųjį. Tokią klasifikaciją pateikia J. Dranginytė J., F.Ivanauskienė (2002).

Formalaus ir neformalaus bendravimo su šeima būdai

<i>Neformalaus bendradarbiavimo su šeima būdai</i>	<i>Formalaus bendravimo su šeima būdai</i>
<i>Pokalbiai atvedant ir pasiimant vaikus</i>	<i>Apsilankymai šeimoje</i>
<i>Trumpos rašytinės žinutės</i>	<i>Bendravimas su tėvais, seneliais, vaikais, namuose</i>
<i>Užrašai keliaujantys iš darželio į namus ir atgal</i>	<i>Šeimos dalyvavimas grupės veikloje</i>
<i>Tėvai grupėje: stebėtojai, dalyviai</i>	<i>Atvirų durų dienos</i>
<i>Ugdymo priemonių gamyba ir žaislų taisymas</i>	<i>Šeimos kambarys</i>
<i>Skelbimų lenta grupėje</i>	<i>Tėvų dalyvavimas ugdymo procese</i>
<i>Informaciniai laiškai</i>	<i>Informacinio pobūdžio susirinkimai</i>
<i>Šventės, pramogos, spektakliai, vakaronės</i>	<i>Pedagogų ir tėvų organizuojami grupės tėvų susirinkimai, seminarai</i>
<i>Ekskursijos su vaikais, jų tėvais</i>	<i>Tėvų komiteto veikla, įvairinant grupės ir įstaigos gyvenimą</i>
<i>Parodos</i>	<i>Ataskaitos, anketos</i>
<i>Padėkos</i>	<i>Projektai, dalykiniai įstaigos tarybos susirinkimai</i>
<i>Grupės, darželio aplinkos gražinimas, įrenginių taisymas</i>	<i>Paramos grupės susibūrimas</i>
<i>Pagalba, išigyjant žaislų, priemonių</i>	
<i>Pagalba, puoselėjant ryšius su vietos, miesto ar rajono bendruomene</i>	
<i>Šeimų tarpusavio pagalba</i>	
<i>Paramos grupių veikla</i>	

Sudaryta darbo autoriaus pagal šaltinį: J. Dranginytė J., F.Ivanauskienė (2002).

Ugdymo institucijos darbo su tėvais formos įvairios. Tai ir tėvų dalyvavimas ugdymo įstaigos taryboje padedant spręsti svarbiausias ugdymo problemas: ugdymo institucijos, grupių tarybų (komitetų) veikla įtraukiant tėvus į ugdymo institucijos valdymo procesą. Visose ugdymo įstaigose vyksta visuotiniai tėvų susirinkimai, edukologinio švietimo užsiėmimai tėvams, pedagoginės konsultacijos, tėvai įtraukiami į įstaigos gyvenimo kasdienybę ir šventes, ieškoma paramos organizuojant tradicinius renginius (Kalėdų, Pavasario šventes, Motinos dienos renginius). „Kiekviena ugdymo institucija ieško savo sistemos, tačiau ugdymo rezultatus lemia bendradarbiavimo nuoširdumas, abipusis pasitikėjimas, bendravimo kultūra, abipusis suinteresuotumas vaiko ateitimi“ (Dobranskienė 2004, p. 166).

S. Dapkienė (2002) išskiria 3 pagrindines bendradarbiavimo tarp mokyklos ir šeimos formas:

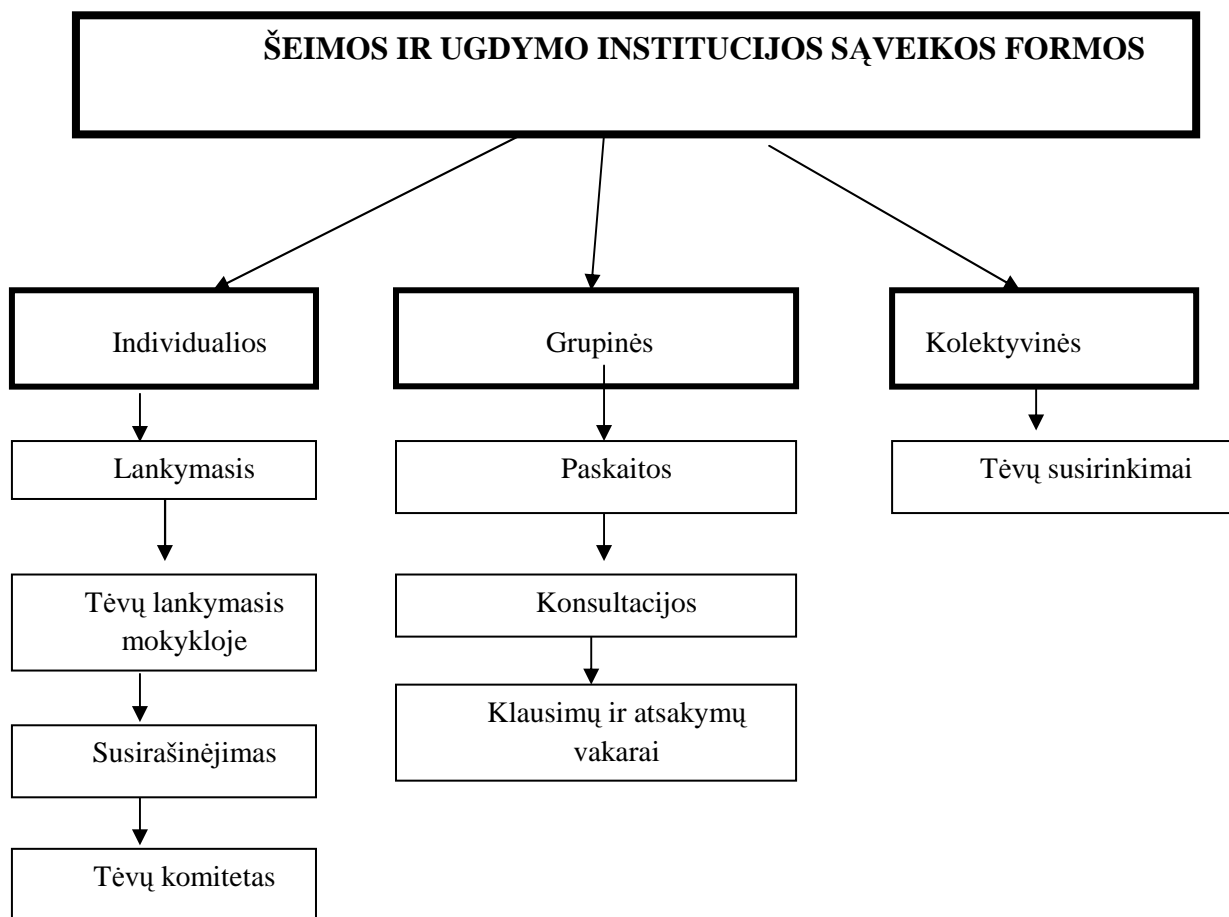
1. Individualias: a) lankymasis mokinio namuose, b) tėvų pakvietimas į mokyklą, c) susirašinėjimas laiškais, pasiekimų knygelėmis; d) pokalbiai telefonu;
2. Grupines: a) tėvus patartina burti (jiems nežinant) į grupes pagal: išsilavinimą, materialinę padėtį, vien mergaičių, vien berniukų tėvus, pagal vaikų elgesį, mokymosi rodiklius ir pan.; b)

klasės auklėtojo bendradarbiavimas su klasės tėvų aktyvu (komitetu, taryba ar parlamentu) turėtų būti jungiamasis tiltas ieškant kontaktų su tėvais.

3. Kolektyvinės: tai klasės mokinių tėvų susirinkimai, bendri tėvų ir vaikų renginiai po pamokų ar laisvalaikio (šeštadieniais, sekmadieniais) metu.

Autorės nuomone, reikia išsiaiškinti, kokius reikalavimus tėvai kelia vaikams, kaip vertina įvairius jų poelgius ir veiklos rezultatus, bei paskatinti tėvus susimąstyti, jei jų požiūriai, vertinimai, vaikų auklėjimas yra neteisingi. Šias problemas spręsti gali padėti disputai ir diskusijos, klausimų – atsakymų vakarai (popietės).

Tuo tarpu Ž. Barkauskaitė (2004) šeimos ir ugdymo institucijos sąveikos formas klasifikuoja į: individualias, grupines bei kolektyvines. Klasifikacija pateikiama grafiškai.

Tik racionaliai bendradarbiaujant su tėvais, pripažįstant ir toleruojant jų teises dalyvauti ir tikslingai siūlyti ugdomosios veiklos struktūrinius pokyčius, galima tikėtis kiekvieno konkretaus auklėtinio sėkmingų ugdymo(si) rezultatų. Todėl skatintinos novacijos kuriant naujų pedagogo ir tėvų bendradarbiavimo formų tradicijas: sistemingi tėvų pedagoginio švietimo kursai, seminarai, bendros konferencijos ir pan. Kad tėvai yra ne svečiai, o kolegos mokykloje, rodytų įrengti tėvų kambariai, o bibliotekose – skyriai tėvams“ (Ivanauskienė, 2002, p. 92).

E.Jensen (2001) pateikia ir kitokių bendravimo su tėvais formų: mokytojų parašytos žinutės, mokinių pažangumo pažymėjimai ir ataskaitos apie jų pažangą, apdovanojimai, specialūs projektai, informaciniai leidiniai, asmeninis kontaktas, konferencijos, dalyvavimas klasėje, apklausos.

Darbe su tėvais labai dažnai naudojami individualūs pokalbiai. Individualaus pokalbio ar konsultacijos sėkmė labai priklauso nuo mokėjimo klausytis, įsijausti į kito žmogaus mintis ir jausmus, suprasti kito žmogaus minčių ir jausmų prasmę ir reikšmę jam. J. Pikūnas rašo: „Žmogus, kuris galvoja tik apie save, yra beviltiškas nemokša nepriklausomai nuo to, koki išsilavinimą yra gavęs“ (Pikūnas, Palujanskienė, 2000, p. 67).

V.Savickytė (1998) pateikia kontrastiškas Amerikos mokslininkų siūlomas veiklos rūšis, skatinančias šeimos dalyvavimą mokyklos gyvenime. Pavyzdžiui, veiklą lauke (pėsčiųjų žygis, vakaronės, čiuožimas ar važinėjimas ratukinėmis pačiūžomis, žvejyba, žaidimo aikštelių statymas arba remontas, sodininkystė ir daržininkystė, aitvarų šventė); klubus arba būrelius (siuavimo, meninės, sportinės veiklos; slaptų bičiulių ir kt.); valgius ir linksmybes (patiekalų šventės, mėgstamų patiekalų vakarėliai ir kt.).

Ikimokyklinį ugdymą reglamentuojančiuose teisiniuose aktuose galima rasti ir daugiau būdų, kaip bendradarbiauti ikimokykliniame ugdyme. Be anksčiau minėtų, siūloma pagalba skurdo ištiktiems ir negalią turintiems vaikams; ugdytinių, pedagogų ir šeimos narių stovyklavimas; grupės surengtas vaidinimas, kuriame dalyvauja šeimos nariai, pedagogai ar net visa ugdymo įstaiga.

R.Dobranskienė (2004) įsitikinusi, kad tėvai gali padėti: formuoti švietimo politiką; kurti ugdymo institucijos materialinę bazę; keistis informacija; sudaryti pedagogų ir šeimos bendradarbiavimo programas ir jas įgyvendinti; užmegzti ir palaikyti šeimos ir ugdymo įstaigos kontaktus; tobulinti ugdymo procesą (padėti vaikams, dalyvauti seminaruose tėvams, padėti juos organizuoti, dalyvauti konsultavimo grupių darbe).

„Neturėdami pedagoginės patirties ir žinių, tėvai kartais nesugeba efektyviai perteikti tuos puikius charakterio bruožus, kurie jiems, kaip asmenybėms, būdingi. Vadinasi, nepakankama pedagoginė kultūra neleidžia tėvams optimaliai išnaudoti šeimos auklėjamąjį potencialą“ (Dapkienė, 1997, p. 21). Todėl, autorės nuomone, labai svarbus yra pedagoginis tėvų švietimas.

J. Kazakevičiaus, S. Zakarienės, R. Gerasimovičienės teigimu, „mokytojų, mokinių, tėvų sąveika gali būti pozityvi, negatyvi arba apskritai gali jos nebūti“. *Pozityvi sąveika* yra tada, kai mokiniai ir jų tėvai patenkinti pedagogo darbu, jo darbo metodais, o mokytojas – mokinių ugdymosi rezultatais, bendradarbiavimu su mokinių tėvais; mokinių tėvai gerai sutaria su mokytoju ir su savo vaiku. Tokie santykiai sudaro pedagoginio darbo esmę. *Negatyvi sąveika* yra tada, kai viena iš grupių nusiteikusi priešiška. Tarkim, mokytojai nepatenkinti mokiniais ar jų tėvais,

mokiniai – mokytoju, savo tėvais, tėvai – mokytojais, savo vaikais ir pan. Negatyvią sąveiką gali pakeisti tik konstruktyvus dialogas. Tačiau blogiausia, kai nėra jokios sąveikos, kai mokiniai ar jų tėvai visiškai ignoruoja mokytojus, kai mokytojai ignoruoja mokinį ar jo tėvus, kai nėra supratimo ir dialogo tarp tėvų ir mokinio. Tada iškyla grėsmė pozityviems santykiams – bendradarbiavimui.

Remiantis L.Baranauskienės (2007) klasifikacija, siūlomos šios bendradarbiavimo su šeima formos: tėvų susirinkimai, įvairios tėvų pedagoginio švietimo formos, susirašinėjimas, ugdytinių lankymas, bendradarbiavimas ugdant, individualus darbas, bendri renginiai, šventės, išvykos, specialistų konsultacijos, anketiniai tyrimai ir kt. Tokias bendradarbiavimo su tėvais formas išskiria daugelis ir kitų autorių.

Tėvų susirinkimai – viena labiausiai ugdymo įstaigose paplitusių bendravimo formų. Labai svarbu, kad jie būtų efektyvūs, todėl turėtų būti kviečiami tada, kai tai naudinga daugeliui.

Įvairūs autoriai išskiria tokius tėvų susirinkimus: *informacinius*, *problemų sprendimo*, *sprendimo priėmimo*. Informaciniame susirinkime bendraujama mažai. Tai oficialus susirinkimas, kuriame siekiama suteikti kuo daugiau informacijos.

Problemų sprendimo susirinkimas skiriamas problemos analizei, informacijos kaupimui, daugelio žmonių minčių išsakymui.

Tėvų pedagoginis švietimas – dar viena iš bendradarbiavimo formų. Tai gali būti pedagoginės ir psichologinės literatūros parodos, paskaitos įvairiomis temomis, disputai, konferencijos.

Informacijos skleidimas – įvairios informacijos perteikimas: skrajučių, supažindinančių su veiklos planais, informuojančių apie ugdomąją veiklą, apie ugdymo ir ugdymosi turinį, vertinimo normas, rengimas.

Susirašinėjimas – tai įrašai „Paslapčių sąsiuvinuose“, pasiekimų knygelėse, ugdytinių darbų segtuvuose.

Lankymasis ugdytinio namuose – dar viena bendradarbiavimo forma. Lankantis namuose gali būti aptariamoms įvairioms nuomonėms apie vaiko ugdymą ir ugdymąsi, susipažįstama su kitais šeimos nariais, priimami sprendimai, kaip koreguoti vaiko elgesį. Ypač ši bendravimo forma praverčia mokslo metų pradžioje, kuomet naujas ugdytinis ateina į grupę.

Bendradarbiavimas ugdant – taip pat gana dažnai taikoma bendradarbiavimo forma. Tai pačių tėvų organizuota ugdomoji veikla, sporto, teatro dienos.

Bendri renginiai, šventės bei išvykos - kaip antai: spektakliai, popietės, vakaronės, kalendorinės šventės, tautinės šventės, mokslo metų pradžios ir pabaigos šventės, ekskursijos – gali būti organizuojama ir pedagogų, ir tėvų iniciatyva.

Anketiniai tyrimai praverčia, kai norima greitai gauti informaciją apie tam tikrus dalykus mokslo metams prasidėjus, susipažinti su ugdytiniu ir jo šeima, sužinoti tėvų nuomonę apie ugdymą. Mokslo metams baigiantis ar pasibaigus, tėvai užpildo anketa, kurioje nurodo: kaip pasikeitė vaikas per mokslo metus, kokie buvo keliami reikalavimai, kas gero įvyko grupėje per praėjusius mokslo metus bei ką reikia tobulinti, keisti.

D.Zinkevičienė (2003) nurodo, kad šeimos, ugdytinių ir pedagogų bendradarbiavimą taip pat sudaro ir grupės įrangos, vaizdinių priemonių, stendų gamyba, finansinė pagalba šventėms, renginiams, ekskursijoms, knygų fondo kaupimas, grupės istorijos rašymas.

Taigi atlikus mokslinės literatūros analizę šeimos bei pedagogų bendradarbiavimo būdų bei formų įvairovės klausimais, pastebėta, kad daugelis autorių pateikia tas pačias, pedagogų praktinė veikla patikrintas, formas bei būdus. Tačiau taipogi kai kurie mokslininkai pabrėžia bendradarbiavimo formos pasirinkimo svarbą, darant prielaidą, kad tinkamai įvertinta bei pasirinkta bendradarbiavimo forma ar būdas padės kryptingiau suplanuoti, organizuoti bei tęsti bendradarbiavimą bei numatyti tikslingą šeimos bei pedagogų bendradarbiavimo modelį.

2. TĖVŲ IR PEDAGOGŲ BENDRADARBIAVIMO SISTEMOS MODELIAVIMO TYRIMAS TAIKANT IKIMOKYKLINIO AMŽIAUS VAIKŲ HUMANISTINĮ UGDYMĄ

2.1. Tyrimo metodika ir organizavimas

Empiriniam tyrimui atlikti buvo pasirinktas kiekybinis, anketinės apklausos metodas. Tyrimo anketa sudaryta remiantis teorine mokslinės literatūros analize. Anketos pagrindą sudaro ranginio tipo klausimai. Tyrimo anketą galima suskirstyti į 2 blokus:

- *demografinį* (tiriamieji buvo apibūdinti pagal pedagogų darbo ikimokyklinio ugdymo įstaigoje trukmę, vaikų skaičius darželio grupėje, vaikų amžius grupėje, gyvenamąją vietą vaikystėje, išsilavinimą, kvalifikacinę kategoriją),
- *tėvų ir pedagogų bendradarbiavimo veiksnių*.

Demografinį anketos bloką sudaro nominalinės skalės, o kitą - nominalinės ir ranginės skalės.

Empiriniai duomenys apdoroti naudojant SPSS (Statistical Packet for Social Sciences 11.0) ir Microsoft Excel kompiuterines programas. Demografinių duomenų apibendrinimui naudotas aprašomosios statistikos metodas, tėvų ir pedagogų bendradarbiavimo veiksnių struktūrai nustatyti naudotas daugiamatis, faktorinės analizės, metodas. Faktoringė analizė naudota norint sumažinti tyrimo pirminių kintamųjų kiekį ir sudaryti naujas skales, leidžiančias „minimaliai prarandant informacijos pakeisti charakterizuojančių požymių aibę kelių faktorių rinkiniu“ (V.Čekanavičius, G.Murauskas, 2002). Tyrime naudotas pagrindinių komponentų metodas ir VARIMAX rotacija. Faktoringė analizė ne tik parodo statistinio ryšio tarp kelių požymių stiprumą (koreliacijos koeficientų reikšmes), bet ir leidžia išryškinti požymių tarpusavio priklausomybės dėsningumus (Merkys, 1995).

Kintamųjų tinkamumą faktoringei analizei, rodo *KMO* (*Kaiser-Meyer-Olkin*) koeficientas. Kuo šio koeficiento reikšmė artimesnė vienetui, tuo labiau matrica tinkama faktoringei analizei (*jei KMO < 0,5* - faktoringė analizė nepriimtina). Kitas svarbus rodiklis, pateikiamas faktoringės analizės proceso metu, yra faktoriaus aprašomoji sklaida. Šis dydis rodo, kokią dalį visumos (%) paaiškina tiriamasis objektas. Faktorių gali būti interpretuotinas, jei paaiškina ne mažiau kaip 10% sklaidos.

Atliekant faktoringę analizę *Pagrindinių komponentų* (*Principal Components*) modeliu gautas testo užduoties faktorinis svoris *L* išreiškiamas koreliacijos koeficientu tarp kintamojo ir

ekstrahuoto faktoriaus. Koeficiento reikšmės gali svyruoti nuo -1 iki +1. Jei kintamieji koreliuoja su juo, tenkindami sąlygą $L > 0,6$, tai faktorius statistiškai yra tinkamas.

Tyrimo imtis. Tyrime dalyvavo 104 respondentai (pedagogai) ir 79 ikimokyklinio amžiaus vaikus auginantys tėvai.

2 lentelė

Ikimokyklinio ugdymo pedagogų imties charakteristikos duomenys

Pedagogų darbo ikimokyklinio ugdymo įstaigoje trukmė (proc.)				
<i>1-3 metai</i>	<i>3-5 metai</i>	<i>5-10 metų</i>	<i>10-15 metų</i>	<i>15 ir daugiau metų</i>
19,2	15,4	9,6	11,5	44,2
Vaikų skaičius darželio grupėje (proc.)				
<i>10-15 ugdytinių</i>	<i>15-20 ugdytinių</i>	<i>20-25 ugdytinių</i>	<i>25 ir daugiau ugdytinių</i>	
26,9	59,6	11,5	1,9	
Vaikų amžius grupėje (proc.)				
<i>2-3 metų</i>	<i>3-4 metų</i>	<i>4-5 metų</i>	<i>5-6 metų</i>	
25,0	19,2	32,7	23,1	
Gyvenamoji vieta vaikystėje (proc.)				
<i>Mieste</i>	<i>Kaime</i>	<i>Rajone</i>	<i>Miestelyje</i>	
51,9	26,9	5,8	15,4	
Išsilavinimas (proc.)				
<i>Nebaigtas vidurinis ar aukštesnysis išsilavinimas</i>	<i>Įgytas vidurinis ar aukštesnysis išsilavinimas</i>	<i>Įgytas aukštasis išsilavinimas</i>	<i>Universitetinis išsilavinimas, bakalauro laipsnis</i>	<i>Universitetinis išsilavinimas, magistro laipsnis</i>
1,9	19,2	57,7	13,5	7,7
Kvalifikacinė kategorija (proc.)				
<i>Auklėtoja(s)</i>	<i>Vyresnysis auklėtoja(s)</i>	<i>Auklėtoja(s) – metodininkas(ė)</i>	<i>Auklėtojas(s) – ekspertas(ė)</i>	<i>Kita</i>
38,5	44,2	13,5	1,9	1,9

Remiantis 2 lentelėje pateiktais duomenimis, galima teigti, kad dauguma tyrime dalyvavusių respondentų turi pakankamai didelį pedagoginio darbo stažą, dirba ugdomosiose grupėse, kurioje vaikų skaičius vidurkis yra 15-20 ugdytinių. Dauguma tyrime dalyvavusių respondentų dirba 4-5 bei 2-3 metų vaikų amžiaus grupėse. Dauguma ikimokyklinio ugdymo pedagogų yra įgyję aukštąjį išsilavinimą bei vyresniojo auklėtojo kvalifikacinę kategoriją. Gauti ikimokyklinio ugdymo pedagogų imties charakteristikos duomenys leidžia teigti, kad pasirinkta tiriamųjų imtis yra reikšminga bei atitinka darbo tyrimo tikslui keliamus reikalavimus.

3 lentelėje pateikiamas tėvų pasiskirstymas pagal vaikystės praleidimo vietą, dabartinę gyvenamąją vietą, profesinę veiklą, sutuoktinio profesinę veiklą, įgytą savo bei sutuoktinio išsilavinimą.

Tėvų imties charakteristikos duomenys

Vaikystės praleidimo vieta						
<i>Mieste</i>	<i>Kaime</i>	<i>Rajone</i>		<i>Miestelyje</i>	<i>Kita</i>	
58,8	23,5	3,9		11,8	2,0	
Dabartinė gyvenamoji vieta						
<i>Mieste</i>	<i>Kaime</i>	<i>Rajone</i>		<i>Miestelyje</i>	<i>Kita</i>	
94,1	3,9	0,0		2,0	0,0	
Dabartinis užsiėmimas						
<i>Tarnautojas</i>	<i>Specialistas</i>	<i>Valstybės tarnautojas</i>	<i>Studentas</i>	<i>Bedarbis</i>	<i>Kita</i>	
23,5	27,5	15,7	3,9	25,5	3,9	
Sutuoktinio(ės) užsiėmimas						
<i>Tarnautojas</i>	<i>Specialistas</i>	<i>Valstybės tarnautojas</i>	<i>Studentas</i>	<i>Bedarbis</i>	<i>Kita</i>	
17,6	31,4	9,8	5,9	17,6	17,6	
Išsilavinimas						
<i>Pradinis</i>	<i>Pagrindinis</i>	<i>Vidurinis</i>	<i>Spec.vidurinis</i>	<i>Aukštesnysis</i>	<i>Aukštasis</i>	<i>Kita</i>
2,0	3,9	7,8	17,6	27,5	41,2	0,0
Sutuoktinio(ės) išsilavinimas						
<i>Pradinis</i>	<i>Pagrindinis</i>	<i>Vidurinis</i>	<i>Spec.vidurinis</i>	<i>Aukštesnysis</i>	<i>Aukštasis</i>	<i>Kita</i>
0,0	3,9	9,8	27,5	17,6	31,4	9,8

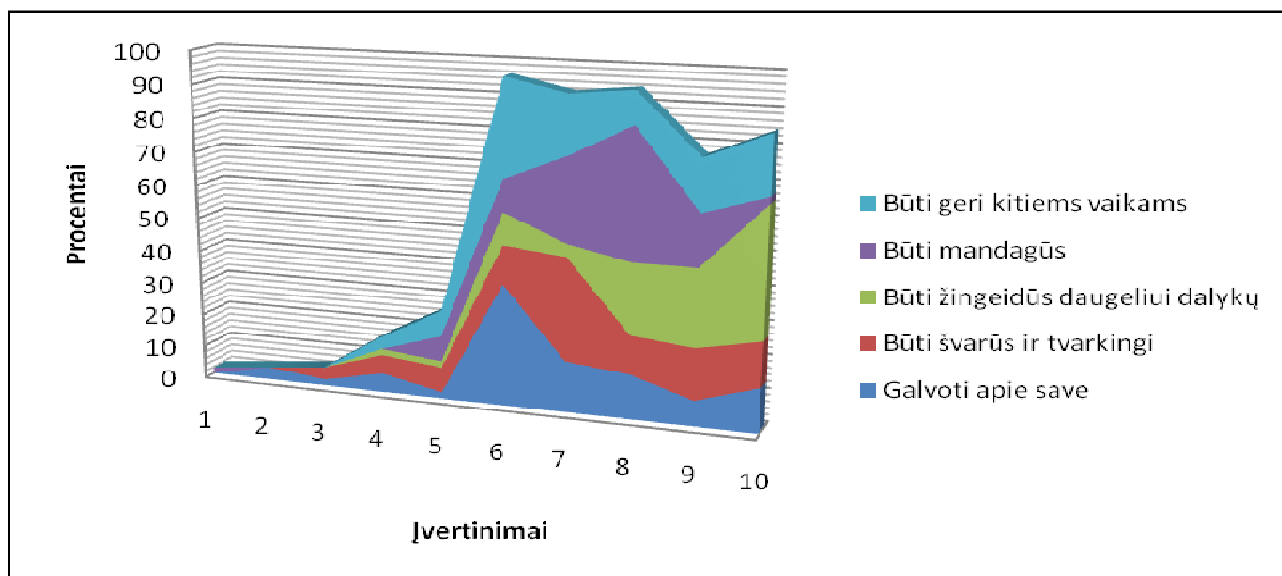
Remiantis 3 lentelėje pateiktais duomenimis, pastebima tendencija, kad dauguma tyrime dalyvavusių ugdytinių tėvų vaikystę praleido mieste, dauguma jų yra miesto gyventojai. Didžiausią respondentų dalį sudaro tėvai specialistai (27,5%) bei bedarbiai (25,5%). Analizuojant tėvų sutuoktinio užsiėmimą, pastebima, kad dauguma tiriamųjų sutuoktinių yra specialistai (31,4%), tarnautojai, bedarbiai (17,6%). Aukštąjį išsilavinimą turinčių respondentų bei jų sutuoktinių yra dauguma, tai sudaro 41,2% respondentų bei 31,4% respondentų sutuoktinių. Tuo remiantis galima teigti, kad daugelis tyrime dalyvavusių respondentų yra įgyję pakankamai aukštą išsilavinimą bei remiantis respondentų profesine veikla ir gyvenamąja vieta, respondentų atsakymai yra reikšmingi bei tikslingi tyrimo tikslui bei uždaviniams įgyvendinti.

2.2. Tyrimo rezultatai ir jų analizė

2.2.1. Pedagogų požiūris į vaiką ugdymo procese, kaip bendradarbiavimo su tėvais modeliavimo pagrindas

Pedagogų požiūris į vaiką kaip asmenybę, ugdytinį bei poveikio kryptį yra reikšmingas tuo, kad tokiu būdu pedagogai išreiškia savo nuomonę bei nuostatas, tikslingas vaiko bei pedagogo,

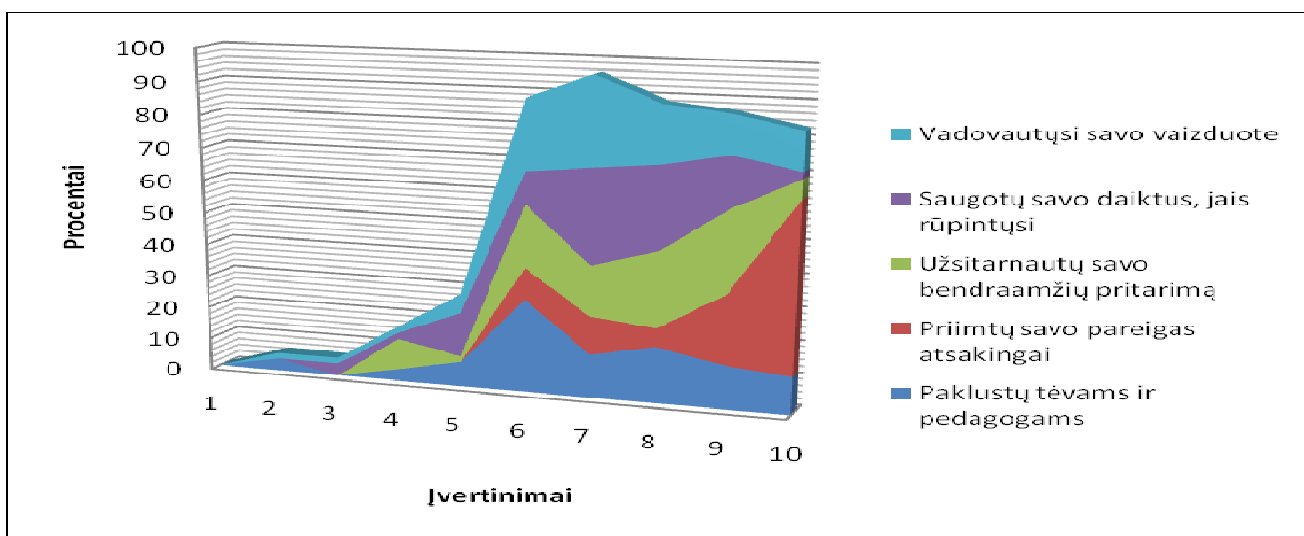
pedagogo bei šeimos sąveikoms. Tyrimo metu tiriamieji turėjo išreikšti savo nuostatas bei nuomonę apie vaiko gebėjimus, įgūdžius bei nuostatas, paremtas vaiko asmenybės ypatumais.

1 pav. Vaiko vaizdinys orientuotas į fizinę išvaizdą ir elgesį (n=104).

Remiantis 1 paveiksle pateiktais duomenimis pastebėtina tendencija, kad dauguma tyrime dalyvavusių pedagogų išskyrė tai, kad mandagumas bei geranoriškumas kitų vaikų atžvilgiu yra svarbios kiekvieno ugdytinio savybės, reikšmingos ne tik ugdymo procese, tačiau ir bendraujant su bendraamžiais. Žingeidumas, taip pat yra reikšmingas ugdytinio asmenybės bruožas, kuriuo remiantis ugdymo procesas yra planuojamas bei įgyvendinamas sėkmingai.

Gauti rezultatai leidžia teigti, kad šie ugdytinio asmenybės bruožai, kaip svarbūs ugdymo procesui bei vaiko ir pedagogo sąveikai, yra reikšmingi. Tai patvirtina ir mokslinės literatūros analizė.

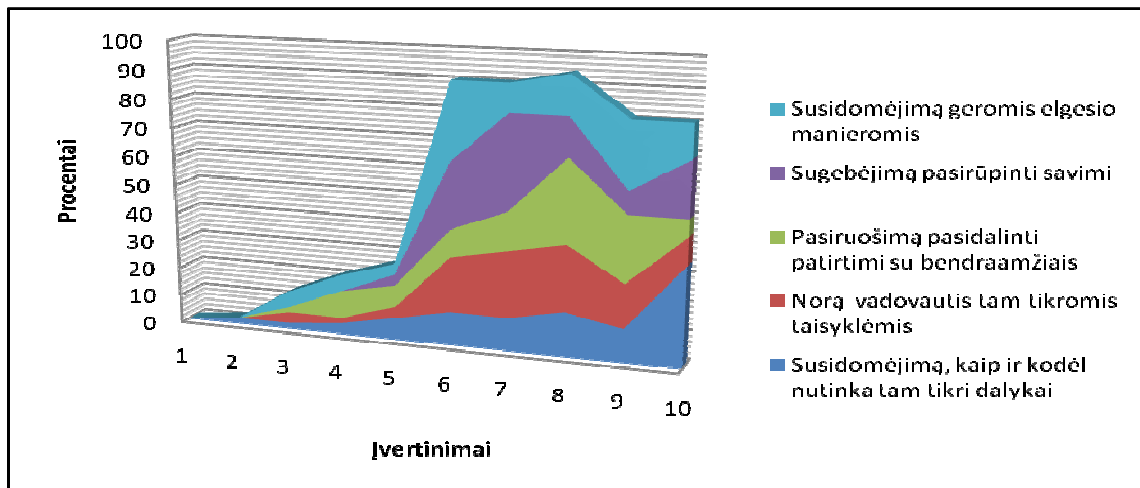

2 pav. Paklusnaus vaiko vaizdinys (n=104).

Remiantis 2 paveiksle pateiktais duomenimis, galima teigti, kad dauguma tyrime dalyvavusių ikimokyklinio amžiaus pedagogų paklusnus vaikas suvokiamas kaip gebantis vadovautis savo vaizduote, saugantis savo daiktus bei gebantis rūpintis jais. Atsižvelgiant į šiuos rezultatus, galima teigti, kad šiandienos ugdymo procesas yra orientuotas į lakios vaizduotės bei gebantį pasirūpinti savo asmeniniais daiktais ugdytinį.

Daugelis tiriamųjų šių dienų ugdytinį analizuoja kaip itin aktyvią, žingeidžią asmenybę, į kurią yra orientuojamas visas ugdymo procesas. Tuo remiantis ikimokyklinio amžiaus pedagogai išreiškė savo nuostatas apie aktyvaus vaiko besidominčiu aplinkos gyvenimu vaizdinį. Gautus duomenis iliustruoja 3 paveikslas.

3 pav. Aktyvaus vaiko besidominčiu aplinkos gyvenimu vaizdinys (n=104)

Remiantis 3 paveiksle pateiktais duomenimis, galima teigti, kad dauguma pedagogų aktyvų aplinką besidominčių ugdytinį apibūdina kaip besidominčių geromis elgesio manieromis bei gebantį pasirūpinti savimi.

Atlikus faktoriinę analizę gavome faktorinį svorį, aprašomąją sklaidą bei išsiskyrė trys faktorių grupės.

4 lentelė

Pedagogų nuomonių apie vaikų ugdymą(si) faktoriinė analizė

Faktoriai	Faktorinis svoris, L	Aprašomoji sklaida, %	KMO
Vaiko vaizdinys orientuotas į bendradarbiavimą			0,71
Kartais aš bei mano ugdytiniai pasijaučiame artimi vieni kitiems	0.847	15,5	
Su visais vaikais turėtų būti elgiamasi vienodai teisingai, neišskiriant nei vieno iš jų	0.778		
Vaikų žinios yra įtvirtinamos nuolat kartojant	0.740		

Kasdienėje savo veikloje su vaikais – aš juokauju bei žaidžiu	0.673		
Paklusnaus vaiko bendruomenėje vaizdinys			
Vaikai privalo besąlygiškai paklusti ikimokyklinio ugdymo pedagogams	0.858		10,4
Ikimokyklinio ugdymo pedagogas visada turi aptarti vaikų negatyvų elgesį drauge su vaikais	0.687		
Ikimokyklinio ugdymo pedagogas turi teisę žinoti viską, kas vyksta vaikų, su kuriais ji(s) dirba gyvenime, nors vaikai ir nėra jo(s) gyvenimo dalis	0.651		
Pozityvus pedagogo vaidmuo vaiko gyvenime			
Ikimokyklinio ugdymo pedagogui nėra aktuali vaiko šeimos aplinka	0.791		10,2
Pasiruošimas ateičiai yra svarbesnis vaikui nei džiaugimasis šiandiena	0.727		
Kadangi daugeliui tėvų trūksta informacijos, švietimo, jie neturėtų abejoti ikimokyklinio ugdymo pedagogų veiklos metodais	0.678		

Rezultatai patvirtino subskalės tinkamumą faktorinei analizei ir stiprią vidinę konsistenciją. Vaikų ugdymo sampratos faktoriai tinka tolimesnėms statistinėms operacijoms, kadangi, faktoriai svoriai, aprašomoji sklaida ir KMO koeficientai atitinka keliamus reikalavimus.

Tyrimo rezultatai atskleidė, jog pagrindinė vaikų ugdymo sampratos esmė – *vaiko vaizdinys, orientuotas į bendradarbiavimą* (15,5%).

Reikšmingiausios vaikų ugdymo sampratos – *Kartais aš bei mano ugdytiniai pasijaučiame artimi vieni kitiems* (L=0,847), *Su visais vaikais turėtų būti elgiamasi vienodai teisingai, neišskiriant nei vieno iš jų* (L=0,778), *Vaikų žinios yra įtvirtinamos nuolat kartojant* (L=0,774) bei *Kasdienėje savo veikloje su vaikais – aš juokauju bei žaidžiu* (L=0,673).

Akivaizdu, jog pedagogai visų pirma vaikų ugdymą suvokia bendradarbiavimo su pačiais vaikais kontekste. Jie siekia „šiltesnių“ santykių ugdymo įstaigoje. Be to, pedagogai linkę išlaikyti vaikų lygiavertiškumo principą grupėje, t.y., kai vaikai nėra skirstomi pagal įvairius, tarkim, ugdymosi ar elgesio kriterijus. Pedagogai taip pat akcentuoja tai, jog per bendradarbiavimą yra gilinamos ir pačios žinios, reikalingos vaikams. Pedagogai taip atskleidžia ir savo darbo specifiką – jie stengiasi kasdienę ugdymo įstaigos veiklą padaryti „šiltesnę“ savo asmeninėmis savybėmis.

Pedagogai ugdymo procesą taip pat sieja ir su *paklusnaus vaiko bendruomenėje vaizdiniu* (10,4 %).

Reikšmingiausios vaikų ugdymo per paklusnaus vaiko bendruomenėje vaizdinį sampratos – *Vaikai privalo besąlygiškai paklusti ikimokyklinio ugdymo pedagogams* (L=0,858), *Ikimokyklinio ugdymo pedagogas visada turi aptarti vaikų negatyvų elgesį drauge su vaikais* (L=0,687), *Ikimokyklinio ugdymo pedagogas turi teisę žinoti viską, kas vyksta vaikų, su kuriais ji(s) dirba gyvenime, nors vaikai ir nėra jo(s) gyvenimo dalis* (L=0,651).

Galima formuluoti, kad dalis pedagogų vis dėl to vaikų ugdymą sieja su tam tikru pedagogu autoritetu ir besąlygišku vaiko paklusnumu. Be to, ikimokyklinio ugdymo pedagogai neapibrėžtą vien ugdymo procesu ugdymo įstaigoje; pedagogas privalo visapusiškai kontroliuoti vaiko gyvenimą ne tik ugdymo įstaigoje, bet ir už jos ribų. Pedagogai taip pat linkę svarstyti neigiamą elgesį įjungiant ir pačius vaikus.

Šiek tiek silpniau reiškiasi paskutinė pedagogų išskirta samprata - *pozityvus pedagogo vaidmuo vaiko gyvenime* (10,2 %).

Reikšmingiausios pozityvaus pedagogo vaidmens vaiko gyvenime sampratos – *Ikimokyklinio ugdymo pedagogui nėra aktuali vaiko šeimos aplinka* ($L=0,791$), *Pasiruošimas ateičiai yra svarbesnis vaikui nei džiaugimasis šiandiena* ($L=0,727$), *Kadangi daugeliui tėvų trūksta informacijos, švietimo, jie neturėtų abejoti ikimokyklinio ugdymo pedagogų veiklos metodais* ($L=0,678$).

Ikimokyklinio ugdymo pedagogai taip pat akcentuoja bekompromisinį jų veiklos metodų svarbumą, nes tėvai neranda laiko švietimo klausimų analizei. Juolab, pedagogui nėra svarbus pozityvumo pačio vaiko šeimoje akcentas. Pedagogai akcentuoja ugdymo svarbą vaiko ateičiai, nei jo poveikį vaikui dabartyje.

Vaikų ugdymo sampratos esmę galima pavaizduoti schematiškai (4 pav.).

4 pav. Bendradarbiavimo modeliavimą sąlygojantys vaiko vaizdiniai

Remiantis 4 paveiksle pateiktomis ikimokyklinio ugdymo įstaigų sampratomis, galima teigti, kad ikimokyklinio ugdymo institucija traktuojama kaip bendradarbiavimu pagrįsta ugdymo proceso dalyvių sąveika. Taip pat išsiskiria ugdymo proceso kryptis, orientuota į paklusnų ugdytinį, kuomet itin reikšmingas pozityvus pedagogo vaidmuo. Bendradarbiavimu grįstas ugdymo procesas, pozityvaus pedagogo vaidmuo yra plačiai analizuojamas mokslinėje literatūroje.

Atlikus faktorinę analizę gavome faktorinį svorį, aprašomąją sklaidą bei išsikirė trys faktorių grupės.

5 lentelė

Pedagogų nuomonė apie bendradarbiavimo su tėvais svarbą, ikimokyklinio ugdymo įstaigoje (faktorinė analizė)

Faktoriai	Faktorinis svoris, L	Aprašomoji sklaida, %	KMO
Pedagogų ir tėvų nepasitikėjimo veiksniai			0,76
Pedagogai stokoja žinių apie bendradarbiavimo su tėvais būdus ir metodus	0.914	15,8	
Pedagogams trūksta kompetencijos, kaip įtraukti šeimas į bendradarbiavimo procesą	0.865		
Tarp tėvų ir pedagogų egzistuoja nepasitikėjimo atmosfera	0.829		
Pedagogai neįvertina tėvų pagalbos ugdymo srityje	0.812		
Tėvai neturi laiko dalyvauti ugdymo įstaigos veikloje	0.727		
Negatyvus tėvų požiūris į ugdymo įstaigą ir pedagogus	0.715		
Tėvai dalyvauja susirinkimuose	-0.600		
Pedagogų ir šeimos pozityvaus bendradarbiavimo veiksniai			
Sėkminga šeimos ir pedagogų sąveika priklauso nuo tėvų pasirengimo dalyvauti bendradarbiavimo su darželiu procesuose	0.825	14,1	
Šeima ir pedagogai yra ugdymo partneriai, todėl jų tarpusavio sąveika yra itin reikšminga	0.808		
Bendradarbiavimo sėkmė priklauso nuo nuoširdaus ir veiksmingo auklėtojos ir tėvų bendradarbiavimo	0.720		
Pedagogų bendradarbiavimas su šeima duoda teigiamų pokyčių ugdant vaiką	0.717		
Bendradarbiavimo sėkmė priklauso nuo tėvų noro dalyvauti darželio veikloje	0.693		
Tėvai bendradarbiavimo su pedagogais procese gali daugiau sužinoti apie savo vaikų veiklą grupėje	0.691		

Rezultatai patvirtino subskalės tinkamumą faktorinei analizei ir stiprią vidinę konsistenciją. Pedagogų bendradarbiavimo su tėvais svarbos sampratos faktoriai tinka tolimesnėms statistinėms operacijoms, kadangi, faktoriniai svoriai, aprašomoji sklaida ir KMO koeficientai atitinka keliamus reikalavimus.

Tyrimo rezultatai atskleidė, jog pagrindinė pedagogų bendradarbiavimo su tėvais svarbos sampratos esmė – *pedagogų ir tėvų nepasitikėjimo veiksniai* (15,8%).

Reikšmingiausios pedagogų bendradarbiavimo su tėvais svarbos sampratos – *Pedagogai stokoja žinių apie bendradarbiavimo su tėvais būdus ir metodus* (L=0,914), *Pedagogams trūksta kompetencijos, kaip įtraukti šeimas į bendradarbiavimo procesą* (L=0,865), *Tarp tėvų ir pedagogų egzistuoja nepasitikėjimo atmosfera* (L=0,829), *Pedagogai neįvertina tėvų pagalbos ugdymo srityje*

(L=0,812), *Tėvai neturi laiko dalyvauti ugdymo įstaigos veikloje* (L=0,727), *Negatyvus tėvų požiūris į ugdymo įstaigą ir pedagogus* (L=0,715), *Tėvai dalyvauja susirinkimuose* (L=-0,600).

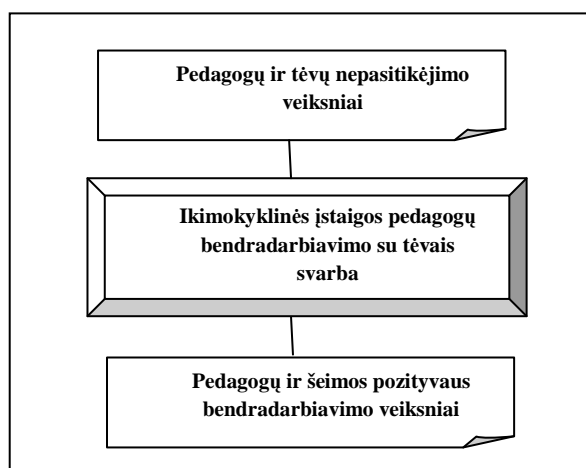
Ikimokyklinio ugdymo pedagogai pripažįsta, kad vis dar stokoja žinių apie bendradarbiavimo su tėvais būdus ir metodus, ko pasekoje atsiranda kompetencijų stoka, įtraukiant tėvus į įvairias bendradarbiavimo su ikimokykline ugdymo įstaiga būdus. Gan neretai tarp pedagogų ir tėvų yra gabi nepasitikėjimo atmosfera, nerandama bendros kalbos ir supratimo. Todėl pedagogai neįvertina tėvų siūlomos pagalbos. Dažniausiai pedagogai tėvų pagalbos nesulaukia dėl tėvų perdėm didelio užimtumo, nenoro dalyvauti ikimokyklinės įstaigos veikloje, pvz., tėvų susirinkimuose.

Šiek tiek silpniau pedagogų bendradarbiavimo su tėvais svarbos sampratoje reiškiasi – *pedagogų ir šeimos pozityvaus bendradarbiavimo veiksniai* (14,1%).

Reikšmingiausios pedagogų bendradarbiavimo su tėvais svarbos sampratos – *Sėkminga šeimos ir pedagogų sąveika priklauso nuo tėvų pasirengimo dalyvauti bendradarbiavimo su darželiu procesuose* (L=0,825), *Šeima ir pedagogai yra ugdymo partneriai, todėl jų tarpusavio sąveika yra itin reikšminga* (L=0,805), *Bendradarbiavimo sėkmė priklauso nuo nuoširdaus ir veiksmingo auklėtojos ir tėvų bendradarbiavimo* (L=0,720), *Pedagogų bendradarbiavimas su šeima duoda teigiamų pokyčių ugdant vaiką* (L=0,717), *Bendradarbiavimo sėkmė priklauso nuo tėvų noro dalyvauti darželio veikloje* (L=0,693), *Tėvai bendradarbiavimo su pedagogais procese gali daugiau sužinoti apie savo vaikų veiklą grupėje* (L=-0,691).

Ikimokyklinio ugdymo pedagogai pripažįsta, kad šeima ir pedagogai privalo būti partneriais, jų sąveika itin reikšminga, nes tai lemia bendradarbiavimo sėkmę. Ir tai lemia teigiamus pokyčius ugdant vaiką. Bendradarbiavimo sėkmė priklauso nuo pačių tėvų noro dalyvauti ikimokyklinės įstaigos veikloje, nes tai palengvintų tėvams daugiau sužinoti apie savo vaikų veiklą ikimokyklinio ugdymo įstaigoje.

Bendradarbiavimo su tėvais svarbą ikimokyklinio ugdymo įstaigoje galima pavaizduoti schematiškai (5 pav.).

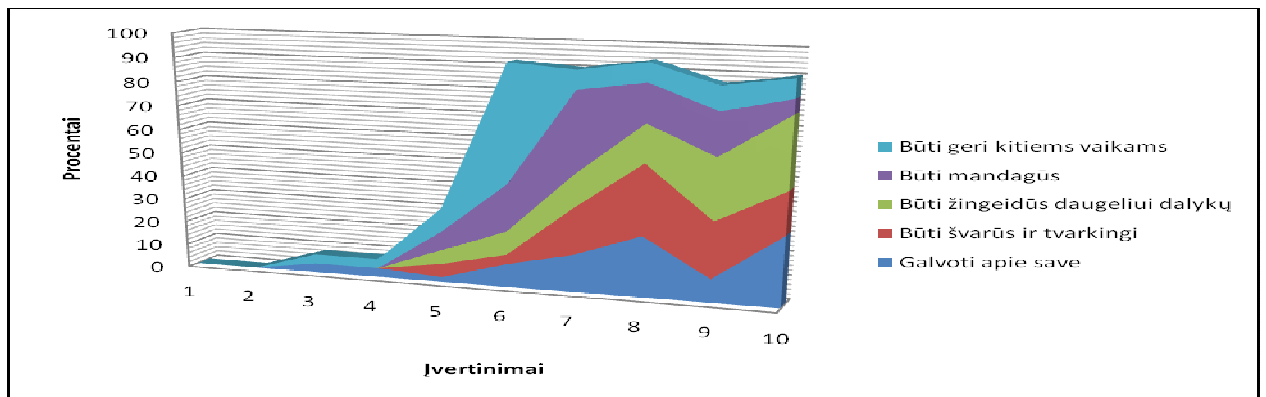

5 pav. Bendradarbiavimo su tėvais svarba ikimokyklinio ugdymo įstaigoje

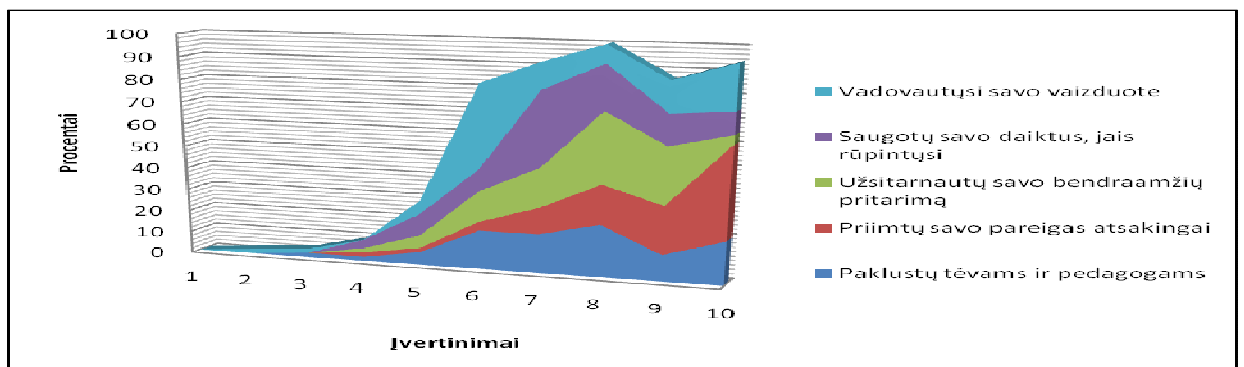
Atsižvelgiant į 5 paveiksle pateiktas ikimokyklinio ugdymo institucijos bei šeimos bendradarbiavimo tendencijas, galima teigti, kad bendradarbiavimo sėkmę bei tikslingumą sąlygoja veiksniai, apimantys pedagogų ir tėvų problematišką bendradarbiavimą bei veiksniai, įtakojantys kryptingą bendradarbiavimo procesą. Mokslinėje literatūroje plačiai analizuojami sėkmingo tėvų ir pedagogų, ugdymo institucijos bendradarbiavimo veiksniai bei pateikiami problematišką, netikslingą bei neproduktyvų tėvų ir pedagogų bendradarbiavimą įtakojantys veiksniai.

2.2.2. Tėvų nuostatos apie šeimos bei ikimokyklinio ugdymo institucijos bendradarbiavimo reikšmę ugdymo procesui, kaip modeliavimo prielaidos

Tyrimo metu buvo tikslinga išsiaiškinti respondentų požiūrį į vaiką kaip asmenybę, turinčią tam tikras nuostatas, gebėjimus. Anketinės apklausos metu gauti rezultatai parodė, kad dauguma tėvelių išskiria vaiką kaip geranoriškai nusiteikusią asmenybę kitų vaikų atžvilgiu. Taip pat dauguma respondentų išskyrė mandagumą bei žingeidumą kaip reikšmingus vaiko asmenybės bruožus bei polinkius. Gauti rezultatai iliustruoti 6 paveiksle.

6 pav. Vaiko vaizdinys orientuotas į fizinę išvaizdą ir elgesį (n=79).

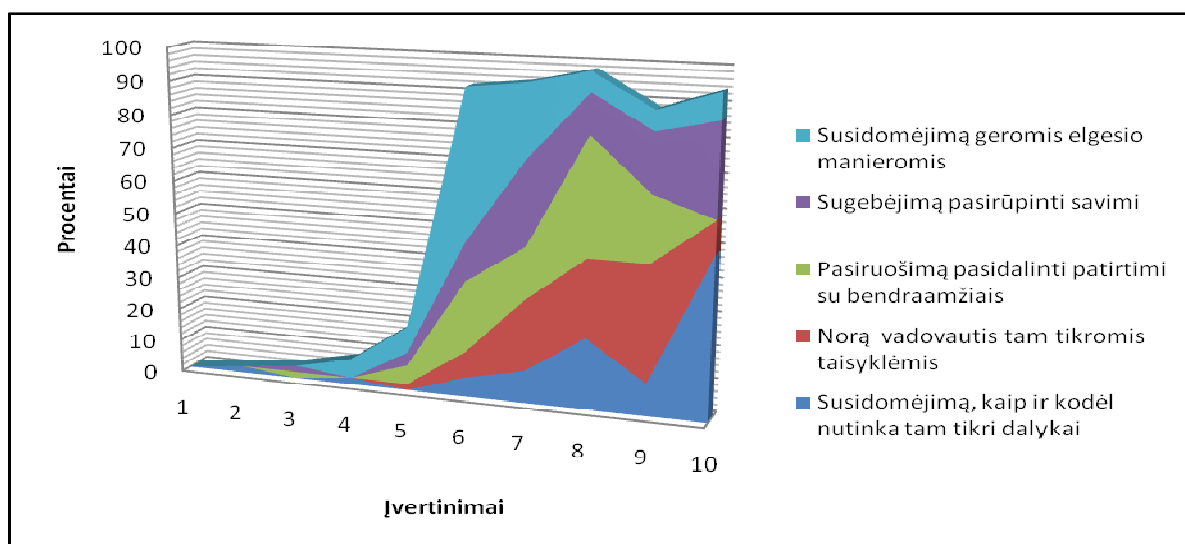

7 pav. Paklusnaus vaiko vaizdinys (n=79).

Paklusnaus vaiko samprata yra reikšminga tuo, kad apibrėžia vaiko gebėjimus, įgūdžius, polinkius. Tad tuo remiantis tyrimo metu respondentai nurodė tam tikras nuostatas, leidžiančias spręsti apie jų paklusnaus vaiko sampratą.

Atsižvelgiant į 7 paveiksle pateiktus duomenis, pastebima tendencija, kad dauguma tyrime dalyvavusių ikimokyklinio amžiaus vaikų tėvų paklusnų vaiką suvokia kaip asmenybę, turinčią lakią vaizduotę bei gebančią tinkamai pasirūpinti savo daiktais. Tėvų anketinės apklausos metu gauti duomenys sąveikauja su pedagogų anketinės apklausos metu išryškėjusiomis tendencijomis.

Aktyvus, aplinka besidomintis ugdytinis yra svarbus ugdymo proceso aspektas, kurio analizei mokslinėje literatūroje yra skiriama labai daug dėmesio. 8 paveiksle pateikiamas aktyvaus vaiko besidominčiu aplinkos gyvenimu vaizdinys.

8 pav. Aktyvaus vaiko besidominčiu aplinkos gyvenimu vaizdinys (n=79).

Remiantis tyrimo metu išryškėjusiomis tendencijomis, galima teigti, kad dauguma tiriamųjų aktyvų aplinka besidominčių ugdytinį apibrėžia kaip gerai besielgiančią bei savarankišką vaiko asmenybę. Atsižvelgiant į ikimokyklinio ugdymo pedagogų anketinės apklausos rezultatus, galima teigti, kad tėvų bei ikimokyklinio ugdymo pedagogų aktyvaus vaiko samprata sąveikauja, remiantis tiriamųjų išskirtais aktyvaus vaiko bruožais, būdingais kriterijais.

Atlikus faktorinę analizę gavome faktorinį svorį, aprašomąją sklaidą bei išsikirė trys faktorių grupės (6 lentelė).

6 lentelė

Tėvų nuomonių apie vaikų ugdymą(si) faktorinė analizė

Faktoriai	Faktorinis svoris, L	Aprašomoji sklaida, %	KMO
Vaiko vaizdinys orientuotas į paklusnumą			0,74
Vaikai nesielgs tinkamai, jeigu iš jų nebus to reikalaujama	0.885	12,8	

Daugiausiai dėmesio reikia skirti vaikų paklusnumo ugdymui bei puoselėjimui	0.875		
Ikimokyklinio ugdymo pedagogas visada turi aptarti vaikų negatyvų elgesį drauge su vaikais	0.630		
Nepasitikėjimas vaiko patirtimi			
Vaiko žinios yra įtvirtinamos nuolat kartojant	0.804		
Vaikai privalo būti ugdomi atsakingai, pradedant jau ankstyvuojų ikimokykliniu ugdymu. Kitokiu atveju jų įgimti impulsai padarys juos nevaldomais	0.766	12,1	
Ugdymas orientuotas į ateitį			
Pasiruošimas ateičiai yra svarbesnis vaikui nei džiaugimasis šiandiena	0.874		
Vaikai turi būti užimti visą laiką, nes užsiimti patys tinkama veikla dar nemoka	0.647	11,6	
Ugdymas orientuotas į pedagogų autoritetą			
Vaikai privalo besąlygiškai paklusti ikimokyklinio ugdymo pedagogams	0.876		
Ikimokyklinio ugdymo pedagogas turi teisę žinoti viską, kas vyksta vaikų, su kuriais ji(s) dirba gyvenime, nors vaikai ir nėra jo(s) gyvenimo dalis	0.678	10,6	

Rezultatai patvirtino subskalės tinkamumą faktorinei analizei ir stiprią vidinę konsistenciją. Vaikų ugdymo sampratos faktoriai tinka tolimesnėms statistinėms operacijoms, kadangi, faktoriniai svoriai, aprašomoji sklaida ir KMO koeficientai atitinka keliamus reikalavimus.

Tyrimo rezultatai atskleidė, jog pagrindinė vaikų ugdymo sampratos esmė – *vaiko vaizdinys orientuotas į paklusnumą* (12,8%).

Reikšmingiausios vaikų ugdymo sampratos – *Vaikai nesiels tinkamai, jeigu iš jų nebus to reikalaujama* (L=0,885), *Daugiausiai dėmesio reikia skirti vaikų paklusnumo ugdymui bei puoselėjimui* (L=0,875), *Ikimokyklinio ugdymo pedagogas visada turi aptarti vaikų negatyvų elgesį drauge su vaikais* (L=0,630).

Tėvai, kaip ir ikimokyklinio ugdymo pedagogai ugdymo procesą sieja su vaiko paklusnumu. Todėl, jų nuomone, reikėtų daugiau dėmesio skirti pačių vaikų paklusnumo ugdymui bei puoselėjimui, tuo pačiu reikalaujant iš vaikų tinkamo elgesio. Į šitą procesą turi įsijungti ikimokyklinio ugdymo pedagogas, t.y, vaikų negatyvų elgesį analizuoti, aptarti ir vertinti kartu su pačiais vaikais.

Kitas svarbus momentas – tėvai ugdymo procesą kaip ir ikimokyklinio ugdymo pedagogai taip pat sieja ir su *paklusnaus vaiko bendruomenėje vaizdiniu* (10,4 %).

Reikšmingiausios vaikų ugdymo per paklusnaus vaiko bendruomenėje vaizdinį sampratos – *Vaiko žinios yra įtvirtinamos nuolat kartojant* (L=0,804), *Vaikai privalo būti ugdomi atsakingai, pradedant jau ankstyvuojų ikimokykliniu ugdymu. Kitokiu atveju jų įgimti impulsai padarys juos nevaldomais* (L=0,766).

Tėvų nuomone, ugdymo procese vaikai nuolatos turi didelį dėmesį skirti žinių gilinimui bei kartojimui. Tuo pačiu, pradėdant ankstyvuojų ikimokykliniu ugdymu, vaikai privalo būti ugdomi atsakingai

Šiek tiek silpniau reiškiasi kita tėvų išskirta samprata - *ugdymas orientuotas į ateitį* (11,6 %).

Reikšmingiausios pozityvaus pedagogo vaidmens vaiko gyvenime sampratos – *Pasiruošimas ateičiai yra svarbesnis vaikui nei džiaugimasis šiandiena* ($L=0,874$), *Vaikai turi būti užimti visą laiką, nes užsiimti patys tinkama veikla dar nemoka* ($L=0,647$).

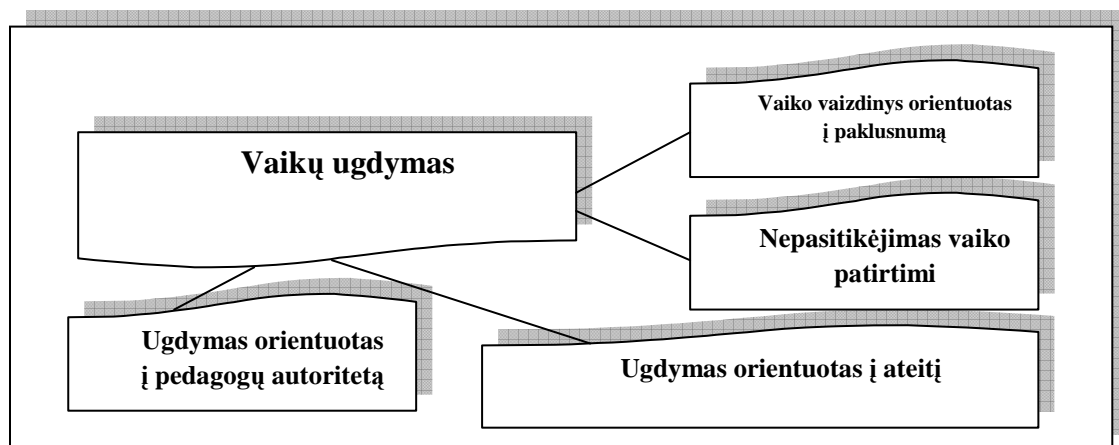
Kaip ir ir pedagogai, tėvai akcentuoja tai, kad vaikui yra svarbesnis pats pasiruošimas ateičiai, nei džiaugimasis šia diena. Tuo pačiu tėvai konstatuoja ir tai, kad vaikai patys negali užsiimti tinkama veikla, todėl suaugusieji privalo pasirūpinti vaikų užimtumu.

Silpniausiai reiškiasi paskutinė tėvų išskirta samprata - *ugdymas orientuotas į pedagogų autoritetą* (10,6 %).

Reikšmingiausios pozityvaus pedagogo vaidmens vaiko gyvenime sampratos – *Vaikai privalo besąlygiškai paklusti ikimokyklinio ugdymo pedagogams* ($L=0,876$), *Ikimokyklinio ugdymo pedagogas turi teisę žinoti viską, kas vyksta vaikų, su kuriais ji(s) dirba gyvenime, nors vaikai ir nėra jo(s) gyvenimo dalis* ($L=0,678$).

Tėvai, kaip ir pedagogai toleruoja besąlygišką vaikų paklusimą ikimokyklinio ugdymo pedagogams. Tėvai yra linkę, kad pedagogai visapusiškai kontroliuotų vaiko gyvenimą ne tik ugdymo įstaigoje, bet ir už jos ribų.

Vaikų ugdymo modelį įtakojantys veiksniai (9 pav.).

9 pav. Vaikų ugdymo(si) ikimokyklinio ugdymo įstaigų sampratos

Remiantis 9 paveiksle pateikta ikimokyklinio ugdymo institucijos sampratos schema, galima teigti, kad tyrimo metu išryškėjo ugdymas, orientuotas į pedagogo autoritetą, į ateitį, į paklusumą, nepasitikėjimą vaiko patirtimi. Gauti rezultatai leidžia teigti, kad pedagogo autoritetas yra svarbus ugdymo proceso veiksnys, įtakojantis proceso reikšmingumą bei kryptingumą. Pagal

tiriamųjų išskirtus ikimokyklinio ugdymo institucijos sampratos aspektus, ikimokyklinio ugdymo institucija suvokiama kaip autoritetingo pedagoginio personalo įstaiga, kurios veikla orientuota į ateitį, ignoruojant nepasitikėjimą vaiko patirtimi.

Atlikus faktorinę analizę gavome faktorinį svorį, aprašomąją sklaidą bei išsiskyre trys faktorių grupės.

7 lentelė

Tėvų nuomonių apie bendradarbiavimą su pedagogais faktorinė analizė

Faktoriai	Faktorinis svoris, L	Aprašomoji sklaida, %	KMO
Tėvų partnerystės ir dalyvavimo ugdyme veiksniai			0,76
Bendradarbiavimo sėkmė priklauso nuo tėvų noro dalyvauti darželio veikloje	0.829	22,1	
Bendradarbiavimas tarp šeimos ir darželio, kai tėvai dalyvauja grupės veikloje, padeda auklėtojais	0.766		
Sėkminga šeimos ir pedagogų sąveika priklauso nuo tėvų pasirengimo dalyvauti bendradarbiavimo su darželiu procesuose	0.746		
Tėvai yra ugdymo institucijos partneriai	0.738		
Šeima ir pedagogai yra ugdymo partneriai, todėl jų tarpusavio sąveika yra itin reikšminga	0.662		
Sėkminga šeimos ir pedagogų sąveika priklauso nuo gero vaikų ir jų šeimų pažinimo	0.651		
Bendradarbiavimas tarp šeimos ir darželio, kai tėvai dalyvauja grupės veikloje, yra naudingas vaikui	0.618		
Pedagogų bendradarbiavimas su šeima duoda teigiamų pokyčių ugdant vaiką	0.617		
Tėvų organizacinė ir materialinė pagalba			15,2
Tėvai organizuoja vaikams išvykas, ekskursijas	0.818		
Tėvai dalyvauja grupės veikloje, padėdami auklėtojais rengti šventes vaikams	0.770		
Tėvai turėdami galimybę, dalyvauja kasdienėje vaikų veikloje	0.718		
Tėvai padeda materialiai	0.678		
Tėvų ir pedagogų neigiamų bendradarbiavimą įtakojantys veiksniai			13,7
Pedagogai stokoja žinių apie bendradarbiavimo su tėvais būdus ir metodus	-0.829		
Pedagogams trūksta kompetencijos, kaip įtraukti šeimas į bendradarbiavimo procesą	-0.744		
Tėvai mano, kad ugdymo veikla, kuri vyksta grupėje, turi rūpintis auklėtoja, o ne tėvai	-0.678		

Tarp tėvų ir pedagogų egzistuoja nepasitikėjimo atmosfera	-0.634		
Pedagogai neįvertina tėvų pagalbos ugdymo srityje	-0.633		
Tėvų ir šeimos vaidmuo vaiko ugdyme			
Tėvai dalyvauja susirinkimuose	0.891		
Šeima turi didžiausią įtaką vaikui ir yra svarbiausia ugdytoja	0.814	12,0	

Rezultatai patvirtino subskalės tinkamumą faktorinei analizei ir stiprią vidinę konsistenciją. Pedagogų bendradarbiavimo su tėvais svarbos sampratos faktoriai tinka tolimesnėms statistinėms operacijoms, kadangi, faktoriniai svoriai, aprašomoji sklaida ir KMO koeficientai atitinka keliamus reikalavimus.

Tyrimo rezultatai atskleidė, jog pagrindinė pedagogų bendradarbiavimo su tėvais svarbos sampratos esmė – *tėvų partnerystės ir dalyvavimo ugdyme veiksniai* (22,1%).

Reikšmingiausios pedagogų bendradarbiavimo su tėvais sampratos – *Tėvai organizuoja vaikams išvykas, ekskursijas* (L=0,818), *Tėvai dalyvauja grupės veikloje, padėdami auklėtojais rengti šventes vaikams* (L=0,770), *Tėvai turėdami galimybę, dalyvauja kasdienėje vaikų veikloje* (L=0,718), *Tėvai padeda materialiai* (L=0,678).

Akivaizdu, jog tėvai visapusiškai stengiasi įsijungti į ikimokyklinio ugdymo įstaigos veiklą, t.y. organizuoja vaikams aktyvų laisvalaikį, dalyvauja ikimokyklinės ugdymo įstaigos rengiamose šventėse vaikams. Tėvai padeda spręsti ir iškilusiu materialinius dalykus. Tėvai taip pat neatmeta dalyvavimo kasdieninėje vaiko veikloje, bet tik su viena sąlyga – kai turi tam galimybę arba laisvo laiko.

Šiek tiek silpniau pedagogų bendradarbiavimo su tėvais svarbos sampratos kontekste reiškiasi *tėvų ir pedagogų neigiamų bendradarbiavimą įtakojantys veiksniai* (15,2%).

Reikšmingiausios pedagogų bendradarbiavimo su tėvais svarbos sampratos – *Pedagogai stokoja žinių apie bendradarbiavimo su tėvais būdus ir metodus* (L=-0,829), *Pedagogams trūksta kompetencijos, kaip įtraukti šeimas į bendradarbiavimo procesą* (L=-0,744), *Tėvai mano, kad ugdymo veikla, kuri vyksta grupėje, turi rūpintis auklėtoja, o ne tėvai* (L=-0,678), *Tarp tėvų ir pedagogų egzistuoja nepasitikėjimo atmosfera* (L=-0,634), *Pedagogai neįvertina tėvų pagalbos ugdymo srityje* (L=-0,633).

Vis dėl to tėvai akcentuoja tai, kad pedagogams dar trūksta žinių apie sėkmingo bendradarbiavimo formas ir būdus. Priežastis tėvai įvardija kaip kompetencijos šiuo klausimu pedagogams trūkumą bei vyraujančią tarpusavio nepasitikėjimo atmosferą. Patį ugdymo procesą tėvai yra linkę palikti pačiai auklėtojai, nes pedagogai linkę neįvertinti tėvų dalyvavimo, ir juolab pagalbos ugdymo procese.

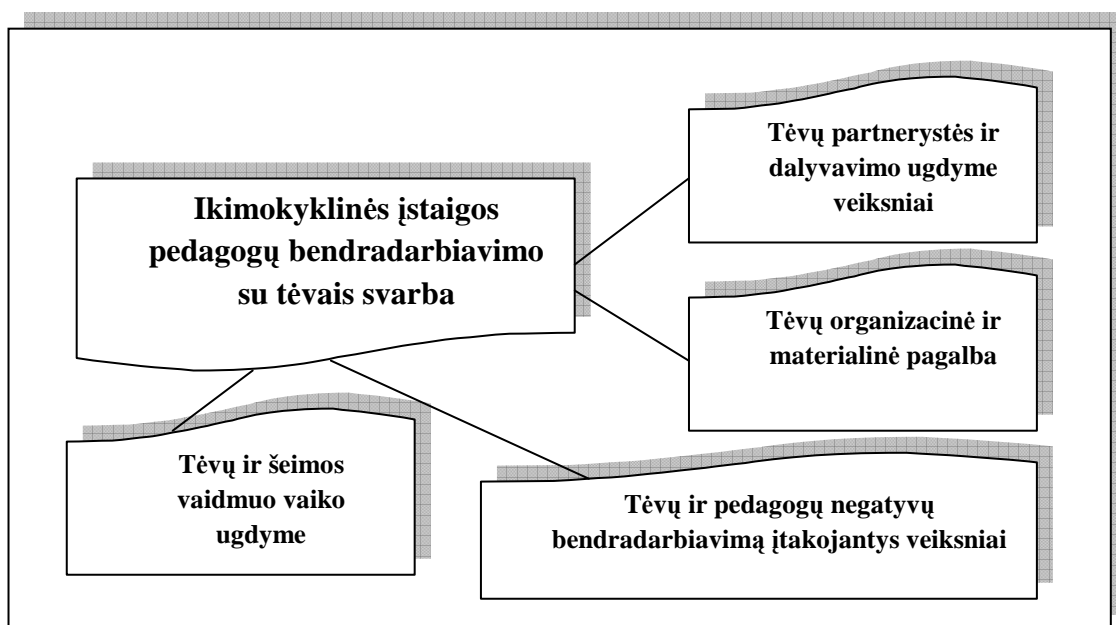
Tyrimo rezultatai atskleidė, jog pagrindinė pedagogų bendradarbiavimo su tėvais svarbos sampratos esmė – *tėvų ir šeimos vaidmuo vaiko ugdyme* (12,0%).

Reikšmingiausios pedagogų bendradarbiavimo su tėvais svarbos sampratos – Tėvai dalyvauja susirinkimuose (L=0,891), Šeima turi didžiausią įtaką vaikui ir yra svarbiausia ugdytoja (L=0,814).

Silpniausiai šioje grupėje reiškiasi pats tėvų ir šeimos vaidmuo ugdymo procese. Nors tėvai ir pripažįsta, kad šeima turi didžiausią įtaką vaikui ir yra svarbiausiai ugdytoja.

Bendradarbiavimo su tėvais svarbą ikimokyklinio ugdymo įstaigoje galima pavaizduoti schematiškai (10 pav.).

10 pav. Bendradarbiavimą su tėvais įtakoiantys veiksniai

Atsižvelgiant į 10 paveiksle pateiktą ikimokyklinio ugdymo institucijos bei šeimos bendradarbiavimo svarbos schemą, pastebima tai, kad akcentuojama tėvų vaidmens reikšmė ugdymo procesui bei išskiriamos tėvų bei ugdymo įstaigos bendradarbiavimo kryptys – partnerystė, organizacinė, materialinė pagalba bei pateikiami nekryptingo bendradarbiavimo veiksniai bei požymiai.

Remiantis atlikta ikimokyklinio ugdymo pedagogų bei tėvų anketine apklausa, galima teigti, kad dauguma ikimokyklinio ugdymo pedagogų bei tėvų suvokia bendradarbiavimo svarbą, objektyviai vertina, planuoja bei įgyvendina įvairias bendradarbiavimo kryptis, realizuojamas įvairiais būdais, metodais bei priemonėmis.

IŠVADOS

Atlikta mokslinės literatūros analizė bei ikimokyklinio amžiaus vaikų ugdymo pedagogų bei tėvų anketinė apklausa leidžia teikti šias išvadas:

- Ugdymo įstaigos bei šeimos bendradarbiavimas yra analizuojamas mokslinėje literatūroje. Bendradarbiavimas apibrėžiamas kaip kryptinga šeimos bei ugdymo institucijos sąveika, orientuota į pozityvesnį ugdymo tikslų bei uždavinių įgyvendinimą. Atsižvelgiant į ugdymo institucijos bei šeimos daugiaaspektiškumą, galima daryti išvadą, kad pagrindinės bendradarbiavimo kryptys – keitimasis informacija, ugdymo proceso koregavimas, sisteminimas, ugdymo institucijos vadybos kryptis, pedagogo profesinės veiklos kryptis. Bendradarbiavimo svarba bei abipusė reikšmė yra analizuojama ir teisiniuose švietimo aktuose, kurių pagrindu bendradarbiavimas tampa neatskiriama ugdymo institucijos veiklos kryptis, kurios tobulinimui skiriama vis daugiau dėmesio.
- Mokslinės literatūros analizė leidžia teigti, kad tėvų vaidmuo yra reikšmingas kuriant efektyvią ikimokyklinio ugdymo įstaigų vadybą. Pedagogai bei šeima yra interpretuojami kaip lygiateisiai partneriai, tarp kurių vyrauja bendros veiklos įpareigota tarpusavio pagarba ir atsakomybė, bendro tikslo siekimas, psichologinis kontaktas (kaip sąveiką pastiprinantis veiksnys), pedagoginio bendravimo dalykiškumas.
- Tėvų pasitikėjimas pedagogais, ugdymo institucija, bendravimas, paremtas demokratiškais santykiais, vieningų tikslų siekimas, atsakomybės pasidalijimas yra pagrindiniai šeimos bei pedagogų bendradarbiavimo motyvavimo veiksniai.
- Mokslinės literatūros analizė leidžia teigti, kad bendradarbiavimą, kaip procesą, įtakoja šie veiksniai: demokratiški santykiai tarp pedagogų ir šeimos, abiejų ugdymo proceso dalyvių gebėjimas keistis informacija, nuolatinis skatinimas, motyvavimas užimti, palaikyti bendradarbiavimą tarp ugdymo proceso dalyvių, išankstinės šeimos bei pedagogų nuostatos, pasitikėjimas, vieninga veikla siekiami tikslai ir kt.
- Bendradarbiavimas kaip svarbi ikimokyklinio ugdymo kryptis yra analizuojama, išryškinant šio proceso problematiką, lemiamą pedagoginės kultūros stokos, pedagoginio pozicijos nelankstumo, pedagogų autoritarizmo, šeimos galimybių neįvertinimo, organizacinių

gabumų trūkumo, nesuderintų reikalavimų. Tuo remiantis galima teigti, kad šio proceso problematiką tiesiogiai įtakoja pedagogo vadybinės kompetencijos skurdumas, nelankstumas.

- Tyrimo metu paaiškėjo, kad dauguma ikimokyklinio ugdymo pedagogų siekia sistemingo bei nuoširdaus bendravimo su ugdytiniu ne tik ugdymo aplinkoje, tačiau ir už jos ribų. Dauguma tyrime dalyvavusių ikimokyklinio ugdymo pedagogų ugdymo procesą sieja su vaiko vaizdiniu, orientuotu į bendradarbiavimą bei paklusnaus vaiko vaizdiniu. Objektivus vaiko vertinimas yra svarbus ikimokyklinio ugdymo pedagogo profesinės veiklos aspektas. Tyrimo metu pastebėtina tendencija, kad pedagogai stokoja žinių apie bendradarbiavimo su tėvais būdus bei metodus, pedagogams trūksta kompetentingumo, įtraukiant šeimą į ugdymo procesą, kas sąlygoja bendradarbiavimo problematiką. Tuo tarpu sėkmingas šeimos bei pedagogų bendradarbiavimas yra įtakojamas pozityvių šeimos nuostatų.
- Tėvų anketinės apklausos rezultatai atskleidė, kad dauguma tiriamųjų išskiria vaiko vaizdinį, orientuotą į paklusnumą, suvokia paklusnaus vaiko bruožus, ikimokyklinio ugdymo pedagogų išskiria kaip reikšmingą ugdymo proceso dalyvį. Remiantis tyrimo metu gautais rezultatais, pastebima tai, kad pateikiamos tėvų bendradarbiavimo formos yra naudojamos senai, kai tuo stokojama dėmesio naujoms šeimos bei tėvų bendradarbiavimo formoms. Pedagogų nekompetentingumas bei žinių stoka yra pagrindiniai šeimos bei ugdymo įstaigos problematikos veiksniai, išskirti tėvų anketinės apklausos metu.
- Remiantis mokslinės literatūros analize bei atlikta pedagogų ir tėvų anketine apklausa, iškelta darbo hipotezė yra patvirtinama, kuri teigia, kad humanistinio ugdymo sistema yra modeliuojama kur kas sistemingiau bendraujant šeimai bei ikimokyklinio ugdymo institucijai.

REKOMENDACIJOS

Atlikta mokslinės literatūros analizė bei anketinės apklausos metu gauti rezultatai leidžia pateikti šias rekomendacijas:

Ikimokyklinio ugdymo pedagogams:

1. Siekiant efektyvaus bendradarbiavimo su šeima proceso, skirti daugiau dėmesio bendravimo su šeima modeliavimui, pasirenkant bei įgyvendinant naujas bendradarbiavimo su šeima formas;
2. Tobulinti savo profesines kompetencijas, apimančias šeimos įtraukimą į ugdymo procesą;
3. Gerosios patirties sklaida, bendradarbiavimas su skirtingų ugdymo institucijų pedagogais padės įgyti naujų žinių bendradarbiavimo su šeima kontekste;
4. Tikslinga profesine veikla siekti įtraukti kuo daugiau ugdytinių tėvų į ugdymo procesą, tam pasitelkiant tėvų lūkesčius bei poreikius atitinkančias formas bei būdus.

Ikimokyklinio amžiaus vaikų tėvams:

1. Pateikti pasiūlymus bei rekomendacijas ikimokyklinio ugdymo pedagogams, ugdymo institucijos administracijai dėl tėvų ir pedagogų bendradarbiavimo modelio tobulinimo;
2. Siekiant efektyvaus bendradarbiavimo su ugdymo institucija, svarbu rinktis bei įgyvendinti tinkamas bei abiejų ugdymo proceso dalyvių lūkesčius patenkinančias bendradarbiavimo formas bei būdus;
3. Kuriant bei įgyvendinant bendradarbiavimo su ugdymo institucija modelį, svarbu aktyviai dalyvauti ugdymo procese, suteikiant abipusę naudą bendradarbiavimo subjektams.

Ikimokyklinio ugdymo institucijos administracijai:

1. Tobulinti šeimos bei pedagogų bendradarbiavimo modelį, atsižvelgiant į ugdymo proceso dalyvių poreikius bei lūkesčius;
2. Išsiaiškinti efektyvias bei patrauklias ugdymo proceso dalyviams bendradarbiavimo formas bei skatinti jų įgyvendinimą;
3. Skatinti pedagogų kvalifikacijos kėlimą, asmeninį tobulėjimą, paremtą pedagogų gebėjimu įtraukti ugdytinių šeimas į ugdymo procesą.

LITERATŪRA

1. Aramavičiūtė V. (1995). Ugdymo samprata. Vilnius.
2. Arends R.I. (1998) Mokomės mokyti. Vilnius: Margi raštai.
3. Balčiūnaitė, V. (2004) Tėvų ir mokytojų bendradarbiavimas siekiant ugdymo kokybės. *Švietimo vadyba reformos erdvėje: Magistrų moksliniai darbai*. Vilnius: VPU, p. 15 - 24.
4. Barnett R. (1993). The limits of competence.: Knowledge, Higher education and Society. London.
5. Bernotienė D. (2005). Šeima ir mokykla / Pradinė mokykla nuolatinės kaitos sąlygomis. Šiauliai.
6. Boyatzis R. E. (2002). Core Competencies in Coaching Others. Case Western reserve University.
7. Bruzgevičienė, R. (2006). Darnaus vystymosi švietimo ir Lietuvos švietimo reformos idėjų sąsajos. *Pedagogika*, p. 7. <http://www.vpu.lt/pedagogika/pedagogika/200684.htm>
8. Bruzgevičienė R.(2008) Lietuvos švietimo kūrimas 1988–1977: monografija. – Vilnius: Sapnų sala.
9. Butkienė G., Kepalaitė A. (1996) Mokymasis ir asmenybės brendimas. Vilnius.
10. Coughlin P. A., Hansen K. A., Heller D., Kaufmann R. K., Stolberg J. R., Walch K. B. (1997) Į vaiką orientuotų grupių kūrimas. – Vilnius: Lietus.
11. Dapkienė S. (1997). Klasės auklėtojas ir auklėtinio šeima.Šiauliai.
12. Dapkienė S. (1998). Papildomo ugdymo formos.Šiauliai.
13. Dapkienė S. (2002) Klasės auklėtojas ir tėvai-partneriai Šiauliai. UAB "Litera".
14. Dapkienė S. (2002) Papildomojo ugdymo formos. Šiauliai.
15. Dapkienė S. (2002) Klasės auklėtojas ir tėvai – partneriai. Šiauliai.
16. Dapkienė S. (2002) Klasės auklėtojo vaidmuo kuriant mokinių ir tėvų bendruomenę./ Socialinis ugdymas: mokyklos ir šeimos bendradarbiavimas II. Šiauliai.
17. Dapkienė S., Dapkus A. (2002). Klasės auklėtojas ir tėvai – vaikų laisvalaikio organizatoriai./ Papildomas ugdymas II. Šiaurės Lietuva.
18. Daukila, S. (2001). Humanization of vocational educational content. Pedagogy: Theory and Practice. Liepaja: Academy of Pedagogy.
19. Dobranskienė, R. (2002). Mokyklos bendruomenės vadyba. *Monografija*. Antrasis pataisytas leidimas. Klaipėda: Klaipėdos universiteto leidykla.
20. Dobranskienė R. (2004) Mokyklos bendruomenės vadyba. Monografija. Klaipėda. Klaipėdos Universiteto leidykla.

21. Dranginytė J., Ivanauskienė F. (2002). Pedagogų ir tėvų bendradarbiavimo ypatumai pradinėje mokykloje / Socialinis ugdymas: mokyklos ir šeimos bendradarbiavimas II. Šiauliai.
22. Dzenuškaitė S. (1991) Mokinių nemokyklinės veiklos tobulinimas. Vilnius: PTMI.
23. Gage N., Berliner D. (1994) Pedagoginė psichologija. Vilnius.
24. Grendstad N.M. (1998) Mokytis – tai atrasti. Vilnius.
25. Hopkins D., Ainscow M., West M. (1998). Kaita ir mokyklos tobulinimas. Vilnius.
26. Ikimokyklinio ugdymo gairės: programa pedagogams ir tėvams (1993). Vilnius: Leidybos centras.
27. Ikimokyklinio ugdymo programų kriterijų aprašas //metodinės rekomendacijos ikimokyklinio ugdymo programai rengti (2006) – Vilnius, Švietimo aprūpinimo centras.
28. Ivanauskienė F. (2000) Individualioji klasės auklėtojo veiklos programa. Šiauliai.
29. Ivanauskienė F. (2002) Pedagogo ir šeimos bendradarbiavimas: planavimo aspektai. Socialinis ugdymas: mokyklos ir šeimos bendradarbiavimas II. Šiauliai.
30. Jakavičius V. (1998) Žmogaus ugdymas. Klaipėda.
31. Jacikevičienė O., Rupšienė L. (1999) .Bendradarbiavimas ir kooperacija ugdant vaikus. Mokomoji knyga.Klaipėda.
32. Jensen E. (2001). Tobulas mokymas.Vilnius.
33. Jovaiša, L. (2001). Ugdymo mokslas ir praktika. Vilnius: Agora.
34. Jovaiša L. (2003). Hodegetika. Vilnius.
35. Juodaitytė A. ir Šakalinienė B. (1999). Tėvų ir pedagogų bendradarbiavimas ikimokykliniame ugdyme: strategijos projektavimas: Step by Step plėtra Rytų ir Vidurio Europos šalyse ir Lietuvoje. Straipsnių rinkinys.
36. Juodaitytė, A. (2001) Konstruktyvaus tėvų švietimo dimensijos ikimokyklinio ugdymo sisteminės kaitos kontekste. *Socialiniai mokslai*, 1 (27).
37. Juodaitytė, A. (2003) Socializacija ir ugdymas vaikystėje. Vilnius: UAB Petro ofsetas.
38. Juodaitytė A. (2003) Vaikystės fenomenas: socialinis - edukacinis aspektas. Šiauliai.
39. Kasiulis J., Barvydienė V. (2001). Vadovavimo psichologija. Kaunas: Technologija.
40. Kompleksinis ugdymas ikimokyklinėje įstaigoje: straipsnių rinkinys (1991) Kaunas: Šviesa.
41. Kontautienė, R. (2006). Bendradarbiavimo sistema ir jos valdymas mokykloje. Klaipėda. Klaipėdos Universiteto leidykla.
42. Kontautienė, R. (2006). Bendradarbiavimo sistema ir jos valdymas mokykloje. *Studijų knyga*, Klaipėda: Klaipėdos universiteto leidykla

43. Krumm, V. (1999). Pedagoginis mokytojų ir mokinių tėvų bendradarbiavimas: mokytojo pozicija. Mokykla. Nr.7
44. Krumm V. (1993). Pedagoginė mokytojų ir tėvų kooperacija // Šeima, darželis, mokykla. Vilnius.
45. Kviesskienė G. (2005) Pozityvioji socializacija. *Monografija*, Vilnius: Leidykla.
46. Lakis J. ir kt. (1996) Mokyklos bendruomenė. Vilnius.
47. Leliūgienė I. (1997) Žmogus ir socialinė aplinka. Kaunas: KTU leidykla.
48. Liaudanskienė A. (2003) Edukacija: patirtis ir naujovės: straipsnių rinkinys. Vilnius: Pedagogų profesinės raidos centras.
49. Lepeškienė V. (1996). Humanistinis ugdymas mokykloje. Vilnius.
50. Lepeškienė V. ir kt. (2001). Mokykla ant humaniškumo pamatų. Vilnius: VPU.
51. Louise Stoll, Dean Fink. (1998). Keičiame mokyklą. Vilnius: Margi raštai.
52. Maritain J. (1995). Integralinis humanizmas// Kultūra ir religija. Vilnius: Pradai.
53. Martinaitis, P. (1994-1995). Šeimos ir mokyklos sąveika auklėjime. *Lietuvos šeima: Mokslinės – praktinės konferencijos „Lietuvos šeima: Tradicijos ir Ateitis“*, įvykusios Vilniuje, 1994 m. spalio 25-26 d. d., medžiaga (pp.164-165). Vilnius: Lietuvos Filosofijos ir Sociologijos Institutas.
54. Maslow A. (2006). Motyvacija ir asmenybė. Vilnius: Apostrofa.
55. Miškinis, K. (2003). Šeima žmogaus gyvenime. Kaunas: Aušra.
56. Molaughlin T.H. (1997) Šiuolaikinė ugdymo filosofija. Kaunas: Technologija.
57. Moore D. R., Cheng, Mei-I., Dainty A. R. J. (2002).Competence, competency and competencies: performance assessment in organizations. *Work study*, 51 (6).
58. Morkūnienė J.(1995). Humanizmas. Filosofinės teorijos metmenys. Vilnius: Baltic ECO.
59. Reynolds J.A., Wang M.C., Walberg J.H. (2001) Early childhood Programs for a New Century. CWLA Press.Washington.
60. Rodžersas C. (1989) Harmoningai gyvenančio žmogaus samprata// Psichologija.Nr 9.
61. Rupšienė L. (2001) Lietuvos mokykla: praeitis, dabartis ir ateitis. Klaipėda: Klaipėdos universiteto leidykla.
62. Savickytė V. (1997) Bendrieji ugdymo klausimai. Šiauliai.
63. Staerfeld E., Mathiasen Ch.R (1999) Pedagogika ir demokratija: ugdomojo darbo eksperimentai Lietuvos vaikų darželiuose. – Vilnius: Aidai.
64. Stoll L., Fink D (1998). Keičiame mokyklą.Vilnius.
65. Šorys E. (2007) Bendravimo su tėvais formos. *Informacinis leidinys. Švietimo naujienos*, 7 (242).

66. Teresevičienė M. (1999) Mokymasis bendradarbiaujant. Vilnius: Garnelis.
67. Tījūnienė O. (1993) Pedagoginio bendravimo ir santykių problema Lietuvos pedagogų palikime. Vilnius.
68. Udrėnaitė L. (2002) Mokyklos ir šeimos aplinkų sąveika. Socialinis ugdymas: mokyklos ir šeimos bendradarbiavimas II. Šiauliai.
69. Ušeckienė L. (2004) XX a. pedagogikos kryptys bei švietimo sistemos: monografija. Šiauliai: Šiaulių universitetas.
70. Vabalas-Gudaitis J. (1987) Psichologijos ir pedagogikos straipsniai. Kaunas.
71. Vaitkevičius J. (1995) Socialinės pedagogikos pagrindai. Vilnius: Evalda.
72. Valatkienė S. (2003) Ugdymo integracijos dimensijos: dabartis ir perspektyvos. Vilnius: VPU.
73. Zaleskienė I. (1994). Moksleivių papildomas ugdymas: straipsnių rinkinys. Vilnius.
74. Zambacevičienė E.P. (2006). Vaiko psichologinis pažinimas. Šiauliai.
75. Želvyš, R. (2003) Švietimo organizacijų vadyba. Vilniaus universiteto leidykla.
76. Walsh K.B. (2001) Į vaiką orientuotų klasių kūrimas. Step by step. Lietus.
77. Workman, S. H. & Gage, J. A. (1997). Family – School Partnerships: A Family Strengths Approach. *Young Children*, 4 (52), 10-14.

PRIEDAI

ANKETA IKIMOKYKLINIO AMŽIAUS VAIKŲ UGDYMO PEDAGOGAMS

Gerb. Kolegos, nuolat kylant visuomenės poreikiams bei didėjant lūkesčiams ikimokyklinio ugdymo atžvilgiu, ikimokyklinis ugdymas patiria vis daugiau naujų ir lemtingų iššūkių.

Tuo remiantis, siekdami išsiaiškinti Jūsų požiūrį į vaiko asmenybę jo ugdymo bei ugdymosi kontekste, prašome Jūsų atsakyti į 31 klausimą.

*Pasirinktą atsakymo variantą (1-6 klausimuose) pažymėkite taip: **X** arba + , o tolimesniuose klausimuose savo pasirinktą teiginį, su kuriuo sutinkate pažymėkite apibraudami Jūsų nuomonę atspindinčią raidę, štai taip: **O***

Atsakykite į pateiktus klausimus, nurodydami konkretų atsakymą:

1. Kokia Jūsų darbo ikimokyklinio ugdymo įstaigoje trukmė?

- 1-3 metai;   3-5 metai;   5-10 metų;   10-15 metų;   15 metų ir daugiau.
 Kita

2. Kiek yra vaikų Jūsų darželio grupėje?

- 10-15 ugdytinių;   15-20 ugdytinių;   20 -25 ugdytinių;   25 ugdytiniai ir daugiau.

3. Nurodykite, su kokio amžiaus vaikų Jūs dirbate.

- 2-3 metų;   3-4 metų;   4-5 metų;   Kita _____.

4. Kur Jūs praleidote savo vaikystę? Nurodykite konkrečią vietovę _____.

- Mieste;   Kaime;   Rajone;   Miestelyje;   Kita _____.

5. Nurodykite savo išsilavinimą, pasirinkdami iš pateiktųjų atsakymų:

- Nebaigtas vidurinis ar aukštesnysis išsilavinimas;
 Įgytas vidurinis ar aukštesnysis išsilavinimas;
 Įgytas aukštasis išsilavinimas. Nurodykite specializacijos sritį bei mokymo įstaigą
_____
 Universitetinis išsilavinimas, bakalauro laipsnis. Nurodykite specializacijos sritį
_____
 Universitetinis išsilavinimas, magistro laipsnis. Nurodykite specializacijos sritį
_____
 Kita _____.

6. Nurodykite savo įgytą kvalifikacinę kategoriją:

- Auklėtoja(s);
- Vyresnysis auklėtoja(s);
- Auklėtoja(s) – metodininkas(ė);
- Auklėtojas(s) – ekspertas(ė);
- Kita _____.

**KLAUSIMYNAS APIE VAIKO UGDYMĄ IKIMOKYKLINIO UGDYMO
PEDAGOGAMS**

Pirmoje anketos dalyje siekiama išsiaiškinti Jūsų nuomonę apie tėvų/motinų vaikams keliamų uždavinių esmę bei reikšmę. Jūs galite sutikti su visais teiginiais, bet kai kurie galbūt Jums yra reikšmingesni nei kiti. Čia nėra teisingų ar klaidingų atsakymų variantų – mums yra svarbi Jūsų individuali nuomonė tam tikru klausimu.

Žemiau pateiktoje kiekvienoje grupėje, pirmiausia įrašykite „10“ prie to uždavinio, kuris, Jūsų nuomone, yra svarbiausias iš penkių pateiktųjų uždavinių. Vėliau pasirinkite įvertinimą nuo 0 iki 9 kiekvienam likusiam pasirinkimui toje grupėje, lygindami su tuo, kurį Jūs identifikavote kaip svarbiausią.

Pavyzdžiui, įsivaizduokite, kad Jūs buvote paprašytas nurodyti, kaip labai Jums patinka penkios spalvos. Jūsų atsakymai galėtų atrodyti taip:

Mėlyna – 8;

Raudona – 10;

Žalia -3;

Ruda – 0;

Geltona – 3;

Šie skaičiai parodo, kad iš penkių pateiktųjų spalvų, raudona yra Jūsų mėgstamiausia. Jums patinka mėlyna, bet ne taip kaip raudona. Jums patinka geltona ir žalia truputį mažiau negu raudona. O ruda Jums visiškai nepatinka palyginus ją su raudona.

Dabar prašau panaudokite šią sistemą išreikšti savo nuomonę apie penkių teiginių svarbą vaikams, kiekvienoje iš trijų teiginių grupių. Pradėkite parašydami „10“ prie to teiginio I grupėje, kuris, Jūsų nuomone, yra svarbiausias. Vėliau paskirkite skaičius (0-9) kitiems keturiems teiginiams I grupėje, lygindami jų svarbą Jums su tuo teiginiu, kuriam Jūs skyrėte 10. Tada tą patį pakartokite su II ir III grupių teiginiais.

Pastaba: čia nėra teisingų atsakymų, tai individuali Jūsų nuomonė.

I-oji teiginių grupė :

Aš manau, kad vaikai turėtų:

- Galvoti apie save _____;
- Būti švarūs ir tvarkingi _____;
- Būti žingeidūs daugeliui dalykų _____;
- Būti mandagūs _____;
- Būti geri kitiems vaikams _____;

II – oji teiginių grupė:

Aš noriu, kad mano vaikai:

- Paklustų tėvams ir pedagogams _____;
- Priimtų savo pareigas atsakingai _____;
- Užsitarnautų savo bendraamžių pritarimą _____;
- Saugotų savo daiktus, jais rūpintųsi _____;
- Vadovautųsi savo vaizduote _____;

III – oji teiginių grupė:

Aš noriu, kad mano vaikai parodytų:

- Susidomėjimą, kaip ir kodėl nutinka tam tikri dalykai _____;
  - Norą vadovautis tam tikromis taisyklėmis _____;
  - Pasiruošimą pasidalinti patirtimi su bendraamžiais _____;
  - Sugebėjimą pasirūpinti savimi _____;
  - Susidomėjimą geromis elgesio manieromis _____;
-

Toliau šioje anketoje yra pateikta keletas paplitusių nuomonių apie vaikų ugdymą(si). Čia nėra teisingų ar klaidingų atsakymų. Jūs galite sutikti su tam tikrais teiginiais arba nesutikti su jais.

Perskaitykite kiekvieną teiginį atidžiai. Tada nurodykite savo pasirinkimo laipsnį (sutikimo ar prieštaravimo), pabraukdami vieną iš galimų atsakymų.

Pirma reakcija paprastai geriausiai atspindi Jūsų jausmus, todėl atsakinėkite greitai, tai bus objektyvu. Skaitant teiginį kelis kartus, teiginys taps painiu ir tai užims daug laiko.

Atsakykite į kiekvieną teiginį. Šiam tyrimui yra svarbu tai, kad visi teiginiai būtų įvertinti. Dauguma teiginių atrodo panašūs, bet visi teiginiai yra reikšmingi, atskleidžia Jūsų nuomonės skirtumus. Jeigu pastebite, kad nei vienas iš teiginių tiksliai neatspindi Jūsų nuomonės, nurodykite tą, kuris artimiausias Jūsų nuomonei. Jeigu Jūs norėtumėte pakomentuoti tam tikrą teiginį, tai padaryti galėsite parašydami pastabą anketos pabaigoje.

Prašau įvertinti žemiau pateiktus teiginius, remiantis šia sistema:					
S Visiškai sutinku	s sutinku	n.t. nesu tikra(s)	n nesutinku	N visiškai nesutinku	
1. Kadangi daugeliui tėvų trūksta informacijos, švietimo, jie neturėtų abejoti ikimokyklinio ugdymo pedagogų veiklos metodais...	S	s	n.t.	n	N
2. Vaikai galėtų turėti paslapčių nuo savo pedagogų...	S	s	n.t.	n	N
3. Kartais aš bei mano ugdytiniai pasijaučiame artimi vieni kitiems...	S	s	n.t.	n	N
4. Pasiruošimas ateičiai yra svarbesnis vaikui nei džiaugimasis šiandiena...	S	s	n.t.	n	N
5. Vaikai privalo būti ugdomi atsakingai, pradedant jau ankstyvuju ikimokykliniu ugdymu. Kitokiu atveju jų įgimti impulsai padarys juos nevaldomais...	S	s	n.t.	n	N
6. Sąžiningas ikimokyklinio ugdymo pedagogas privalo būti vienodai teisingas visiems vaikams...	S	s	n.t.	n	N
7. Ikimokyklinio ugdymo pedagogui nėra aktuali vaiko šeimos aplinka	S	s	n.t.	n	N
8. Ikimokyklinio ugdymo pedagogas turi domėtis viskuo, kas suteikia informacijos apie vaiką	S	s	n.t.	n	N

9. Kasdienėje savo veikloje su vaikais – aš juokauju bei žaidžiu...	S	s	n.t.	n	N
10. Daugiausiai dėmesio reikia skirti vaikų paklusnumo ugdymui bei puoselėjimui...	S	s	n.t.	n	N
11. Ikimokyklinio ugdymo pedagogas visada turi aptarti vaikų negatyvų elgesį drauge su vaikais...	S	s	n.t.	n	N
12. Vaikai privalo besąlygiškai paklusti ikimokyklinio ugdymo pedagogams...	S	s	n.t.	n	N
13. Esu įsitikinusi, kad vaikai, su kuriais aš dirbu, vertina mano pastangas bei pasiekimus...	S	s	n.t.	n	N
14. Ikimokyklinio ugdymo pedagogas turi teisę žinoti viską, kas vyksta vaikų, su kuriais ji(s) dirba gyvenime, nors vaikai ir nėra jo(s) gyvenimo dalis...	S	s	n.t.	n	N
15. Pagrindinis ugdymo tikslas – perteikti vaikams kuo daugiau žinių...	S	s	n.t.	n	N
16. Vaikai nesiels tinkamai, jeigu iš jų nebus to reikalaujama...	S	s	n.t.	n	N
17. Vaikai turi būti užimti visą laiką, nes užsiimti patys tinkama veikla dar nemoka...	S	s	n.t.	n	N
18. Aš drąsinu vaikus, su kuriais aš dirbu, kalbuosi su jais apie jų rūpesčius...	S	s	n.t.	n	N
19. Vaikų žinios yra įtvirtinamos nuolat kartojant...	S	s	n.t.	n	N
20. Vaikai, su kuriais aš dirbu, gali mane įkalbėti leisti jiems daryti tai, ką jie nori...	S	s	n.t.	n	N
21. Man labai sunku pasakyti „ne“ vaikams, su kuriais aš dirbu...	S	s	n.t.	n	N
22. Su visais vaikais turėtų būti elgiamasi vienodai teisingai, neišskiriant nei vieno iš jų...	S	s	n.t.	n	N

Tyrimą atlieka Šiaulių universiteto edukologijos fakulteto švietimo vadybos specialybės magistrantė Rima Ručinskienė . Iškilus klausimams, galite konsultuotis su tyrimo organizatore el.paštu: rima.ruc@gmail.com.

DĖKOJU UŽ PATEIKTUS ATSAKYMUS.

ANKETA IKIMOKYKLINIO AMŽIAUS VAIKU PEDAGOGAMS

MIELI PEDAGOGAI,

Vaiko ugdymas prasideda jau nuo pirmųjų vaiko gyvenimo metų šeimoje, toliau vaikas ugdomasi bei yra ugdomas ikimokyklinio ugdymo įstaigoje, vėliau ir mokykloje. Siekdami išsiaiškinti Jūsų individualų požiūrį į šeimos bei ikimokyklinio ugdymo pedagogų bendradarbiavimą, jo reikšmę bei svarbą asmenybės ugdymo kontekste, prašome Jūsų atsakyti į klausimus.

Anketoje pateikiami teiginiai, kuriuos įvertinę, išreikšsite savo individualų požiūrį į pedagogų ir tėvų bendradarbiavimo svarbą, reikšmę bei kokybę ikimokyklinio ugdymo įstaigoje. Pasirinktą raidę pagal reikšmes (S/s/n.t./n.N) pažymėkite apibraudami ją: **O**

Tikimės nuoširdaus bei atsakingo bendradarbiavimo.

Prašu įvertinti žemiau pateiktus teiginius, remiantis šia sistema:				
S	s	n.t.	n	N
Visiškai sutinku	sutinku	nesu tikra(s)	nesutinku	visiškai nesutinku

1. Šeima turi didžiausią įtaką vaikui ir yra svarbiausia ugdytoja.	S	s	n.t.	n	N
2. Ikimokyklinio ugdymo įstaiga tęsia ir papildo vaiko ugdymą šeimoje.	S	s	n.t.	n	N
3. Tėvai palaiko glaudžius santykius su darželio auklėtojomis.	S	s	n.t.	n	N
4. Pedagogų bendradarbiavimas su šeima duoda teigiamų pokyčių ugdant vaiką.	S	s	n.t.	n	N
5. Tėvai bendradarbiavimo su pedagogais procese gali daugiau sužinoti apie savo vaikų veiklą grupėje.	S	s	n.t.	n	N
6. Bendradarbiavimas tarp šeimos ir darželio, kai tėvai dalyvauja grupės veikloje, padeda auklėtojais.	S	s	n.t.	n	N
7. Bendradarbiavimas tarp šeimos ir darželio, kai tėvai dalyvauja grupės veikloje, yra naudingas vaikui.	S	s	n.t.	n	N
8. Šeimos ir darželio bendradarbiavimas padeda harmoningai ugdyti vaiką.	S	s	n.t.	n	N
9. Bendradarbiavimo sėkmė priklauso nuo	S	s	n.t.	n	N

<i>nuoširdaus ir veiksmingo auklėtojos ir tėvų bendradarbiavimo.</i>					
<i>10. Sėkminga šeimos ir pedagogų sąveika priklauso nuo gero vaikų ir jų šeimų pažinimo.</i>	S	s	n.t.	n	N
<i>11. Sėkminga šeimos ir pedagogų sąveika priklauso nuo tėvų pasirengimo dalyvauti bendradarbiavimo su darželiu procesuose.</i>	S	s	n.t.	n	N
<i>12. Šeima ir pedagogai yra ugdymo partneriai, todėl jų tarpusavio sąveika yra itin reikšminga.</i>	S	s	n.t.	n	N
<i>13. Bendradarbiavimo sėkmė priklauso nuo tėvų noro dalyvauti darželio veikloje.</i>	S	s	n.t.	n	N
<i>14. Tėvų dalyvavimas švietimo įstaigos veikloje priklauso nuo švietimo įstaigos vadovų.</i>	S	s	n.t.	n	N
<i>15. Tėvai yra ugdymo institucijos partneriai.</i>	S	s	n.t.	n	N
<i>16. Švietimo įstaigos darbo veiksmingumas priklauso nuo tėvų dalyvavimo jos procese.</i>	S	s	n.t.	n	N
<i>17. Tėvai dalyvauja grupės veikloje, padėdami auklėtojais rengti šventes vaikams.</i>	S	s	n.t.	n	N
<i>18. Tėvai organizuoja vaikams išvykas, ekskursijas.</i>	S	s	n.t.	n	N
<i>19. Tėvai turėdami galimybę, dalyvauja kasdienėje vaikų veikloje.</i>	S	s	n.t.	n	N
<i>20. Tėvai padeda materialiai.</i>	S	s	n.t.	n	N
<i>21. Tėvai organizuoja renginius ir susitikimus su konsultantais, psichologais ir kt. specialistais</i>	S	s	n.t.	n	N
<i>22. Tėvai dalyvauja tėvėlių susirinkimuose.</i>	S	s	n.t.	n	N
<i>23. Negatyvus tėvų požiūris į ugdymo įstaigą ir pedagogus.</i>	S	s	n.t.	n	N
<i>24. Tėvai nemano, kad bendradarbiavimas su ugdymo institucijos pedagogais yra svarbus ir reikšmingas.</i>	S	s	n.t.	n	N
<i>25. Tėvai neturi laiko dalyvauti ugdymo įstaigos veikloje.</i>	S	s	n.t.	n	N

26. Tarp tėvų ir pedagogų egzistuoja nepasitikėjimo atmosfera	S	s	n.t.	n	N
27. Pedagogams trūksta kompetencijos, kaip įtraukti šeimas į bendradarbiavimo procesą.	S	s	n.t.	n	N
28. Tėvai mano, kad ugdymo veikla, kuri vyksta grupėje, turi rūpintis auklėtoja, o ne tėvai.	S	s	n.t.	n	N
29. Pedagogai stokoja žinių apie bendradarbiavimo su tėvais būdus ir metodus.	S	s	n.t.	n	N
30. Pedagogai neįvertina tėvų pagalbos ugdymo srityje.	S	s	n.t.	n	N

Tyrimą atlieka Šiaulių universiteto edukologijos fakulteto švietimo vadybos specialybės magistrantė Rima Ručinskienė . Iškilus klausimams, galite konsultuotis su tyrimo organizatore el.paštu:
rima.ruc@gmail.com.

DĖKOJU UŽ PATEIKTUS ATSAKYMUS.

ANKETA IKIMOKYKLINIO AMŽIAUS VAIKŲ TĖVAMS

MIELI TĖVELIAI,

Nuolat kylant visuomenės poreikiams bei didėjant lūkesčiams ikimokyklinio ugdymo atžvilgiu, ikimokyklinis ugdymas patiria vis daugiau naujų ir lemtingų iššūkių. Jūsų, kaip pagrindinių vaiko ugdytojų nuomonė yra svarbi, siekiant išsiaiškinti Jūsų požiūrį į ikimokyklinio ugdymo svarbą vaiko asmenybei, tėvų, pedagogų bei vaiko sąveiką kaip svarbią prielaidą vaiko ugdymui.

Tuo remiantis, siekdami išsiaiškinti Jūsų požiūrį į vaiko asmenybę jo ugdymo bei ugdymosi kontekste, prašome Jūsų atsakyti į 33 klausimus.

Demografinė informacija

Prašau išvardinkite šeimos narius, kurie gyvena su Jumis. Nurodykite jų giminystės ryšį (pavyzdžiui, vyras, žmona, duktė, sūnus, mama, močiutė ar pan.), amžių bei lytį.

Giminystės ryšys Jums:	Lytis	Amžius
_____	_____	_____
_____	_____	_____
_____	_____	_____
_____	_____	_____
_____	_____	_____

1. Kur Jūs praleidote savo vaikystę? Nurodykite vietovę.

- Mieste; Kaime; Rajone; Miestelyje; Kita _____.

2. Kur jūs gyvenate šiuo metu? Pasirinkite iš pateiktųjų atsakymo variantų.

- Mieste; Kaime; Rajone; Miestelyje; Kita _____.

3. Nurodykite, kuo užsiimate.

- Tarnautojas; Specialistas; Valstybės tarnautojas; Studentas; Bedarbis; Kita _____.

4. Nurodykite, kuo užsiima Jūsų sutuoktinis.

- Tarnautojas; Specialistas; Valstybės tarnautojas; Studentas; Bedarbis; Kita _____.

5. Nurodykite Jūsų išsilavinimą:

- Pradinis išsilavinimas;   Pagrindinis išsilavinimas;
- Vidurinis išsilavinimas;   Spec. vidurinis išsilavinimas;
- Aukštesnysis išsilavinimas;   Aukštasis išsilavinimas;   Kita _____.

6. Nurodykite Jūsų sutuoktinio išsilavinimą:

- Pradinis išsilavinimas;   Pagrindinis išsilavinimas;
- Vidurinis išsilavinimas;   Spec. vidurinis išsilavinimas;
- Aukštesnysis išsilavinimas;   Aukštasis išsilavinimas;   Kita _____.

7. Nurodykite visus tobulėjimo, kvalifikacijos kėlimo kursus, lankytus jau po oficialaus mokymosi užbaigimo:

---

8. Nurodykite, nuo kada Jūsų vaikas lanko ikimokyklinio ugdymo grupę.

***KLAUSIMYNAS APIE VAIKO UGDYMĄ IKIMOKYKLINIO AMŽIAUS VAIKŲ
TĖVAMS***

Pirmoje anketos dalyje siekiama išsiaiškinti Jūsų nuomonę apie tėvų/motinų vaikams keliamų uždavinių esmę bei reikšmę. Jūs galite sutikti su visais teiginiais, bet kai kurie galbūt Jums yra reikšmingesni nei kiti. Čia nėra teisingų ar klaidingų atsakymų variantų – mums yra svarbi Jūsų individuali nuomonė tam tikru klausimu.

Žemiau pateiktoje kiekvienoje grupėje, pirmiausia įrašykite „10“ prie to teiginio, kuris, Jūsų nuomone, yra svarbiausias iš penkių pateiktųjų teiginių. Vėliau pasirinkite įvertinimą nuo 0 iki 9 kiekvienam likusiam pasirinkimui toje grupėje, lygindami su tuo, kurį Jūs identifikuote kaip svarbiausią.

Pavyzdžiui, įsivaizduokite, kad Jūs buvotė paprašytas nurodyti, kaip labai Jums patinka penkios spalvos. Jūsų atsakymai galėtų atrodyti taip:

Mėlyna – 8;

Raudona – 10;

Žalia -3;

Ruda – 0;

Geltona – 3;

Šie skaičiai parodo, kad iš penkių pateiktųjų spalvų, raudona yra Jūsų mėgstamiausia. Jums patinka mėlyna, bet ne taip kaip raudona. Jums patinka geltona ir žalia truputį mažiau negu raudona. O ruda Jums visiškai nepatinka palyginus ją su raudona.

Dabar prašau panaudokite šią sistemą išreikšti savo nuomonę apie penkių teiginių svarbą vaikams, kiekvienoje iš sekančių trijų grupių. Pradėkite parašydami „10“ prie to teiginio I grupėje, kuris, Jūsų nuomone, yra svarbiausias. Vėliau paskirkite skaičius (0-9) kitiems keturiems teiginiams I grupėje, lygindami jų svarbą Jums su tuo teiginiu, kuriam Jūs skyrėte 10. Tada tą patį pakartokite su II ir III grupėmis.

Pastaba: čia nėra teisingų atsakymų, tai individuali Jūsų nuomonė.

I-oji teiginių grupė :

Aš manau, kad vaikai turėtų:

- Galvoti apie save _____;
- Būti švarūs ir tvarkingi _____;
- Būti žingeidūs daugeliui dalykų _____;
- Būti mandagūs _____;
- Būti geri kitiems vaikams _____;

II – oji teiginių grupė:

Aš noriu, kad mano vaikai:

- Paklustų tėvams ir pedagogams _____;
- Priimtų savo pareigas atsakingai _____;
- Užsitarnautų savo bendraamžių pritarimą _____;
- Saugotų savo daiktus, jais rūpintųsi _____;

- Vadovautųsi savo vaizduote _____;

III – oji teiginių grupė:

Aš noriu, kad mano vaikai parodytų:

- Susidomėjimą, kaip ir kodėl nutinka tam tikri dalykai _____;
- Norą vadovautis tam tikromis taisyklėmis _____;
- Pasiruošimą pasidalinti patirtimi su bendraamžiais _____;
- Sugebėjimą pasirūpinti savimi _____;
- Susidomėjimą geromis elgesio manieromis _____;

Toliau šioje anketoje yra pateikta keletas paplitusių nuomonių apie vaikų ugdymą(si). Čia nėra teisingų ar klaidingų atsakymų. Jūs galite sutikti su tam tikrais teiginiais arba nesutikti su jais.

Perskaitykite kiekvieną teiginį atidžiai. Tada nurodykite savo pasirinkimo laipsnį (sutikimo ar prieštaravimo), pabraukdami vieną iš galimų atsakymų.

Pirma reakcija paprastai geriausiai atspindi Jūsų jausmus, todėl atsakinėkite greitai, tai bus objektyvu. Skaitant teiginį kelis kartus, teiginys taps painiu ir tai užims daug laiko.

Atsakykite į kiekvieną teiginį. Šiam tyrimui yra svarbu tai, kad visi teiginiai būtų įvertinti. Dauguma teiginių atrodys panašūs, bet visi teiginiai yra reikšmingi, atskleidžia Jūsų nuomonės skirtumus. Jeigu pastebite, kad nei vienas iš teiginių tiksliai neatspindi Jūsų nuomonės, nurodykite tą, kuris artimiausias Jūsų nuomonei. Jeigu Jūs norėtumėte pakomentuoti tam tikrą teiginį, tai padaryti galėsite parašydami pastabą anketos pabaigoje.

Prašau įvertinti žemiau pateiktus teiginius, remiantis šia sistema:				
S	s	n.t.	n	N
Visiškai sutinku	sutinku	nesu tikra(s)	nesutinku	visiškai nesutinku

1. Kadangi daugeliui tėvų trūksta informacijos, švietimo, jie neturėtų abejoti ikimokyklinio ugdymo pedagogų veiklos metodais...	S	s	n.t.	n	N
2. Vaikai galėtų turėti paslapčių nuo savo pedagogų...	S	s	n.t.	n	N
3. Kartais aš bei mano vaikai pasijaučiame artimi vieni kitiems...	S	s	n.t.	n	N
4. Pasiruošimas ateičiai yra svarbesnis vaikui nei džiaugimasis šiandiena...	S	s	n.t.	n	N
5. Vaikai privalo būti ugdomi atsakingai, pradėdant jau ankstyvuju ikimokykliniu ugdymu. Kitokiu atveju jų įgimti impulsai padarys juos nevaldomais...	S	s	n.t.	n	N
6. Sąžiningas ikimokyklinio ugdymo	S	s	n.t.	n	N

pedagogas privalo būti vienodai teisingas visiems vaikams...					
7. Ikimokyklinio ugdymo pedagogui nėra aktuali vaiko šeimos aplinka	S	s	n.t.	n	N
8. Ikimokyklinio ugdymo pedagogas turi domėtis viskuo, kas suteikia informacijos apie vaiką	S	s	n.t.	n	N
9. Kasdienybėje su vaikais – aš juokauju bei žaidžiu...	S	s	n.t.	n	N
10. Daugiausiai dėmesio reikia skirti vaikų paklusnumo ugdymui bei puoselėjimui...	S	s	n.t.	n	N
11. Ikimokyklinio ugdymo pedagogas visada turi aptarti vaikų negatyvų elgesį drauge su vaikais...	S	s	n.t.	n	N
12. Vaikai privalo besąlygiškai paklusti ikimokyklinio ugdymo pedagogams...	S	s	n.t.	n	N
13. Esu įsitikinusi, kad mano vaikai vertina mano pastangas bei pasiekimus...	S	s	n.t.	n	N
14. Ikimokyklinio ugdymo pedagogas turi teisę žinoti viską, kas vyksta vaikų, su kuriais ji(s) dirba gyvenime, nors vaikai ir nėra jo(s) gyvenimo dalis...	S	s	n.t.	n	N
15. Pagrindinis ugdymo tikslas – perteikti vaikams kuo daugiau žinių...	S	s	n.t.	n	N
16. Vaikai nesielgs tinkamai, jeigu iš jų nebus to reikalaujama...	S	s	n.t.	n	N
17. Vaikai turi būti užimti visą laiką, nes užsiimti patys tinkama veikla dar nemoka...	S	s	n.t.	n	N
18. Aš drąsinu savo vaikus, kalbuosi su jais apie jų rūpesčius...	S	s	n.t.	n	N
19. Vaiko žinios yra įtvirtinamos nuolat kartojant...	S	s	n.t.	n	N
20. Vaikas gali mane įkalbėti leisti jam daryti tai, ką jis nori...	S	s	n.t.	n	N
21. Man labai sunku pasakyti „ne“ savo vaikui ..	S	s	n.t.	n	N

22. Su visais vaikais darželio grupėje turėtų būti elgiamasi vienodai teisingai, neišskiriant nei vieno iš jų...	S	s	n.t.	n	N
--	---	---	------	---	---

JEI NORITE PAKOMENTUOTI TAM TIKRĄ KLAUSIMĄ, TAI GALITE PADARYTI ČIA: ↓

DĖKOJU UŽ PATEIKTUS ATSAKYMUS

Tyrimą atlieka Šiaulių universiteto edukologijos fakuleto švietimo vadybos specialybės magistrantė Rima Ručinskienė. Iškilus klausimams, galite konsultuotis su tyrimo organizatore el.paštu: rima.ruc@gmail.com.

ANKETA IKIMOKYKLINIO AMŽIAUS VAIKŲ TĖVAMS

GERBIAMI TĖVELIAI,

Vaiko ugdymas prasideda jau nuo pirmųjų vaiko gyvenimo metų šeimoje, toliau vaikas ugdomi bei yra ugdomas ikimokyklinio ugdymo įstaigoje, vėliau ir mokykloje. Siekdami išsiaiškinti Jūsų individualų požiūrį į šeimos bei ikimokyklinio ugdymo pedagogų bendradarbiavimą, jo reikšmę bei svarbą asmenybės ugdymo kontekste, prašome Jūsų atsakyti į klausimus.

Anketoje pateikiami teiginiai, kuriuos įvertinę, išreikšsite savo individualų požiūrį į pedagogų ir tėvų bendradarbiavimo svarbą, reikšmę bei kokybę ikimokyklinio ugdymo įstaigoje.

Pasirinktą raidę pagal reikšmes (S/s/n.t./n.N) pažymėkite apibraudami ją: **O**

Tikimės nuoširdaus bei atsakingo bendradarbiavimo.

Prašau įvertinti žemiau pateiktus teiginius, remiantis šia sistema:					
S Visiškai sutinku	s sutinku	n.t. nesu tikra(s)	n nesutinku	N visiškai nesutinku	
<i>1.Šeima turi didžiausią įtaką vaikui ir yra svarbiausia ugdytoja.</i>	S	s	n.t.	n	N
<i>2.Ikimokyklinio ugdymo įstaiga tęsia ir papildo vaiko ugdymą šeimoje.</i>	S	s	n.t.	n	N
<i>3.Tėvai palaiko glaudžius santykius su darželio auklėtojomis.</i>	S	s	n.t.	n	N
<i>4.Pedagogų bendradarbiavimas su šeima duoda teigiamų pokyčių ugdant vaiką.</i>	S	s	n.t.	n	N
<i>5.Tėvai bendradarbiavimo su pedagogais procese gali daugiau sužinoti apie savo vaikų veiklą grupėje.</i>	S	s	n.t.	n	N
<i>6.Bendradarbiavimas tarp šeimos ir darželio, kai tėvai dalyvauja grupės veikloje, padeda auklėtojais.</i>	S	s	n.t.	n	N
<i>7.Bendradarbiavimas tarp šeimos ir darželio, kai tėvai dalyvauja grupės veikloje, yra naudingas vaikui.</i>	S	s	n.t.	n	N
<i>8.Šeimos ir darželio bendradarbiavimas padeda harmoningai ugdyti vaiką.</i>	S	s	n.t.	n	N
<i>9.Bendradarbiavimo sėkmė priklauso nuo</i>	S	s	n.t.	n	N

<i>nuoširdaus ir veiksmingo auklėtojos ir tėvų bendradarbiavimo.</i>					
<i>10. Sėkminga šeimos ir pedagogų sąveika priklauso nuo gero vaikų ir jų šeimų pažinimo.</i>	S	s	n.t.	n	N
<i>11.Sėkminga šeimos ir pedagogų sąveika priklauso nuo tėvų pasirengimo dalyvauti bendradarbiavimo su darželiu procesuose.</i>	S	s	n.t.	n	N
<i>12.Šeima ir pedagogai yra ugdymo partneriai, todėl jų tarpusavio sąveika yra itin reikšminga.</i>	S	s	n.t.	n	N
<i>13.Bendradarbiavimo sėkmė priklauso nuo tėvų noro dalyvauti darželio veikloje.</i>	S	s	n.t.	n	N
<i>14.Tėvų dalyvavimas švietimo įstaigos veikloje priklauso nuo švietimo įstaigos vadovų.</i>	S	s	n.t.	n	N
<i>15.Tėvai yra ugdymo institucijos partneriai.</i>	S	s	n.t.	n	N
<i>16.Švietimo įstaigos darbo veiksmingumas priklauso nuo tėvų dalyvavimo jos procese.</i>	S	s	n.t.	n	N
<i>17.Tėvai dalyvauja grupės veikloje, padėdami auklėtojai rengti šventes vaikams.</i>	S	s	n.t.	n	N
<i>18.Tėvai organizuoja vaikams išvykas, ekskursijas.</i>	S	s	n.t.	n	N
<i>19.Tėvai turėdami galimybę, dalyvauja kasdienėje vaikų veikloje.</i>	S	s	n.t.	n	N
<i>20.Tėvai padeda materialiai.</i>	S	s	n.t.	n	N
<i>21.Tėvai organizuoja renginius ir susitikimus su konsultantais, psichologais ir kt. specialistais</i>	S	s	n.t.	n	N
<i>22.Tėvai dalyvauja tėvelių susirinkimuose.</i>	S	s	n.t.	n	N
<i>23.Negatyvus tėvų požiūris į ugdymo įstaigą ir pedagogus.</i>	S	s	n.t.	n	N
<i>24.Tėvai nemano, kad bendradarbiavimas su ugdymo institucijos pedagogais yra svarbus ir reikšmingas.</i>	S	s	n.t.	n	N
<i>25.Tėvai neturi laiko dalyvauti ugdymo įstaigos veikloje.</i>	S	s	n.t.	n	N
<i>26.Tarp tėvų ir pedagogų egzistuoja</i>	S	s	n.t.	n	N

<i>nepasitikėjimo atmosfera</i>					
<i>27.Pedagogams trūksta kompetencijos, kaip įtraukti šeimas į bendradarbiavimo procesą.</i>	S	s	n.t.	n	N
<i>28.Tėvai mano, kad ugdymo veikla, kuri vyksta grupėje, turi rūpintis auklėtoja, o ne tėvai.</i>	S	s	n.t.	n	N
<i>29.Pedagogai stokoja žinių apie bendradarbiavimo su tėvais būdus ir metodus.</i>	S	s	n.t.	n	N
<i>30.Pedagogai neįvertina tėvų pagalbos ugdymo srityje.</i>	S	s	n.t.	n	N

DĖKOJU UŽ PATEIKTUS ATSAKYMUS.

Tyrimą atlieka Šiaulių universiteto edukologijos fakuleto švietimo vadybos specialybės magistrantė Rima Ručinskienė. Iškilus klausimams, galite konsultotis su tyrimo organizatore el.paštu: rima.ruc@gmail.com.